

GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA

Nr. 21-05-10207

Chișinău

13.12.2018.

**Domnului Andrian CANDU,
Președinte al Parlamentului
Republicii Moldova**

Stimate Domnule Președinte,

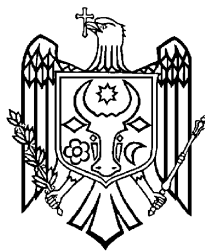
Prezentăm alăturat Raportul privind implementarea Programului de activitate al Guvernului pentru anii 2016-2018.

Anexă: __ file

Cu respect,

Prim-ministru

Pavel FILIP

RAPORT

**privind implementarea
Programului de activitate al Guvernului Republicii Moldova
pentru 2016-2018**

Chișinău, 2018

CUPRINS

INTRODUCERE.....	3
I. COMBATerea CORUPȚIEI	5
II. POLITICA EXTERNĂ, SECURITATEA ȘI APĂRAREA	8
III. REINTEGRAREA ȚĂRII ȘI CONSOLIDAREA STATULUI	20
IV. DEZVOLTAREA ECONOMICĂ, SECURITATEA ENERGETICĂ, SPORIREA COMPETITIVITĂȚII ȘI CREAREA LOCURILOR DE MUNCĂ	23
V. JUSTIȚIA ȘI DREPTURILE OMULUI	66
VI. AFACERILE INTERNE ȘI SIGURANȚA CETĂȚEANULUI	70
VII. BUNA GUVERNARE	73
VIII. PROTECȚIA MEDIULUI	89
IX. POLITICI SOCIALE PROACTIVE	94
X. EDUCAȚIA	100
XI. CERCETARE ȘI ȘTIINȚĂ	107
XII. SĂNĂTATEA	109
XIII. CULTURA	113
XIV. TINERET ȘI SPORT	115
XV. MASS-MEDIA	118
XVI. DIASPORA	119
XVII. MINORITĂȚI NAȚIONALE	122
XVII. SOCIETATEA CIVILĂ	124

INTRODUCERE

La 20 ianuarie 2016, Parlamentul Republicii Moldova a acordat vot de încredere actualului Guvern și Programului său de activitate.

Mandatul a fost preluat într-o perioadă extrem de dificilă, în condiții de instabilitate politică, de criză economico-financiară și socială, cauzată atât de factorii externi, cât și de cei interni.

Obiectivul principal al Guvernului a ținut creșterea bunăstării, siguranței și calității vieții cetățenilor, angajament asumat în cadrul Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană și al Agendei Globale de Dezvoltare Durabilă.

Chiar de la început, eforturile Guvernului au fost orientate spre stabilizarea situației în toate domeniile de responsabilitate și spre deblocarea asistenței externe. Semnarea, în noiembrie 2016, a Memorandumului cu FMI pentru o perioadă de 3 ani a constituit un succes important, care a permis depășirea crizei de credibilitate în fața partenerilor externi și lansarea unei agende ambițioase de reforme pentru o dezvoltare sustenabilă.

Guvernul și-a asumat și a realizat acțiuni care au contribuit la stabilizarea macroeconomică, îmbunătățirea guvernantei corporative în bănci, crearea unui climat de afaceri mai favorabil, eficientizarea instituțiilor publice, în scopul sporirii calității serviciilor publice oferite cetățenilor.

Ca parte a agendei de bună guvernare, au fost realizate reforme importante în domeniile controlului de stat, actelor permissive, soluțiilor de ghișeu unic, raportării în afaceri, achizițiilor publice, subvenționării etc.

Asigurarea încrederii societății în actul de justiție a fost efectul principal al procesului de reformare. Astfel, conform datelor oferite de Barometrul Opiniei Publice, în anul 2016 gradul de încredere al cetățenilor în justiție a fost estimat la 8%. În anul 2017, în urma reformelor realizate, sectorul a înregistrat o evoluție spectaculoasă, 24% din populație declarând că au încredere în justiție.

Politica fiscală a fost una consecventă și previzibilă, determinând, în combinație cu reformele structurale, creșterea constantă a produsului intern brut cu 4,5% anual. Acțiunile de îmbunătățire a administrării fiscale și vamale au contribuit la creșterea semnificativă a veniturilor la bugetul de stat.

Concomitent, s-a diminuat rata inflației – de la 6,4 % în 2016 la 0,9% în primele 11 luni ale anului 2018, un nivel comparabil cu cel din Uniunea Europeană.

Stocul investițiilor străine directe la situația din semestrul I al anului 2018 a constituit 3,92 miliarde dolari SUA, fiind înregistrată o creștere cu 31,3% față de situația de la sfârșitul anului 2015.

Creșteri esențiale s-au înregistrat în majoritatea sectoarelor economiei naționale, în mod particular în domeniul agricol, cu o creștere cumulativă de circa 28.1% în perioada 2016-2018.

Rezultatele economice s-au transpus în îmbunătățirea calității vieții cetățenilor. Dacă acum trei ani salariul mediu lunar nominal brut pe economie era de 4.665 lei, în trimestrul III al anului 2018 acesta a ajuns la 6.500 lei.

Educația a fost plasată în topul agendei de guvernare, asigurându-se o creștere a finanțării sectorului în perioada de raportare cu 23,3% față de anul 2015. Au fost lansate o serie de procese modernizatoare având scopul de a crește calitatea actului educațional, relevanța lui pentru piața muncii și accesul echitabil la educație.

Totodată, pentru stoparea exodului populației tinere, facilitarea creșterii economice și îmbunătățirea condițiilor de trai ale cetățenilor au fost implementate o serie de programe de stat, iar în 2018 au fost lansate programe noi cu un puternic impact social, precum:

- „Prima Casă”, „Prima Casă-2” și „Prima Casă-3”, prin intermediul cărora au fost acordate peste 1.000 de credite tinerilor, dintre care peste 300 au beneficiat de compensații garantate de stat;

- „Drumuri bune pentru Moldova”, în cadrul căruia au fost reparate circa 1.250 km de drumuri naționale din 1.100 de localități.

Prezentul raport este structurat în baza celor 17 domenii cuprinse în Programul de activitate al Guvernului și analizează gradul de realizare a priorităților de guvernare, precum și valoarea indicatorilor de rezultat obținuți ca urmare a implementării acțiunilor planificate.

I. COMBATEREA CORUPȚIEI

Priorități din Program:

- *Asigurarea independenței, integrității și eficienței instituțiilor publice*
- *Combaterea corupției în organele de drept și justiție*
- *Combaterea îmbogățirii ilicite și confiscarea produselor infracțiunilor de corupție și conexe*
- *Combaterea fraudării utilizării fondurilor externe*
- *Controlul averilor, intereselor personale și al conflictelor de interese și combaterea corupției politice*

Combaterea corupției reprezintă o prioritate fundamentală a Programului de activitate al Guvernului. Astfel, creșterea coerenței politicilor și acțiunilor anticorupție a fost abordată într-o manieră complexă, prin utilizarea instrumentelor legislative și instituționale, nu doar la nivel de combatere, ci și la nivel de prevenire.

Cu suportul partenerilor de dezvoltare și în strânsă cooperare cu societatea civilă și cu alți actori interesați, au fost adoptate mai multe acte legislative fundamentale, menite să fortifice cadrul instituțional și instrumentarul aplicabil al organelor cu funcții de prevenire și combatere a corupției:

- *Strategia națională de integritate și anticorupție pentru anii 2017-2020*, aprobată prin Hotărârea Parlamentului nr. 56/2017;
- *Legea integrității nr.82/2017;*
- *Legea privind Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale nr.48/2017;*
- *Legea privind avertizorii de integritate nr. 122/2018;*
- *Legea cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului nr. 308/2017;*
- *Planul de acțiuni privind reducerea riscurilor în domeniul spălării banilor și finanțării terorismului pentru anii 2017-2019*, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 791/2017;
- *Legea cu privire la Autoritatea Națională de Integritate nr. 132/2016;*
- *Legea privind declararea averii și a intereselor personale nr. 133/2016;*
- *Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 134/2016* (prin care au fost create premise legislative pentru eficientizarea mecanismului de declarare a averilor funcționarilor publici și ale persoanelor cu funcții de demnitate publică);
- *Legea cu privire la procuraturile specializate nr. 159/2016.*

O preocupare a Guvernului a fost și continuă să fie **reducerea vulnerabilității la corupție** în sectoarele de prestare a serviciilor publice către consumatori. Ca urmare a reformei administrației publice centrale, funcțiile de reglementare și control, precum și cele de prestare a serviciilor au fost revizuite prin prisma accesului, reducerii costurilor și barierei administrative. Un exemplu elocvent în acest sens este instituirea, pe întreg teritoriul țării, a 38 de centre multifuncționale de prestare a serviciilor, care activează în baza principiului „ghișeului unic”.

Competențele *Agenției de Recuperare a Bunurilor Infraționale* au fost extinse, fiind operate modificări în Codul penal al Republicii Moldova nr. 985/2002 pentru componentele de infrațione: trafic de droguri, trafic de ființe umane, crimă organizată, evaziune fiscală, contrabandă etc.

În scopul consolidării sistemului autohton de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, precum și consolidării și fortificării întregului sistem economic național, *Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor* a fost scos din structura Centrului Național Anticorupție, fiindu-i conferit un statut independent.

În vederea realizării angajamentelor asumate în Acordul de Asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană și în Aranjamentul Administrativ de Cooperare dintre Centrul Național Anticorupție al Republicii Moldova și Oficiul European de Luptă Antifraudă (OLAF), *Centrul Național Anticorupție* (CNA) a fost desemnat în calitate de instituție unică de contact cu OLAF pentru examinarea/informarea în cazurile presupuse sau reale de fraudă, corupție sau oricare alte iregularități legate de execuția fondurilor Uniunii Europene, în vederea asigurării protecției intereselor financiare ale Uniunii Europene.

Pentru consolidarea capacităților instituționale în prevenirea și combaterea corupției, autoritățile au beneficiat de suportul organizațiilor internaționale și partenerilor de dezvoltare, printre care: proiectul comun al Uniunii Europene și al Consiliului Europei „Controlul Corupției prin Prevenire și Aplicare a Legii” (CLEP), Proiectul PNUD „Consolidarea capacităților analitice și de prevenire ale CNA”, proiectul UE Twinning „Suport în consolidarea capacităților operaționale ale organelor de drept în domeniul prevenirii și investigării infraționilor de corupție”, Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE), European Partners Against Corruption (EPAC), Network for Integrity, Regional Anticorruption Initiative, Center for International Private Enterprise.

Pentru a spori eficiența și impactul sistemului de declarare a averilor și intereselor, Guvernul a elaborat și a transmis spre implementare Autorității Naționale pentru Integritate *Sistemul informațional „e-Integritate”*, care asigură depunerea declarației de avere și interese personale în format electronic, precum și permite accesul electronic al cetățenilor și instituțiilor interesate la informațiile de interes public (conform datelor SI „e-Integritate”, la situația din 10 decembrie erau înregistrate 68.418 declarații de avere și interese personale).

În scopul implementării prevederilor *Legii nr. 36/2015 pentru modificarea și completarea unor acte legislative*, Guvernul a asigurat elaborarea și punerea în aplicare a cadrului normativ privind finanțarea partidelor politice.

Este de menționat că prevederile legii sus-citate au fost supuse expertizei internaționale, fiind prezentată Opinia comună a Comisiei de la Veneția și a Biroului OSCE pentru instituțiile democratice și drepturile omului, adoptată la cea de-a 113-a sesiune plenară a Comisiei vizate.

Prin *Legea nr. 78/2018*, care va intra în vigoare la 1 ianuarie 2019, au fost operate modificări la *Legea nr. 294/2007 privind partidele politice*, fiind redusă contribuția persoanelor fizice și juridice la bugetele partidelor politice și instituite reglementări menite să diminueze influența unor grupuri de persoane asupra activității partidelor politice.

Pentru combaterea fraudării utilizării fondurilor externe și protejarea intereselor financiare ale donatorilor externi și ale Uniunii Europene, în vederea gestionării corecte și conform destinației a fondurilor, a fost modificată componența de infracțiune de la art. 140 din Codul penal al Republicii Moldova nr. 985/2002 „*Utilizarea contrar destinației a mijloacelor din împrumuturile interne sau din fondurile externe*”, precum și au fost introduse două componente de infracțiuni noi: art.332¹ „*Obținerea frauduloasă a mijloacelor din fonduri externe*” și art. 332² „*Delapidarea mijloacelor din fondurile externe*”. La fel, prin art. 126¹ din Codul penal a fost definită noțiunea de „mijloace din fonduri externe”.

Un rol important l-a avut dinamica poziționării Republicii Moldova în *Indicele Integrității Publice (IPI)*, care evaluează capacitatea societății de a controla corupția și de a se asigura că resursele publice sunt cheltuite fără practici de corupție. IPI este un indice complex, incluzând șase componente: independența judiciară, povara administrativă, deschiderea comerțului, transparența bugetului, e-cetățenia și libertatea presei. În anul 2017, Republica Moldova s-a plasat pe poziția 56 din 109, cu un scor de 6,44 (în comparație cu anul 2015, când a înregistrat scorul 6,26, cu poziția de 60 din 109).

Indicatori de rezultat:

- *Cadru instituțional consolidat (Autoritatea Națională de Integritate, Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale, Serviciul Prevenirea și Spălării Banilor, instituționalizarea colaborării cu OLAF);*
- *Mecanism eficientizat de control al averilor, intereselor personale și conflictelor de interese;*
- *Indicele Integrității Publice îmbunătățit cu 4 poziții;*
- *Plasate public peste 68 mii de declarații de avere și interese personale.*

II. POLITICA EXTERNĂ, SECURITATEA ȘI APĂRAREA

A. POLITICA EXTERNĂ

Priorități din Program:

- *Implementarea Agendei de Asociere cu Uniunea Europeană*
- *Aprofundarea relațiilor bilaterale și a parteneriatelor strategice*
- *Participarea consecventă la activitatea organizațiilor internaționale și regionale*
- *Promovarea diplomației economice*

Eforturile Guvernului în raport cu UE au fost orientate, în primul rând, spre **realizarea angajamentelor asumate în Acordul de Asociere**. În scopul definitivării clare a măsurilor ce urmau a fi întreprinse, a fost negociată și, ulterior, aprobată *Agenda de Asociere RM-UE pentru 2017-2019*, care cuprinde domeniile prioritare de implementare a prevederilor Acordului de Asociere pe o perioadă de 3 ani. Adicional, în vederea includerii priorităților Agendei de Asociere și desemnării instituțiilor responsabile în urma reformei administrației publice centrale, a fost revizuit și *Planul național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere (PNA)*, care reprezintă instrumentul de implementare a Acordului de Asociere și servește drept bază pentru sincronizarea eforturilor Guvernului și a Parlamentului în atingerea obiectivelor prevăzute în acord: instaurarea bunei guvernări, a statului de drept, dezvoltarea economică și asigurarea unei economii de piață funcționale.

Rezultatele implementării Planului național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere sunt extrem de importante, asigurând un proces de ajustare la standardele și normele UE în mod riguros și ireversibil. Acestea sunt, în mare parte, și constatările experților și oficialilor UE prezentate în cadrul numeroaselor reuniuni ale structurilor comune: Consiliul de Asociere, Comitetul de Asociere și subcomitetele desfășurate pe parcursul anului.

Comisia guvernamentală pentru integrare europeană (CGIE), întrunită în 40 de ședințe, a asigurat monitorizarea evoluțiilor în realizarea Planului național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere, coordonarea poziției în cadrul dialogului cu UE, precum și a identificat prioritățile cooperării cu UE.

O dimensiune importantă a politicii de integrare europeană a Republicii Moldova a constituit participarea țării în cadrul *Parteneriatului Estic*. Amplificarea cooperării multilaterale a fost posibilă inclusiv grație participării active a reprezentanților din Republica Moldova la evenimentele desfășurate sub egida Parteneriatului Estic. Reconfigurarea arhitecturii Parteneriatului Estic, precum și obiectivele prioritare ale activității din cadrul dimensiunii multilaterale a inițiativei până în anul 2020 au fost adoptate la Summitul Parteneriatului Estic din 24 noiembrie 2017 de la Bruxelles. Cu ocazia summitului, statele membre s-au angajat să

fortifice în continuare cooperarea cu statele Parteneriatului Estic și sprijinul acordat acestora în procesul de reforme.

Apropierea treptată a legislației Republicii Moldova de *acquis-ul* Uniunii Europene a constituit unul dintre elementele centrale ale activității Guvernului pentru perioada 2016-2018, asigurându-se avansarea procesului de armonizare legislativă prin transpunerea în cadrul juridic intern a 284 de acte juridice ale Uniunii Europene, în conformitate cu angajamentele asumate în baza Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană, precum și alte acorduri bilaterale cu Uniunea Europeană în domeniul energetic și cel al transportului aerian.

Printre principalele aspecte ale cadrului de cooperare pot fi evidențiate:

- aprobarea *Cadrului strategic de cooperare dintre UE și Republica Moldova* în valoare aproximativă de 350 mil.euro, destinate următoarelor domenii: dezvoltare economică, securitatea statului, buna guvernare, respectarea legii, conectări, eficiență energetică, mediu și schimbări climatice, dezvoltarea și consolidarea instituțiilor etc;

- semnarea *Acordului de împrumut și a Acordului de grant dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană privind asistența macrofinanciară pentru Republica Moldova*, în valoare de 100 mil. euro;

- implementarea *programelor de suport bugetar* cu valoarea debursărilor de 81,6 mil. euro (2016-2017) în domeniile: învățământul vocațional, managementul finanțelor publice, agricultura și dezvoltarea rurală, stimularea economică a zonelor rurale, reforma poliției, implementarea DCFTA etc.;

- participarea la *programele tematice ale UE*: „Competitivitatea întreprinderilor și a întreprinderilor mici și mijlocii” (COSME), 2014-2020, „Europa Creativă” 2014-2020, Programul-cadru pentru cercetare și inovare (Orizont 2020), Programul pentru educație, formare, tineret și sport (Erasmus+) 2014-2020, Programul „Sănătate pentru creștere economică” 2014-2020. Cumulativ, entitățile din țară selectate prin concurs au obținut finanțare nerambursabilă pentru realizarea a 229 de proiecte cu un buget de peste 10 mil. euro;

- participarea autorităților publice din Republica Moldova în *programele regionale ale UE*: Programul operațional comun bilateral România–Republica Moldova 2014-2020, Programul Operațional Comun pentru Bazinul Mării Negre, Programul Dunărean pentru Cooperare Transnațională, Programul transfrontalier al Parteneriatului Estic de Cooperare Teritorială (EaPTC) Moldova-Ucraina;

- contractarea proiectelor de asistență tehnică în valoare totală de 181,0 mil.euro, dintre care prin instrumentul Twinning Republica Moldova a beneficiat de 9 proiecte în valoare de 9,4 mil. euro, iar 121 mil.euro au fost alocați pentru achiziții de servicii și lucrări, bunuri.

În perioada de referință au fost intensificate contactele la cel mai înalt nivel. Oficialii din Republica Moldova au întreprins multiple vizite la Bruxelles și în alte capitale europene. Comisarii europeni C.Crețu, C.Malmström, J.Hahn și V.Andriukaitis au efectuat vizite la Chișinău, în cadrul cărora au fost discutate și trasate prioritățile cooperării cu UE în domeniile gestionate și care au vizat valorificarea eficientă a potențialului Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător cu UE, parte componentă a Acordului de Asociere.

Relațiile bilaterale cu statele membre ale UE, precum și cu statele europene în sensul larg s-au dezvoltat dinamic, în plan politic orientându-se spre asigurarea sprijinului acestor țări în procesul de modernizare și reforme al Republicii Moldova, precum și pentru diverse inițiative promovate în plan multilateral/în cadrul organizațiilor internaționale.

Astfel, s-a constatat o dinamică pozitivă în raport cu țara vecină – **România**, dialogul desfășurându-se la cel mai înalt nivel, inclusiv în cazul vizitelor reciproce, al ședințelor comune ale Guvernelor, ale comisiilor pentru integrare europeană și pentru cooperare economică. Parteneriatul strategic cu România oferă atât progrese politice, cât și economice și sociale. În special pot fi evidențiate următoarele acțiuni:

- organizarea ședințelor comune ale Guvernelor Republicii Moldova și României (23 martie 2017 – la Piatra Neamț și 22 noiembrie 2018 – la București);
- cooperarea pe dimensiunea Comisiei interguvernamentale mixte moldo-române pentru integrare europeană (două reuniuni: 13 mai 2017 – la Chișinău și 25 iunie 2018 – la București);
- obținerea și implementarea proiectelor în domeniile educației, sănătății, culturii, interconexiunii energetice, gestionării situațiilor de urgență etc.;
- extinderea cadrului juridic bilateral prin semnarea acordurilor privind cooperarea bilaterală în domeniile turismului, educației și culturii, asistenței și protecției consulare pentru persoanele cu dublă cetățenie, promovării antreprenoriatului, eliminării unor tarife de roaming etc.;
- obținerea asistenței rambursabile în valoare de 150 mil. euro oferite în 3 tranșe: tranșa I de 60 mil. euro – transferată la 24 august 2016, tranșa II de 50 mil. euro – transferată la 27 februarie 2017, tranșa III de 40 mil. euro – transferată la 25 septembrie 2017;
- crearea Asociației Investitorilor din România în Republica Moldova și venirea în țara noastră a unor importanți investitori români, precum Banca Transilvania și Compania de transport al gazelor naturale „Transgaz”;
- acordarea de ajutoare umanitare etc.

Alături de România, **Franța** continuă să fie un partener politic major în parcursul european al Republicii Moldova, fiind, împreună cu România, coorganizator al Grupului pentru acțiunea europeană „Prietenii Moldovei”. În mod similar a fost intensificat dialogul cu Austria, în contextul deținerii de către această țară a președinției la UE în semestrul II 2018, precum și cu ocazia realizării mandatului de președinție la OSCE în 2017. În mod particular se remarcă vizita în Republica Moldova, în februarie 2017, a ex-ministrului de externe, actualul Cancelar al Austriei, Sebastian Kurz.

Relațiile cu **Germania** au fost o prioritate pe durata întregului mandat, această țară fiind un partener important în toate domeniile de activitate. Întrevederea Prim-ministrului Republicii Moldova cu Cancelarul federal în marja Summitului Parteneriatului Estic (Bruxelles, 24 noiembrie 2017) a constituit un bun prilej pentru susținerea reformelor inițiate de Guvernul Republicii Moldova. Germania se numără și printre principalii donatori la nivel bilateral pentru Republica Moldova, anual fiind aprobate proiecte în valoare de circa 12-15 mil. euro. Este de menționat și impactul pozitiv al implicării active a Germaniei pe dimensiunea reglementării

conflictului transnistrean pe durata președinției acesteia la OSCE în 2016, inclusiv vizita Ministrului F.W.Steinmeier în Republica Moldova la 26 iulie 2016. Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ) a oferit o expertiză valoroasă în procesul de restructurare a administrației publice centrale.

În contextul negocierii ieșirii **Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord** din Uniunea Europeană, a fost intensificat dialogul politic în vederea agreeării unui nou acord de parteneriat politic și comercial, fundamentat pe linii directorii similare Acordului de Asociere.

Dialogul cu **statele Benelux** – Regatul Belgiei, Regatul Țărilor de Jos și Marele Ducat de Luxemburg – a înregistrat, de asemenea, o dinamică ascendentă, susținută prin ritmul sporit al contactelor oficiale: vizitele Prim-ministrului în Belgia și Luxemburg, vizitele în Republica Moldova ale miniștrilor afacerilor externe ai Olandei și Luxemburgului, consultările politice bilaterale. Menționăm, în particular, ascensiunea relațiilor bilaterale cu Olanda după deschiderea Oficiului Ambasadei Olandei la Chișinău. Olanda este și un partener important de dezvoltare, oferind, în special prin Programul MATRA, asistență în dezvoltarea capacităților instituționale.

O dinamică bună a fost înregistrată și în dialogul cu **Principatul Monaco**, fiind organizată, în premieră, vizita oficială în Republica Moldova a Alteței Sale Serenissime Principele Albert II de Monaco (4-5 mai 2017), în urma căreia a fost acordat sprijin financiar în cadrul proiectelor „Restaurarea Grădinii Botanice (Institutului) a Academiei de Științe a Moldovei” (100 000 euro) și „Conservarea și îmbunătățirea fertilității solului în Parcul Național Orhei prin împădurirea terenurilor degradate și a zonei riverane” (240 800 euro), pentru perioada 2019-2021.

Beneficiem în continuare de susținerea partenerilor **din grupul Visegrád – Cehia, Polonia, Slovacia și Ungaria, precum și de cea a statelor baltice – Estonia, Letonia, Lituania**, care au reiterat sprijinul pentru țara noastră în domeniul asistenței pentru dezvoltare, susținerea în implementarea Agendei de Asociere, lansând mesaje de încurajare pentru depășirea problemelor în vederea avansării în procesul de reformare și modernizare. În 2018 suportul statelor baltice s-a manifestat și prin vizitele în Republica Moldova ale prim-miniștrilor Lituaniei și Estoniei.

Cu referire la cooperarea cu statele europene în sens larg, subliniem semnarea Declarației Comune de Cooperare cu **statele membre ale Asociației Europene de Liber Schimb (EFTA)** – Elveția, Liechtenstein, Norvegia, Islanda. Adoptarea noii strategii de cooperare între Republica Moldova și Elveția pentru anii 2018-2021, cu un buget total de 50,9 mil. franci elvețieni, constituie o dovadă a sprijinului constant acordat de către Elveția pentru prioritățile de dezvoltare ale Republicii Moldova.

Rezultatele atinse în cooperarea cu **Ucraina** sunt multiple, în mod aparte evidențiindu-se lansarea controlului comun al frontierei pe segmentul transnistrean. În iulie 2017 a avut loc inaugurarea controlului comun la punctul de trecere a frontierei moldo-ucrainene Pervomaisk–Cuciurgan, primul pe segmentul transnistrean. La 27 noiembrie 2018 a fost deschisă, în regim de testare, trecerea în punctul Unguri–Bronița. La 25 mai 2018 a fost semnat și a intrat în vigoare un nou acord de control comun, făcând posibilă securizarea frontierei de stat pe întreg perimetrul Republicii Moldova. Inaugurarea punctului de control comun modernizat de trecere al frontierei

de stat Palanca–Maiaki–Udobnoe pe teritoriul Republicii Moldova urmează a fi desfășurată la 21 decembrie 2018.

Printre succesele perioadei de referință merită a fi menționată semnarea celor două acorduri de liberalizare a circulației rutiere și avia în aprilie 2018, precum și amendarea Protocolului la Acordul cu privire la comunicația internațională auto în octombrie 2018, prin care se elimină obligativitatea maximului de 90 de zile pentru categoriile de cetățeni care, în virtutea serviciului, încâlceau regimul de ședere legală pe teritoriul Ucrainei.

A fost asigurată continuitatea dialogului privind demarcarea frontierei de stat și încheierea unui acord privind funcționarea Complexului Hidroenergetic Nistean, inclusiv în vederea promovării aspectelor de protecție a ecosistemului bazinului hidrografic al râului Nistru.

O evoluție ascendentă a marcat dialogul politic bilateral, inclusiv la nivel înalt, cu Republica **Belarus**. Ca urmare a vizitelor la nivel de prim-miniștri la Minsk și la Chișinău, precum și a contactelor bilaterale, atât pe dimensiunea ministerelor afacerilor externe, cât și pe cea a comisiilor interguvernamentale privind cooperarea comercial-economică, au fost realizate acțiuni concrete în beneficiul cetățenilor: dezvoltarea infrastructurii pentru mărirea exporturilor de mărfuri moldovenești, inclusiv ale fructelor și legumelor, precum și ale vinurilor, pe piața din Belarus, implementarea proiectelor de asistență medicală, a programelor comunale etc. Un succes aparte al dialogului bilateral este și lansarea în 2018 a cursei avia directe Minsk–Chișinău.

S-au depus eforturi pentru menținerea relațiilor corecte **cu Federația Rusă**, prin organizarea întrevederilor și **consultărilor politice interministeriale moldo-ruse** (în prezent 19 întreprinderi vinicole și-au reluat exporturile produselor vitivinicole. Cu toate acestea, în continuare există o practică selectivă la importul produselor, aplicată de autoritățile ruse față de producătorii din Republica Moldova). Se depun eforturi pentru a avansa negocierile pe marginea acordului bilateral în domeniul asigurării cu pensii, pentru a finaliza negocierile privind condițiile de amplasare a reprezentanțelor diplomatice din ambele state, pentru a pune pe rol proiectele acordurilor interguvernamentale de cooperare în domeniul migrației forței de muncă și cel al readmisiei.

Este de menționat **amplificarea relațiilor bilaterale cu Statele Unite ale Americii**. Pe parcursul anilor 2016-2018 potențialul dialogului politic și al cooperării sectoriale a fost valorificat prin numeroase vizite bilaterale, precum și prin volumul asistenței financiare acordate de SUA prin intermediul Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională și al programelor bilaterale. În mod particular, se evidențiază relansarea dialogului strategic RM – SUA, prin desfășurarea Reuniunii coordonatorilor dialogului strategic RM – SUA la Chișinău (la 23 iunie 2017). Dialogul politic bilateral a fost consolidat prin desfășurarea vizitelor de lucru la Washington D.C., la nivel de Prim-ministru (24 – 26 iunie 2018) și ministru de externe (două vizite de lucru în anul 2017 și o vizită de lucru în anul 2018). În plan economic, menționăm desfășurarea celei de-a treia ședințe a Comisiei interguvernamentale moldo-americane pentru colaborare comercial-economică (JCC) la 6 decembrie 2018, la Washington.

A avut loc o intensificare a dialogului politic bilateral al cooperării economice și de asistență cu **Canada**, amplificat prin consultări politice interministeriale la Chișinău și vizita de lucru a șefului diplomației moldovenești la Ottawa (iunie 2018).

Guvernul a depus consecvent eforturi în vederea dezvoltării unor parteneriate și proiecte bilaterale cu **China**, care este un partener important. În mod aparte se evidențiază eforturile de valorificare a inițiativei chineze a circuitului economic „Drumul Mătăsii”. La capitolul proiecte investiționale, se atribuie și inițierea negocierilor asupra proiectelor Acordurilor de finanțare dintre Guvernul Republicii Moldova și Băncii Industriale și Comerciale din China (ICBC), care va permite reabilitarea drumurilor naționale din Republica Moldova.

A fost formalizat accesul și extinderea prezenței Republicii Moldova pe imensa piață a Chinei prin inițierea negocierilor Acordului de comerț liber. De asemenea, în perioada de referință, 310 funcționari publici au beneficiat de instruire și schimb de experiență în Republica Populară Chineză.

O atenție sporită a fost acordată relațiilor cu **țările din Orientul Mijlociu** prin inaugurarea Ambasadei Republicii Moldova în Emiratele Arabe Unite (mai 2018) și luarea deciziei privind înființarea unui consulat general al Republicii Moldova la Dubai.

În vederea consolidării relațiilor bilaterale, a fost luată decizia de a deschide ambasade în Republica Irlanda, unde există o numeroasă comunitate de cetățeni moldoveni. Pentru a extinde prezența diplomatică pe alte continente și a valorifica noi piețe pentru produsele autohtone, au fost înființate misiuni diplomatice în Republica India, Republica Ghana și Republica Argentina.

În scopul **consolidării diplomației economice**, au fost instituite 12 birouri comercial-economice în România, Ucraina, Federația Rusă, Belarus, China, Elveția, Belgia, Germania, Polonia, Italia, Turcia și Emiratele Arabe Unite. În acest context, a fost actualizat Regulamentul privind birourile (secțiile) comercial-economice în cadrul misiunilor diplomatice și oficiilor consulare ale Republicii Moldova peste hotare (Hotărârea Guvernului nr. 558/2018).

În vederea *intensificării colaborării economice* au fost semnate acorduri interguvernamentale cu un șir de țări: Acordul de colaborare comercial-economică cu Kazahstan (16.03.2018), Acordul privind constituirea Comisiei mixte de colaborare economică cu Georgia (28.04.2017), Acordul interguvernamental privind sistemul de facilitare a comerțului reciproc cu Belarus (13.12.2016), Acorduri privind promovarea și protejarea reciprocă a investițiilor cu Turcia (16.12.2016), Canada (12.06.2018), Emiratele Arabe Unite (10.07.2017) și Croația (30.01.2018), Acordul privind cooperarea economică și tehnică cu Emiratele Arabe Unite (30.01.2018), tratate privind evitarea dublei impuneri și prevenirea evaziunii fiscale cu Emiratele Arabe Unite (10.07.2017), Belgia (30.03.2017) și Georgia (29.11.2017).

S-au depus eforturi pentru dinamizarea activității consulilor onorifici: în perioada 2016-2018 numărul consulilor onorifici a sporit de la 49 la 61.

Participarea consecventă la activitatea organizațiilor internaționale și regionale relevante

În cadrul cooperării cu organizațiile internaționale, în particular cu **OSCE**, precum și al dialogului cu partenerii externi, îndeosebi cu cei implicați direct în procesul de negocieri în formatul de negocieri „5+2”, s-a tins în mod consecvent spre asigurarea unui sprijin efectiv al eforturilor vizând identificarea unei soluții politice pentru reintegrarea țării și retragerea

formațiunilor militare străine. Pot fi evocate, în particular, deciziile reuniunilor ministeriale ale OSCE de la Hamburg (2016), Viena (2017) și Milano (2018), în care a fost fixat angajamentul celor 57 de state participante la OSCE de a contribui cu fermitate la reglementarea pașnică, cuprinzătoare și durabilă a conflictului transnistrean în baza respectării suveranității și integrității teritoriale a Republicii Moldova, în cadrul frontierelor sale recunoscute pe plan internațional, cu acordarea unui statut special regiunii transnistrene. Printre realizările remarcabile pe această dimensiune poate fi menționată adoptarea, la 22 iunie 2018, de către Adunarea Generală a ONU a rezoluției „Retragerea completă și necondiționată a trupelor militare străine de pe teritoriul Republicii Moldova”, acest document devenind unul dintre cele mai importante documente de referință, alături de Declarația Summitului OSCE de la Istanbul (1999), vizând atingerea acestui obiectiv. Acesta este un rezultat al promovării consecvente a poziției naționale pe plan internațional, în special pe dimensiunea ONU, care rămâne a fi cel mai reprezentativ for la nivel mondial, prin participarea activă și discursul punctual al dlui Pavel Filip, Prim-ministru, la deschiderea celor 3 sesiuni ale Adunării Generale în 2016, 2017 și 2018.

S-a purtat un dialog intens cu instituțiile specializate ale OSCE, în particular cu Biroul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (ODIHR), Înaltul Comisar pentru Minorități Naționale (HCNM), Reprezentantul OSCE pentru Libertatea Presei (RfoM), ai căror reprezentanți au vizitat Republica Moldova.

A fost asigurată alegerea Republicii Moldova în cadrul următoarelor organe electivale ale **ONU**: Consiliul Executiv al UNDP/UNFPA/UNOPS (2017-2019), Comitetul pentru Programe și Coordonare (2018-2020), Comisia pentru Populație și Dezvoltare (2016-2020), Comisia pentru Dezvoltare Socială (2017-2019), Comitetul împotriva Torturii (CAT) (2016-2019), Subcomitetul ONU pentru Prevenirea Torturii, Tratatelor Degradante sau Inumane (SPT) (2017-2020); Consiliul Economic și Social ONU (ECOSOC) (2016-2018).

Ca rezultat al conlucrării productive cu reprezentanța ONU din Moldova, a fost semnat Cadrul de asistență ONU pentru dezvoltare durabilă în Republica Moldova pentru perioada 2018-2022, în valoare de 155,5 mil. dolari SUA. Acest program va contribui la realizarea priorităților de dezvoltare a țării noastre în domeniul precum buna guvernare, drepturile omului, creșterea economică durabilă, sustenabilitatea și reziliența mediului înconjurător etc. Totodată, a fost aprobat Programul de Țară pentru Republica Moldova UNFPA, care prevede acordarea unei asistențe în sumă de 3 mil. dolari SUA pentru perioada 2018-2022. În septembrie 2018, cooperarea activă cu ONU și rezultatele atinse de Republica Moldova în implementarea Agendei de Dezvoltare Durabilă au fost marcate și reconfirmate în marja unui eveniment de nivel înalt, organizat de Guvernul Republicii Moldova în comun cu Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, cu participarea dlui Pavel Filip, Prim-ministru, și a dlui Achim Steiner, Administrator al Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare.

Au fost înregistrate progrese în dezvoltarea dialogului politic și cooperării practice cu **NATO** și în promovarea intereselor și obținerea beneficiilor pentru Republica Moldova în parteneriatul bilateral. În plan politic, interesul major al Republicii Moldova a fost menținerea suportului statelor membre NATO pentru suveranitatea și integritatea teritorială a Republicii Moldova, soluționarea politică a conflictului transnistrean și retragerea forțelor ruse de pe teritoriul Republicii Moldova. Statele NATO au reiterat în repetate rânduri, inclusiv în Declarația

Summitului Alianței de la Bruxelles din iulie 2018, suportul pentru suveranitatea și integritatea teritorială a Republicii Moldova, i-au solicitat expres Federației Ruse să își retragă forțele de pe teritoriul Republicii Moldova și să se angajeze în mod constructiv în procesul de soluționare a conflictului transnistrean. În decembrie 2017 a fost inaugurat Oficiul de Legătură NATO în Republica Moldova. Cu suportul NATO, în Republica Moldova au fost implementate 7 proiecte de interes major, precum:

- finalizarea, în iunie 2018, a implementării proiectului privind distrugerea a 1269 de tone de pesticide, cu impact pozitiv asupra sănătății populației și securității ecologice;
- crearea Laboratorului de instruire în domeniul securității cibernetice la Universitatea Tehnică din Moldova, care a contribuit la dezvoltarea capacităților de apărare cibernetică și la sporirea nivelului de profesionalism al experților moldoveni;
- dezvoltarea capacităților naționale de atenuare a riscurilor agenților biologici etc.

Consolidarea cooperării multidimensionale cu **Consiliul European** s-a realizat printr-o serie de întrevederi bilaterale, prin lansarea Planului de acțiuni al Consiliului European pentru Republica Moldova 2017-2020 și prin organizarea Open Day Moldova la Strasbourg (4 decembrie 2017). În mod particular, pot fi remarcate vizitele Prim-ministrului la Strasbourg (iunie 2017, iulie 2018) și discursul acestuia în fața Adunării Parlamentare a Consiliului European, primul din ultimii 6 ani al unui oficial din Republica Moldova la acest for. În acest context, s-a pledat pentru încheierea procedurii de monitorizare a Republicii Moldova de către Adunarea Parlamentară a Consiliului European.

A continuat implementarea Programului „Parteneriatul de bună guvernare al Consiliului European și Uniunii Europene pentru Republica Moldova 2015-2018”. Printre rezultatele obținute se numără contribuția importantă a experților Consiliului European la elaborarea și implementarea cadrului legal conex reformei justiției, consolidării capacităților instituționale și elaborării expertizelor pe domenii precum: prevenirea și combaterea discriminării, eficiența justiției, drepturile omului, consolidarea justiției constituționale, dezvoltarea și consolidarea sistemelor naționale de protecție a datelor cu caracter personal, modernizarea legislației electorale, criminalitatea informatică și altele.

În anul 2018 Republica Moldova deține președinția **GUAM**, promovând consolidarea dialogului politic cvadrilateral și a cooperării sectoriale (economică, comercială și investițională). La 5 octombrie 2018, la Chișinău s-a desfășurat reuniunea prim-miniștrilor statelor membre GUAM.

Totodată, Republica Moldova a reușit prin acțiunile sale să trezească interesul Canadei de a crea un parteneriat cu GUAM.

În cadrul Procesului de Cooperare în Europa de Sud-Est (**SEEC**) pe parcursul anului 2016, Republica Moldova a fost inclusă în „Barometrul Balcanic”, realizat la nivel regional, care conține datele statistice din diverse domenii pentru evaluarea progreselor economice și sociale în Europa de Sud-Est.

Prin implementarea proiectului Inițiativei Central-Europene (**ICE**) „Guvernarea inteligentă a apelor, experiențe în oglindă” (Italy Know-how Exchange Programme, 2016-2017)

în Republica Moldova, au fost realizate acțiuni menite să îmbunătățească managementul resurselor de apă, inclusiv al celor de suprafață (râuri și lacuri de acumulare) din bazinul hidrografic al râului Botna, isă contribuie la îndeplinirea planului de gestionare pentru districtul râului Nistru, precum și la combaterea inundațiilor. Republica Moldova a găzduit la Chișinău cea de-a IV-a Conferință Internațională a Inițiativei Central-Europene cu genericul „Antreprenoriatul feminin și rețeaua asociațiilor din meșteșugărit vor contribui la deschiderea noilor locuri de muncă, inclusiv pentru emigranți” (25-27 mai 2017), care a sporit vizibilitatea țării noastre în calitate de furnizor de produse și servicii, promovându-se astfel experiența și performanțele antreprenoriatului feminin.

Indicatori de rezultat:

- *Organizarea a 2 ședințe comune de Guvern cu România;*
- *Instituirea a 12 birouri comercial-economic;*
- *Pe plan bilateral – semnarea a 12 acorduri interstatale, 76 acorduri interguvernamentale, 45 interinstituționale; pe plan multilateral – semnarea a 91 tratate;*
- *Simplificarea procedurii încheierii tratatelor internaționale ce vizează asistența externă nerambursabilă.*

B. SECURITATE ȘI APĂRARE

Priorități din Program:

- *Reformarea, modernizarea și planificarea sectorului de apărare și securitate*
- *Optimizarea guvernării sistemului de securitate și apărare națională*
- *Profesionalizarea graduală a Armatei Naționale*
- *Contribuirea la Politica de Securitate și Apărare Comună a UE și continuarea cooperării cu NATO (MAEIE)*

Promovarea și implementarea **politicii de securitate și apărare** a fost realizată ținându-se seama de următoarele direcții: 1) perfecționarea cadrului legal, ajustarea documentelor de politici și crearea unui mecanism integrat de planificare a apărării naționale; 2) profesionalizarea graduală a Armatei Naționale și asigurarea nivelului necesar de pregătire pentru îndeplinirea misiunilor stabilite; 3) dezvoltarea colaborării cu UE în cadrul Politicii de Securitate și Apărare Comună și continuarea cooperării cu NATO în cadrul Planului Individual de Acțiuni al Parteneriatului Republica Moldova – NATO pentru anii 2017-2019; 4) sporirea contribuției Republicii Moldova la asigurarea păcii și securității internaționale.

Continuitatea procesului de **reformare a sectorului național de apărare** a fost asigurată prin aprobarea *Strategiei naționale de apărare pentru anii 2018-2022* și a *Planului de acțiuni privind implementarea acesteia* (Hotărârea Parlamentului nr. 134/2018), iar menținerea și

dezvoltarea capabilităților militare ale Armatei Naționale a fost asigurată prin aprobarea *Strategiei Militare* și a *Planului de acțiuni privind implementarea acesteia* (Hotărârea Guvernului nr. 961/2018), precum și a *Programului „Armata profesionistă 2018-2021”* (Hotărârea Guvernului nr. 601/2018). Totodată, au fost introduse reglementări noi privind procesul de planificare a apărării (modificările operate în Legea nr.345/2003 prin Legea nr. 140/2016), a fost inițiat procesul de implementare a Sistemului de planificare, programare, bugetare și evaluare, care va facilita interoperabilitatea și planificarea apărării naționale. Aprobarea principalelor documente de politici în domeniul apărării naționale ilustrează voința politică clară a Guvernului de a asigura procesul de construcție și dezvoltare a capacităților militare ale statului pentru a răspunde eficient și corespunzător cerințelor de securitate națională.

Ca urmare a măsurilor de reorganizare și în scopul creșterii eficienței sistemului de conducere a armatei, a fost aprobată o nouă structură organizatorică a Ministerului Apărării și a Marelui Stat Major al Armatei Naționale, au fost delimitate atribuțiile acestora în procesul de elaborare a politicilor în domeniul apărării și conducerii militare (Hotărârea Guvernului nr. 692/2017), iar în contextul sporirii controlului democratic asupra forțelor armate, a crescut ponderea funcțiilor civile în aparatul central al Ministerului Apărării, aceasta constituind 51%.

În același context, a început procesul de transformare a Armatei Naționale prin reorganizarea Marelui Stat Major, a comandamentelor categoriilor de forță și a unităților militare, astfel încât să fie capabile să conducă și să desfășoare operațiuni de apărare de înaltă intensitate, asigurând concomitent participarea contingentelor și experților militari și civili la eforturile internaționale de menținere a păcii. De asemenea, în vederea prevenirii incidentelor ce pot afecta sistemul de comunicații și informatică, a fost creat *Centrul de reacție la incidentele cibernetice*. Totodată, au fost completate cu echipament de comunicații și informatică două unități din cadrul Forțelor Operaționale.

Implementarea *Programului „Armata profesionistă 2018-2021”* s-a axat pe două aspecte: importanța și rolul militarului în sistemul național de apărare și reforma structurală a Armatei Naționale, pentru a o transforma într-o instituție eficientă, durabilă și dotată multilateral. Unul dintre scopurile programului este de a renunța la serviciul militar obligatoriu în favoarea militarilor profesioniști. Astfel, în 2018 numărul militarilor în termen a fost micșorat, iar cel al militarilor prin contract s-a majorat. Completarea a fost inițiată prioritar pentru unitățile cu destinație specială și de menținere a păcii, al cărei efectiv este format acum doar din militari profesioniști. În același timp, a sporit importanța și prestigiul serviciului militar în funcțiile de soldat, sergent și subofițer, fapt ce va permite formarea unui efectiv profesionist cu calități morale și personale înalte, care își va menține și își va dezvolta în permanență nivelul de pregătire militară (Legea nr. 232/2018). De asemenea, s-a modernizat infrastructura unităților militare din Chișinău și Cahul.

În perioada de referință a sporit **protecția socială a militarilor** prin contract (Legea nr. 148/2017). În premieră, în armată au fost lansate proiecte de parteneriat public-privat, prin care 111 familii au fost asigurate cu spațiu locativ de serviciu, alte 335 de familii vor fi asigurate cu spațiu locativ de serviciu până la sfârșitul anului 2018. În următorii 2-3 ani se planifică construcția altor 600 de locuințe de serviciu pentru militari la Bălți și Chișinău. Mai multe familii de militari au beneficiat de credite în cadrul Programului „Prima casă” și aproape 100 de familii

de militari beneficiază de indemnizații lunare pentru închirierea spațiului locativ (Hotărârea Guvernului nr. 694/2018).

A sporit **nivelul pregătirii de luptă** a Armatei Naționale prin organizarea, asigurarea și desfășurarea complexă a instruirii individuale, unităților și organelor de conducere militară. A fost modernizat Centrul de Instruire al Armatei (localitatea Bulboaca, raionul Anenii Noi), care actualmente permite atât instruirea și pregătirea în teren a forțelor proprii, cu organizarea tragerilor de luptă cu armamentul din dotare, cât și organizarea exercițiilor internaționale de menținere a păcii la nivelul standardelor internaționale. În acest context, au fost organizate 58 exerciții tactice multinaționale cu participarea a peste 1700 militari ai Armatei Naționale, dintre care 12 exerciții pe teritoriul Republicii Moldova.

Pe parcursul perioadei de referință au fost **consolidate capacitățile operaționale** de participare la operațiuni și misiuni de menținere a păcii ONU, UE, OSCE, fapt care a permis pregătirea și participarea a peste 250 militari ai Armatei Naționale la aceste misiuni, inclusiv 202 militari în misiunea Kosovo (KFOR). Totodată, în conformitate cu angajamentele asumate în baza Acordului încheiat între Republica Moldova și UE privind participarea la operațiunile UE de gestionare a crizelor, Ministerul Apărării a detașat în 2018, 2 militari în misiunea UE din Sahel, Mali (HG nr. 912/2018).

În vederea implementării obiectivelor specifice Ministerului Apărării, ce rezultă din *Planul Individual al Parteneriatului Republica Moldova – NATO pentru anii 2017-2019*, sunt în proces de realizare 34 de acțiuni și se acordă suportul necesar altor ministere și instituții la realizarea a 20 acțiuni din Planul nominalizat. Proiectele desfășurate cu NATO au contribuit eficient la dezvoltarea educației și științei militare, desfășurarea reformei procesului de planificare a apărării, modernizarea infrastructurii, organizarea și desfășurarea exercițiilor militare, dezvoltarea capacităților în managementul dezastrelor și ridicarea nivelului de interoperabilitate cu structurile militare ale statelor occidentale.

În premieră a fost desemnat atașatul militar al Republicii Moldova în SUA. Dezvoltarea și intensificarea relațiilor de cooperare bilaterală în domeniul militar cu România, SUA, Marea Britanie, Germania și Italia, precum și extinderea cooperării cu China a întărit dialogul politico-militar și a permis Ministerului Apărării să beneficieze de asistență în vederea consolidării capacității de apărare și reformării sectorului de apărare.

Indicatori de rezultat:

- *Adoptarea Programului național „Armata Profesionistă 2018-2021”;*
- *Trecerea la serviciul militar prin contract;*
- *Lansarea Sistemului de planificare a apărării naționale;*
- *Crearea Centrului de reacție la incidentele cibernetice;*
- *Organizarea a 58 de exerciții tactice multinaționale cu participarea a peste 1700 de militari;*

- *Asigurarea cu spațiu locativ a 111 familii de militari;*
- *Acordarea de indemnizații lunare pentru închirierea spațiilor locative la 100 de militari.*

III. REINTEGRAREA ȚĂRII ȘI CONSOLIDAREA STATULUI

Priorități din Program:

- *Intensificarea dialogului pe platformele de negocieri*
- *Asigurarea respectării drepturilor omului în regiunea transnistreană*
- *Promovarea obiectivelor de demilitarizare a regiunii*
- *Realizarea proiectelor de dezvoltare în raioanele de est*
- *Instituirea unei platforme de dialog între ambele maluri ale Nistrului*
- *Promovarea politicilor sectoriale de incluziune a regiunii în spațiile naționale unice*

În perioada anilor 2016-2018, procesul de negocieri pentru **reglementarea transnistreană** a fost caracterizat de un dialog constant între toți partenerii externi și organizațiile internaționale relevante (UE, OSCE, Consiliul Europei, EUBAM, ONU). Acești actori au fost informați în permanență, solicitându-li-se opinia pe marginea evoluțiilor obținute în negocieri, a politicilor promovate de Guvern pe dimensiunea transnistreană, a programelor de asistență și a dezvoltării parteneriatelor bilaterale, cu mobilizarea suportului internațional pentru sprijinirea procesului de reglementare.

Se atestă o **intensificare a dialogului pe toate platformele de negocieri**, după cum urmează: în formatul 5+2 au fost organizate 3 runde oficiale: câte una în 2016, 2017 și 2018. La nivelul reprezentanților politici (formatul 1+1) au avut loc 46 de întrevederi: 2016 – 7, 2017 – 9, în 2018 numărul acestor reuniuni atingând 30. Activitatea grupurilor de lucru sectoriale a fost de asemenea în ascensiune, experții întrunindu-se în 149 de ședințe: în 2016 – 35, în 2017 – 32, iar în ianuarie-noiembrie 2018 numărul contactelor aproape că s-a triplat, atingând cifra de 82. Rezultatele procesului de negocieri au fost consemnate în cele 15 documente semnate (2016 – 4, 2017 – 7, 2018 – 4), inclusiv pe 6 din cele 8 subiecte ce figurează în așa-numitul pachet Berlin plus (podul Gura Bâcului-Bâcioc, telecomunicații, apostilarea diplomelor neutre, funcționarea școlilor cu predare în limba română, terenurile agricole din raionul Dubăsari, autovehiculele cu plăci de înmatriculare neutre).

Perioada de referință a fost marcată de soluționarea unor probleme istorice și de durată, cum ar fi *deschiderea pe 18 noiembrie 2017 a podului de la Gura Bâcului*, semnarea în februarie 2018 a contractelor de locațiune la prețuri simbolice și pe un termen de 10 ani cu școlile cu predare în limba română, punerea în aplicare, începând cu 21 martie 2018, a *mecanismului de apostilare a diplomelor neutre* emise de Universitatea „Taras Șevcenko” din orașul Tiraspol, reluarea din 1 august 2018 a *accesului la terenurile agricole din raionul Dubăsari*, implementarea din 1 septembrie 2018 a *mecanismului de documentare și de înmatriculare a autovehiculelor din regiunea transnistreană de către autoritățile din Republica Moldova* cu plăci și certificate de model neutru – 1104 automobile au fost înmatriculate până la 19 noiembrie 2018

și 5140 de permise de conducere regionale preschimbate cu cele de model național în perioada 2017-2018.

O vastă activitate a fost desfășurată pentru aprobarea și implementarea a *26 de acte normative* (2016 – 7, 2017 – 6, 2018 – 13), menite să realizeze politicile de reintegrare a țării, inclusiv cu privire la desemnarea funcționarilor publici responsabili de problematica transnistreană (Hotărârea Guvernului nr. 545/2016), asigurarea aprovizionării populației și agenților economici din regiune cu produse petroliere (Hotărârea Guvernului nr. 1232/2016), asigurarea locuitorilor din stânga Nistrului cu medicamente antituberculoase și antiretrovirale (Hotărârea Guvernului nr. 767/2018), reglementarea procedurii de înmatriculare a autovehiculelor din regiune (Legea nr. 170/2018), revizuirea reglementărilor privind alocarea mijloacelor financiare prin Programul activităților de reintegrare a țării (Hotărârea Guvernului nr. 158/2018) prin fortificarea Comisiei de selectare a proiectelor și stabilirea mecanismelor de monitorizare și asigurare a vizibilității acestora etc.

În această perioadă s-a reușit promovarea a **3 programe guvernamentale de reintegrare** a țării, fiind implementate **162 de proiecte de dezvoltare** a localităților din Zona de Securitate cu un buget total de 45 mil. lei.

În paralel a fost alocată suma de 24 mil. lei pentru compensarea parțială a unor pierderi suportate în perioada anilor 2016-2018 de către proprietarii terenurilor agricole din raionul Dubăsari, al căror acces la aceste terenuri a fost blocat în mod unilateral de către așa-numitele structuri din regiunea transnistreană.

Grație facilităților oferite de regimul liberalizat de vize și prevederile Acordului de Asociere, *2509 agenți economici din regiune au fost luați în evidența Agenției Servicii Publice*, 55,17 % din totalul exporturilor regionale se orientează pe piața statelor-membre ale UE, iar 323.827 de persoane din regiune dețin cetățenia Republicii Moldova și sunt documentate cu acte de identitate naționale.

Printre realizările marcante se numără reluarea pe 15 iunie 2018, după o pauză de 5 ani și 4 luni, a activității grupurilor de lucru pentru drepturile omului (au avut loc 3 ședințe în 2018). Ca rezultat al aprobării prin Hotărârea Parlamentului nr. 89/2018 a Planului național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anii 2018-2022, au fost stabilite o serie de acțiuni prioritare pentru a asigura respectarea diferitor categorii de drepturi în regiunea transnistreană și a retrage orice rezerve de aplicabilitate teritorială a tratatelor internaționale în materia drepturilor omului.

În anul 2018, Guvernul a lansat pentru prima dată campanii publice în sfera educațională destinate elevilor, inclusiv celor din Zona de Securitate și din școlile cu predare în limba română din stânga Nistrului și municipiul Bender, cu genericul „O carte pentru educația ta” (15 februarie – 31 martie 2018), „Reintegrarea țării în imaginile copiilor și tineretului” (7 – 25 mai 2018), „Biblioteca Națională – o punte între două maluri ale Nistrului” (31 octombrie 2018).

În continuare urmează eforturile de promovare a obiectivelor privind retragerea necondiționată de pe teritoriul țării a forțelor militare străine fără statut juridic determinat, evacuarea/distrugerea munițiilor stocate la depozitul de la Cobasna, transformarea actualei operațiuni de menținere a păcii din una militară în una de observatori civili sub mandat internațional, dezvoltarea unei platforme comune de dialog între instituțiile media și cele ale

sectorului asociativ de pe ambele maluri ale Nistrului, precum și asistarea implementării în regiunea transnistreană a Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, obiectiv menționat inclusiv de la tribuna Adunării Generale a ONU.

Indicatori de rezultat:

- *Implementarea a 162 de proiecte de dezvoltare în regiune;*
- *Deschiderea podului de la Gura-Bâcului;*
- *Apostilarea diplomelor de studii;*
- *Asigurarea accesului la terenurile agricole din raionul Dubăsari;*
- *Evidența agenților economici din regiune la Agenția Servicii Publice;*
- *Înmatricularea autovehiculelor cu plăci de model neutru.*

IV. DEZVOLTAREA ECONOMICĂ, SECURITATEA ENERGETICĂ, SPORIREA COMPETITIVITĂȚII ȘI CREAREA LOCURILOR DE MUNCĂ

Evoluția indicatorilor economici

Începând cu anul 2016, **indicatorii economici** au înregistrat o creștere constantă, inclusiv a PIB-ului cu 4,5% anual și în prima jumătate a anului 2018, în mare parte datorită reformelor structurale și îmbunătățirii mediului de afaceri, ceea ce a dus la relansarea economiei după descreșterea PIB-ului cu 0,5% în 2015.

Reformele pro-business promovate de Guvern au asigurat o dinamică pozitivă în perioada anilor 2016-2018 în majoritatea sectoarelor economiei naționale.

Volumul **producției agricole** a înregistrat o majorare esențială în anii 2016 (18,8%) și 2017 (9,1%), iar în ianuarie–septembrie 2018, din cauza factorilor climaterici (secetă), creșterea s-a temperat la 0,2%. Evoluțiile respective au fost generate în mare parte de majorarea producției vegetale, ca rezultat al creșterii suprafețelor însămânțate, al investițiilor în sector, precum și al utilizării tehnologiilor moderne, ceea ce a condus la creșterea roadei la hectar la principalele culturi agricole.

Sectorul industrial s-a caracterizat printr-o creștere stabilă. În anul 2016, în condițiile unor instabilități de ordin intern și extern (criza financiar-bancară și restricțiile impuse de către Federația Rusă la importul unor produse agricole din Republica Moldova), industria s-a menținut pe un trend ascendent, înregistrând la final de an o creștere de 0,9%. Extinderea activității industriale din cadrul zonelor economice libere, intensificarea exporturilor de produse industriale susținute de beneficiile oferite de Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană, precum și creșterea cererii interne datorată majorării veniturilor disponibile ale populației au asigurat o creștere a industriei în 2017 de 3,4%.

În anul 2018 influența acestor factori s-a intensificat și, ca rezultat, în 9 luni volumul producției industriale a crescut cu 6%, păstrând un trend pozitiv până la sfârșitul anului 2018. Principalele ramuri industriale care au progresat cu ritmuri rapide în perioada respectivă au fost: industria automotive, în special producerea de fire și cabluri electrice și de piese pentru autovehicule și motoare, care au crescut cu 21,7% și, respectiv, cu 39,4%; industria de îmbrăcăminte, încălțăminte, piei și alte textile, care au înregistrat creșteri cuprinse între 4,8% și 20,9%; industria alimentară, cu o creștere de 4,7%, inclusiv prelucrarea fructelor și legumelor (+14,9%), prelucrarea și conservarea cărnii (+11,5%), fabricarea uleiurilor și grăsimilor (+31,5%); industria produselor din minerale nemetalice (+16,5%), inclusiv a articolelor din sticlă (+30,6%).

Guvernul a promovat o politică consecventă orientată spre diversificarea piețelor de desfacere și facilitarea accesului mărfurilor și serviciilor moldovenești pe piețele externe.

Volumul exporturilor, conform datelor pentru ultimele 10 luni ale anului 2018, comparativ cu 2015, arată o creștere de 36 %, iar estimările realiste denotă că până la finele anului creșterea va atinge 55%. Volumul **importurilor**, conform datelor pentru ultimele 10 luni

2018, comparativ cu 2015, arată o creștere de 43%, iar estimările denotă că până la finele anului 2018 creșterea va atinge 50% (**schimbarea trendului de creștere în favoarea exportului**).

Exporturile se reorientează în continuare spre piețele Uniunii Europene, ponderea acestora ajungând până la 70%, în creștere cu 12% în raport cu 2015.

După descreșterea înregistrată în perioada 2015-2016, trendul investițional a revenit pe o traiectorie stabil-ascendentă în 2017-2018. În anul 2017 volumul investițiilor a crescut cu 3,5%, iar în primele 6 luni ale anului 2018 creșterea investițiilor a ajuns la 7,4%. Evoluțiile respective au fost determinate atât de creșterea investițiilor finanțate din buget (+51,3% în anul 2018, timp de 6 luni, față de aceeași perioadă din 2017), cât și de majorarea investițiilor private (+2,9% în anul 2018, timp de 6 luni). Au crescut, în special, investițiile publice în construcții inginerești (drumuri, căi de acces) (+41%), mijloace de transport (+47,6%), clădiri nerezidențiale (+17,4%), iar investițiile private au fost orientate spre mașini și utilaje (+7,8%), tehnică de calcul (+22,2%), mijloace de transport, evidențiindu-se astfel tendința de re tehnologizare a economiei naționale.

A. DEZVOLTAREA MEDIULUI DE AFACERI ȘI A CLIMATULUI INVESTIȚIONAL

Priorități din Program:
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Implementarea reformei dezvoltării mediului de afaceri</i> ▪ <i>Promovarea programelor de susținere a întreprinderilor mici și mijlocii</i> ▪ <i>Extinderea infrastructurii antreprenoriale prin atragerea investițiilor (parcuri industriale/clustere/zone economice libere)</i>

Crearea unui **mediu atractiv și motivant pentru investiții** a constituit un obiectiv-cheie al agendei de reforme a Guvernului. În acest sens, pot fi evidențiate:

- *reforma organelor cu funcții de control*, în urma căreia s-a redus numărul de instituții ale statului abilitate cu funcții de control de la 58 la 13 organe subordonate Guvernului și 5 regulatori autonomi. Optimizarea cadrului de reglementare în domeniul controlului de stat a diminuat semnificativ „costul afacerilor”. A fost lansată noua metodologie de control în baza riscurilor, au fost aprobate listele de verificare în control, instituite consilii de soluționare a disputelor în cadrul fiecărui organ de control, precum și a fost consolidat registrul centralizat al controalelor. Concomitent, au fost introduse sancțiuni noi (și mai dure) față de eventualele încălcări comise de organele de control. În 2016, la inițiativa Guvernului, prin Legea nr.18/2016, a fost introdus moratoriu asupra controlului de stat, fapt ce a creat condiții favorabile pentru dezvoltarea mediului de afaceri. De asemenea, a fost optimizat cadrul legislativ și instituțional privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător. Toate acestea au avut un impact anticorupție major;

- *reducerea numărului de acte permise* cu 63% (de la 416 la 152), inclusiv licențe, autorizații și certificate, astfel Nomenclatorul actelor permise a fost revizuit într-o manieră conceptuală și divizat în trei compartimente: licențe – 34; autorizații – 82; certificate – 36. Ca urmare a excluderii actelor permise, doar din reducerea birocrăției, conform estimărilor Grupului Băncii Mondiale, au fost generate economii anuale de circa 12 mil. dolari SUA pentru comunitatea de afaceri;

- *lansarea platformei electronice „Ghișeul Unic” pentru eliberarea și gestionarea actelor permise* (9 iulie 2018), cu implementarea graduală a acestui sistem informațional (52 de acte sunt eliberate în regim-pilot);

- *comasarea a 5 rapoarte aferente salariaților, într-un singur raport depus la o singură instituție* (anterior se depuneau la 3 instituții), cu lansarea ghișeului unic în raportare, care a inclus și rapoartele statistice;

- *simplificarea procedurilor de lichidare benevolă a afacerii*, ceea ce a redus costurile și timpul aferent acestei proceduri;

- *modernizarea normelor juridice în domeniul muncii*, prin acordarea unei flexibilități mai mari și drepturilor adiționale angajatorilor și diversificarea sistemului de motivare a angajaților prin implementarea sistemului de tichete de masă;

- *anularea obligativității aplicării ștampilei de către agenții economici*, ceea ce a contribuit la reducerea procedurilor administrative;

- *excluderea obligativității ținerii carnetelor de muncă de către agenții economici*, care va intra în vigoare în 2019 și va reduce costurile pentru activitatea economică;

- *simplificarea inițierii activității în comerț prin excluderea obligativității obținerii autorizației și substituirea acesteia cu procedura de notificare*;

- *îmbunătățiri ale regimului de ședere în Republica Moldova prin simplificarea procedurilor aferente*, prin care, conform estimărilor Grupului Băncii Mondiale, au fost generate economii anuale pentru comunitatea de afaceri, doar din reducerea birocrăției, de circa 1,22 mil. dolari SUA;

- *modificarea legislației în domeniul sancționator (Codul penal, Codul de procedură penală, Codul contravențional și alte acte legislative)*, principalele obiective fiind reducerea discreției și posibilităților de aplicare a măsurilor de constrângere față de antreprenori și activitățile acestora, reducerea competențelor poliției și ale altor organe de drept în domeniul infracțiunilor economice, creșterea mărimii prejudiciilor pentru ca acestea să fie considerate infracțiuni, reducerea pedepselor cu închisoarea, cu majorarea amenzilor pentru infracțiuni, excluderea unor prevederi vagi și nejustificate din Codul penal, alte modificări în vederea reducerii riscurilor și costurilor nejustificate pentru afaceri cauzate de sistemul sancționator;

- *reducerea numărului de proceduri la etapa de inspectare și recepție a clădirilor*, prin excluderea semnăturilor nejustificate a mai multor autorități din documentele elaborate pentru recepția clădirilor;

- *responsabilizarea ministerelor*, prin implementarea mai bună a analizei impactului de reglementare (AIR). La momentul actual, 95% dintre toate proiectele de acte normative cu impact asupra businessului, elaborate în Guvern, sunt însoțite de AIR, față de 60% în 2015.

Dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii

La 16 decembrie 2016 a intrat în vigoare noua **Lege privind întreprinderile mici și mijlocii**, care include norme inovatorii pentru sector, principalele dintre ele fiind:

- caracterul consultativ al controalelor pentru primii 3 ani de activitate a întreprinderilor mici și mijlocii, fără aplicarea sancțiunilor administrative, cu excepția celor ce țin de legislația penală;

- promovarea principiilor de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii stipulate în „Small Business Act” pentru Europa;

- crearea Consiliului Consultativ pentru întreprinderile mici și mijlocii, cu implicarea activă a societății civile;

- eficientizarea mecanismului de funcționare și administrare a Fondului de garantare a creditelor pentru întreprinderile mici și mijlocii.

În scopul diversificării instrumentelor de finanțare pentru întreprinderile mici și mijlocii, a fost implementat un set de programe de susținere financiară și de acces la instruire al întreprinderilor mici și mijlocii, prin intermediul cărora au fost acordate suporturi financiare acestora, inclusiv sub formă de granturi, cum sunt:

1. *Programul de atragere a remitențelor în economia națională „PARE 1+1”;*
2. *Programul național de abilitare economică a tinerilor (PNAET);*
3. *Programul guvernamental „Gestiunea eficientă a afacerii” (GEA);*
4. *Fondul de garantare a creditelor;*
5. *Rețeaua incubatoarelor de afaceri;*
6. *Programul guvernamental „Femei în Afaceri”.*

Principalele rezultate înregistrate în perioada de referință:

- în cadrul *Programului de atragere a remitențelor în economia națională „PARE 1+1”*, a fost facilitat accesul la finanțare pentru 589 de întreprinderi, inclusiv 179 de întreprinderi create/gestionate de femei, suma granturilor aprobate constituind 126 mil. lei. Volumul total al investițiilor în economie, inclusiv contribuția personală a beneficiarilor, constituie 348,87 mil. lei;

- în cadrul *Programului național de abilitare economică a tinerilor (PNAET)* au fost instruiți 929 de tineri, din care femei – 460, inclusiv au fost acordate credite preferențiale, cu porțiuni de grant, pentru 204 proiecte investiționale, în sumă de 59.28 mil. lei (suma creditelor), 24,1 mil. lei (suma granturilor);

- pentru susținerea continuă a tinerilor antreprenori și facilitarea lansării și dezvoltării afacerilor sustenabile a fost aprobat un nou Program „*Start pentru Tineri: o afacere durabilă la tine acasă*” (Hotărârea Guvernului nr. 973/2018), care va fi lansat oficial în luna ianuarie 2019;

- prin intermediul Programului de instruire continuă *Gestiunea eficientă a afacerii (GEA)* au fost organizate 186 de cursuri de instruire antreprenorială pentru 5.075 de persoane;

- prin intermediul *Fondului de garantare a creditelor pentru întreprinderile mici și mijlocii* au fost acordate 313 garanții financiare, în valoare de circa 94 mil. lei, care au facilitat eliberarea creditelor în sumă de peste 281 mil. lei și au stimulat investiții în economia națională în valoare de peste 445 mil. lei. Totodată, a fost perfecționată procedura de executare a garanției financiare prin micșorarea comisionului anual al garanției de la 2% la 0,5%, revizuirea criteriilor de eligibilitate pentru aplicare la garanție financiară; au fost perfecționate produsele de garantare existente;

- în *Rețeaua incubatoarelor de afaceri (IA)* au fost create încă 2 incubatoare de afaceri (Călărași și Cahul), care găzduiesc circa 40 de companii mici și mijlocii. În total, în cadrul celor 11 incubatoare de afaceri sunt găzduite 198 de companii, din care 106 (54%) sunt gestionate de tineri și 94 (47%) – de femei. Per total, au fost create 960 de locuri de muncă, din care 485 – pentru femei și 425 – pentru tineri;

- a fost lansat un nou Program „*Femei în Afaceri*”, care oferă suport financiar și nonfinanciar prin acordarea granturilor pentru investiții și servicii relevante pentru dezvoltarea afacerilor gestionate de femei.

Prin intermediul Programului:

I etapă. Suport la inițierea afacerii – acordarea de asistență pentru 408 femei în procesul de lansare a afacerii prin instruire și consultanță asociată (3 028 de ore), 63% din beneficiari sunt din regiuni; 179 de femei și-au înregistrat afacerea în primele 6 luni de la participarea la instruire; au fost create 443 de locuri de muncă;

II etapă. Suport pentru afaceri nou-create – acordarea finanțării nerambursabile pentru lansarea și dezvoltarea afacerii, în anul 2018 fiind aprobate spre finanțate 100 de proiecte investiționale în sumă de 14,2 mil. lei. Suma granturilor acordate, inclusiv contribuția proprie a beneficiarilor, aduce investiții directe în economie de peste 24 mil. lei, cu crearea a 585 de locuri de muncă. La momentul actual, pentru data de 14 decembrie 2018 este planificată aprobarea a încă 100 de proiecte investiționale a femeilor antreprenoriale în suma de circa 13 mil. lei, care va favoriza investiții în economie de 22 mil. lei.

Investiții și competitivitate

În scopul creării unui mediu investițional atractiv și competitiv, a fost aprobată noua *Strategie națională de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor pentru anii 2016-2020* (Hotărârea Guvernului nr. 511/2016), precum și a fost creat Consiliul pentru promovarea proiectelor investiționale de importanță națională (Hotărârea Guvernului nr. 585/2016), care monitorizează realizarea proiectelor investiționale strategice și acordă suportul necesar implementării acestora.

În perioada 2016-2018 au fost înregistrate progrese în activitatea Zonelor Economice Libere (ZEL) și a Parcurilor industriale (PI):

Volumul total al investițiilor în ZEL (în active imobilizate), pe parcursul perioadei 2016 – septembrie 2018, a constituit peste 160 mil. dolari SUA, ceea ce denotă o majorare de 1,7 ori față de investițiile efectuate până la 1 ianuarie 2016. În aceeași perioadă au fost create 7 500 de locuri noi de muncă (de 2,2 ori mai mult decât până la 1 ianuarie 2016). Volumul vânzărilor nete ale producției industriale (în prețuri curente) în total pe zone libere, doar pentru primele 9 luni ale anului 2018 s-a majorat de 1,6 ori față de aceeași perioadă a anului 2017 și a constituit 6,5 mld lei. În mare parte, producția din ZEL a fost exportată și a contituit 23% din totalul exporturilor Republicii Moldova pentru 9 luni 2018.

În perioada de raportare, în cadrul ZEL au fost realizate următoarele proiecte investiționale în domeniul producerii diverselor articole/piese pentru industria automotive:

- *Compania Draexlmaier a decis extinderea activității sale (în perioada 2007-2012 a construit primele 2 uzine, fiind investite 45 mil. dolari SUA și create 4 mii locuri noi de muncă), construind uzina nr.3 și nr. 4 în cadrul ZEL „Bălți”, uzinele fiind localizate în mun. Bălți și Cahul (indicatori economici pentru uzina nr.3 – volumul investițiilor 25 mil. dolari SUA, locuri noi de muncă – 2500; indicatori economici anunțați pentru uzina nr.4 – volumul investițiilor 30 mil. dolari SUA, locuri noi de muncă – 2.500);*

- *Compania Gebauer&Griller a decis extinderea activității sale în cadrul ZEL „Bălți” (prima uzină a fost construită în perioada 2011-2012, fiind investite 20 mil. dolari SUA și create 100 de locuri noi de muncă), construind cea de a doua uzină în mun. Bălți (indicatori economici anunțați – volumul investițiilor 25 mil. dolari SUA, locuri noi de muncă – 600);*

- *Compania Fujikura a început activitatea sa în Republica Moldova în cadrul ZEL „Expo-Business-Chișinău”, demarând construcția primei uzine în mun. Chișinău. Ulterior, compania nominalizată a decis să își extindă activitatea, demarând construcția uzinei nr.2 în cadrul ZAL „Valkaneș”, mun. Comrat (indicatori economici pentru uzina nr.1 – volumul investițiilor 15 mil. dolari SUA, locuri noi de muncă – 2000; indicatori economici anunțați pentru uzina nr.2 – volumul investițiilor 10 mil. dolari SUA, locuri noi de muncă – 1500);*

- *Compania Sumitomo a venit pe piața Republicii Moldova în cadrul ZEL „Bălți”, inițiind construcția uzinei în mun. Orhei (indicatori economici anunțați – volumul investițiilor 30 mil. dolari SUA, locuri noi de muncă – 3500);*

- *Compania Coroplast și-a demarat activitatea în cadrul ZEL „Bălți”, construind o uzină de producere în or. Căușeni (indicatori economici anunțați – volumul investițiilor 20 mil. dolari SUA, locuri noi de muncă – 600).*

Conform planurilor investiționale ale rezidenților ZEL, în următorii 2 ani numărul locurilor de muncă va crește considerabil, urmând să ajungă la circa 25000 față de cca 14000 la momentul actual.

În perioada 2016-2018 a fost creat un parc industrial în mun.Cahul, cu activitate preponderent în domeniul agroindustrial și a fost extinsă suprafața parcului industrial „CAAN” din Strășeni, unde se vor desfășura mai multe activități din domeniul automotive, electronic și al

construcției de mașini. Aceste proiecte vor atrage peste 40 mil. lei și vor genera aproximativ 2 400 de locuri noi de muncă.

Investițiile în construirea infrastructurii tehnice și de producție a parcurilor industriale în perioada vizată a însumat 8 mil. dolari SUA. Volumul producției industriale fabricate s-a majorat cu peste 50 la sută, atingând o valoare de 5.065 mil. lei, iar volumul plăților la bugetul public național a constituit 727 mil. lei. În perioada de raportare, în cadrul parcurilor industriale au fost înregistrați 13 agenți economici în calitate de rezidenți, care au creat peste 1 200 de locuri de muncă (la momentul actual în toate parcurile industriale sunt înregistrați 68 de agenți economici rezidenți și sunt create 3 122 de locuri de muncă).

Indicatori de rezultat:

- *Diminuarea actelor permissive de la 416 la 152, ceea ce constituie 63%;*
- *Optimizarea organelor de stat abilitate cu drept de control de la 58 de entități la 18;*
- *Valoarea granturilor acordate întreprinderilor mici și mijlocii prin intermediul programelor de suport – peste 130 mil.lei;*
- *Crearea a două incubatoare de afaceri – Cahul și Călărași;*
- *Crearea a 7500 locuri de muncă în Zonele Economice Libere;*
- *Extinderea Parcului industrial Strășeni și crearea Parcului industrial Cahul.*

B. INOVAȚII ȘI DEZVOLTARE TEHNOLOGICĂ

<i>Priorități din Program</i>
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Reformarea sistemului național de cercetare-inovare și transfer tehnologic;</i> • <i>Promovarea inovațiilor și transferului tehnologic;</i> • <i>Participare activă în cadrul Programului Uniunii Europene de cercetare-inovare Orizont 2020.</i>

Reformarea sistemului național de cercetare-inovare și transfer tehnologic

Prin Legea nr.190/2017 a fost realizată **reforma domeniului cercetării și inovării**, care a modificat arhitectura instituțională, de administrare și mecanismul de finanțare a domeniului. Astfel, competențele de elaborare a politicii în domeniile vizate au fost delegate Ministerului Educației, Culturii și Cercetării, iar implementarea politicilor este pusă în sarcina nou-createi Agenții Naționale pentru Cercetare și Dezvoltare.

Modificările efectuate în *Codul cu privire la știință și inovare* vin cu o nouă abordare și în privința constituirii și funcționării parcurilor științifico-tehnologice și incubatoarelor de

inovare. În acest context, la 1 noiembrie 2018 a fost adoptată Legea nr. 226 cu privire la parcurile științifico-tehnologice și incubatoarele de inovare în redacție nouă, care oferă mai multă previzibilitate pentru potențialii investitori, certitudine și motivații pentru impulsivarea activităților de implementare a inovațiilor și transferului tehnologic, precum și premise pentru utilizarea mai eficientă a mijloacelor financiare publice alocate pentru domeniile cercetare-dezvoltare, inovare și transfer tehnologic.

În perioada de referință infrastructura inovațională a Republicii Moldova a **inclus 2 parcuri științifico-tehnologice și 8 incubatoare de inovare.**

Susținerea formării de clustere și rețele inovative a fost reflectată ca acțiune prioritară în cadrul Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii. În acest context au fost realizate cartografierea clusterelor, evaluarea potențialului de dezvoltare a acestora și create primele trei clustere din industriile-cheie cu potențial mare de creștere – Automotiv Cluster Moldova, Clusterul textil din Soroca „Sorintex” și Clusterul regional „Creativ” din Cahul (în domeniul meșteșugăritului și serviciilor creative).

Asigurarea accesului agenților economici la finanțare prin intermediul fondului venture (capitalului de risc) este considerat unul din cele mai eficiente căi de dezvoltare a IMM-urilor, care se soldează cu crearea noilor locuri de muncă și dezvoltare a mediului de afaceri a țării. Investițiile bazate pe capitalul de risc la etapa de inițiere a afacerilor are un impact determinant asupra dezvoltării IMM-urilor și reprezintă un stimulator eficient al economiei reale.

În acest sens, întru oferirea investițiilor pentru IMM-uri, aflate la etapa de început a afacerii, s-a elaborat proiectul de *Lege privind organismele de plasament colectiv alternative*, care stabilește cadrul legal primar pentru crearea, funcționarea și administrarea altor tipuri de organisme de plasament colectiv, inclusiv cu capital de risc, racordat la acquis-ul Uniunii Europene în domeniu. Proiectul de lege transpune Regulamentul (UE) nr. 345/2013 privind fondurile europene cu capital de risc și Directiva 2011/61/UE privind administratorii fondurilor de investiții alternative a Parlamentului European și a Consiliului Europei.

Proiectele de inovare și transfer tehnologic reprezintă un alt instrument de stimulare a inovațiilor în cadrul IMM-urilor prin preluarea parțială a riscurilor legate de această inovație. În același timp ele constituie o formă de transmitere a tehnologiilor noi din cadrul instituțiilor din domeniul științei și inovării în domeniul mediului de afaceri și aplicarea acestora la nivel industrial având drept efect dezvoltarea și extinderea agenților economici prin crearea produselor noi competitive, atât pe piața națională, cât și pe cea internațională.

În perioada 2016-2017 s-au desfășurat concursurile proiectelor de inovare și transfer tehnologic cu finanțarea de la bugetul de stat în mărime de până la 50 % din costul total al proiectului.

Pentru anul 2016, au fost recepționate 23 de propuneri de proiecte de inovare și transfer tehnologic, dintre care au fost finanțate 7 proiecte cu un volum de finanțare de 5.469,6 mii lei de la bugetul de stat și 6.813,2 mii lei din cofinanțare.

Iar în 2017 au fost finanțate 14 proiecte de inovare și transfer tehnologic cu un volum de finanțare de 6.510,0 mii lei de la bugetul de stat și 6.228, 4 mii lei cofinanțare din surse private în diverse direcții strategice (materiale, tehnologii și produse inovative, eficiență energetică și valorificarea surselor regenerabile de energie, sănătate și biomedicină, biotehnologie).

Pe parcursul anului 2017 au derulat **52 proiecte finanțate din surse externe**, inclusiv: proiectul „Programul Cadru 7” – 21 proiecte, proiectul „Suport pentru cooperarea științifică și tehnică” – 18 proiecte, proiectul „Programul-cadru al UE pentru cercetare și inovare – Orizont 2020” – 12 proiecte și proiectul „Programul Operațional Comun „Bazinul Mării Negre 2007–2013” – 1 proiect.

Concomitent, în cadrul Programului Uniunii Europene pentru cercetare-inovare Orizont 2020, Republica Moldova în 2017 a depus 242 de propuneri: 98 de la instituții de cercetare, 86 de la universități, 51 - IMM, 28 - ONG și 16 din alte organizații. Iar, în 2018, prin intermediul Agenției Naționale pentru Cercetare și Dezvoltare, RM a depus 27 proiecte, dintre care 7 proiecte acceptate spre finanțare.

Totodată, prin intermediul instituțiilor statului (Agenției pentru Inovare și Transfer Tehnologic) pe parcursul anilor 2016-2017 s-a acordat suportul deplin pentru participarea inovatorilor din Republica Moldova la diverse evenimente internaționale de invenție și inovare, cum ar fi:

- Salonul Internațional al Cercetării, Inovării și Invenției „PRO INVENT 2016", Cluj Napoca, România, 22-25 martie 2016/100 lucrări/53 medalii și 5 premii speciale,
- Salonul Internațional de invenții, ediția a 44, Geneva, Elveția, 13-17 aprilie 2016 / 8 lucrări/5 distincții;
- Expoziția Internațională de Invenții Euroinvent, Iași, România, 20-22 mai 2016/92 lucrări/50 medalii de aur, 20 de argint și 8 medalii de bronz;
- Salonul Internațional de invenții de la Timișoara, Traian Vuia, 25-28 mai 2016/ 63 lucrări/28 medalii de aur, 16 medalii de argint, 15 medalii de bronz, 4 premii de excelență, 2 premii speciale;
- Târgul Internațional de "Idei-Invenții-Produse noi" iENA, Nuremberg, Germania, din 29-31 octombrie 2016, la care a promovat sistemul național de proprietate intelectuală și sistemul de validare a brevetelor europene pe teritoriul RM, precum și 10 invenții ale inventatorilor autohtoni apreciate cu 1 medalie de argint și 1 medalie de bronz.
- Expoziția Internațională de Invenții, Cercetare și Noi Tehnologii „Brussels-Inova 2016", Belgia din 17-19.11.2016, la care a promovat sistemul național de PI și sistemul de validare a brevetelor europene pe teritoriul RM.
- Târgul Internațional al Invențiilor ISIF-2017, din or. Istanbul, Turcia, 02-04.03.2017. La târg au fost promovate 3 invenții ale inventatorilor din cadrul a 2 universități și 1 institut de cercetare, apreciate cu 1 medalie de aur și 2 de bronz. AGEPI a participat cu stand expozițional și a diseminat informații din domeniul PI.
- Salonul Internațional al Cercetării, Inovării și Invenției „PRO INVENT 2017", Cluj Napoca, România, 22-24 martie 2017. La eveniment au participat 3 instituții de cercetare și 3 universități din RM. AGEPI a participat cu stand expozițional și a diseminat informații din domeniul PI.

- Expoziția Internațională de Invenții Euroinvent, Iași, România, 25-27 mai 2017. La eveniment au participat 4 instituții de cercetare și 3 universități din RM. AGEPI a participat cu stand expozițional și a diseminat informații din domeniul PI.

- Salonul Internațional de Invenții și tehnologii inovatoare „Arhimed” de la Moscova, Federația Rusă, 16-19 mai 2016. La salon au fost promovate 5 invenții ale inventatorilor din cadrul 2 universități din RM, apreciate cu 2 medalii de aur și 1 de argint.

Indicatori de rezultat:

- *Crearea primelor trei clustere din industriile cu potențial de creștere;*
- *Crearea în perioada de referință a 2 parcuri științifico-tehnologice și 8 incubatoare de inovare.*

C. TRANSPARENTIZAREA ȘI CONSOLIDAREA SECTORULUI FINANCIAR-BANCAR

Priorități din Program:
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Asigurarea unui mediu de stabilitate financiară și de gestionare a crizelor financiare</i> ▪ <i>Fortificarea independenței și atribuțiilor funcționale a regulatorilor</i> ▪ <i>Atragerea în Republica Moldova a filialelor și sucursalelor societăților financiare cu o bună reputație internațională</i> ▪ <i>Armonizarea legislației în domeniul financiar-bancar, al pieței de capital și de asigurări cu acquis-ul Uniunii Europene</i>

Guvernul a asigurat o **conlucrare eficientă cu Banca Națională a Moldovei (BNM)** în vederea promovării reformelor ce au avut ca scop stabilizarea condițiilor monetare, consolidarea sectorului bancar și îmbunătățirea cadrului normativ național.

Un catalizator al acestor reforme a reprezentat Acordul Republicii Moldova cu Fondul Monetar Internațional (FMI), încheiat pe data de 7 noiembrie 2016. Din acel moment, Guvernul, în comun cu BNM, a îndeplinit cu succes angajamentele asumate pentru sectorul financiar-bancar față de partenerii de dezvoltare.

Astfel, **în contextul implementării programului de reforme agreat cu FMI**, au fost întreprinse măsuri ferme privind transparentizarea acționariatului bancar, evaluarea tranzacțiilor băncilor cu personalele lor afiliate, îmbunătățirea guvernantei corporative în bănci, consolidarea stabilității și a solidității financiare a băncilor, dezvoltarea și punerea în aplicare a noului cadru de reglementare și supraveghere bancară.

Alinierea legislației bancare a Republicii Moldova la standardele internaționale prin perfecționarea mecanismelor cantitative și calitative de administrare a băncilor a contribuit la crearea unui sector bancar sigur și stabil, la creșterea transparenței, încrederii și atractivității sectorului bancar autohton pentru potențialii investitori și creditori ai băncilor, printre care sunt și deponenții.

Ca urmare a măsurilor întreprinse în cadrul reformelor lansate în sectorul bancar, **în anul curent au avut loc investiții majore în 2 bănci din Republica Moldova (Victoriabank, Moldova-Agroindbank), acestea fiind de importanță sistemică.** Astfel, ca rezultat al modificărilor calitative în structura acționariatului băncilor, actualmente peste 70% din activele bancare aparțin unor grupuri internaționale cu reputație solidă.

La 1 ianuarie 2018 a intrat în vigoare o nouă lege privind activitatea băncilor (Legea nr.202/2017), armonizată cu legislația Uniunii Europene și cu standardele internaționale Basel III. Legea extinde drepturile și atribuțiile BNM în procesul de evaluare și supraveghere a băncilor, prevede îmbunătățirea guvernanței corporative în bănci și obligativitatea acestora de a avea un capital pe măsura riscurilor, precum și dezvoltă instrumentele de supraveghere necesare pentru prevenirea și minimizarea, la etape incipiente, a eventualelor deficiențe din activitatea băncilor. Pentru aplicarea noii legi, BNM va implementa treptat un șir de acte normative secundare, primele 9 dintre care au fost deja aprobate și au intrat în vigoare la 30 iulie 2018. Tranziția la noile standarde Basel III ar urma să fie finalizată până în anul 2020.

La 31 iulie 2018 și-a început activitatea Depozitarul central unic al valorilor mobiliare, care a fost instituit pentru a asigura un nivel înalt de transparență, siguranță și eficiență la efectuarea operațiunilor cu valorile mobiliare. Modelul de activitate al Depozitarului este bazat pe standardele și practicile internaționale în domeniul sistemelor de decontare, iar legislația națională aferentă Depozitarului implementează reglementările UE în domeniu.

Legislația națională în domeniul sistemelor de plăți a fost aliniată și mai mult la dreptul UE. Legea nr. 208/2018 (în vigoare din 23 decembrie 2018 și 1 ianuarie 2019) va oferi prestatorilor de servicii de plată dreptul de a acorda credite (împrumuturi) legate de serviciile de plată.

Pentru implementarea noii Legi nr. 308/2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, au fost elaborate 3 regulamente cu cerințe specifice pentru activitatea băncilor, a prestatorilor de servicii de plată nebancari, a caselor de schimb valutar și a hotelurilor.

La 12 octombrie 2018 a fost adoptată Legea nr. 209/2018 cu privire la Comitetul Național de Stabilitate Financiară (în vigoare din 16 decembrie 2018). Scopul noii structuri este de a asigura coordonarea realizării politicii macroprudențiale, de prevenire, reducerea sau eliminarea riscurilor care amenință stabilitatea financiară la nivel de sistem, precum și gestionarea situațiilor de criză financiară sistemică.

Legislația privind garantarea depozitelor persoanelor fizice în sistemul bancar a fost îmbunătățită prin adoptarea la 1 noiembrie 2018 a unor amendamente la Legea nr. 575/2003, care vizează extinderea categoriilor depozitelor garantate și majorarea plafonului de garantare a depozitelor până la valoarea de 50 mii lei, începând cu anul 2020. Aceste măsuri vor contribui la

consolidarea stabilității sectorului financiar al Republicii Moldova, vor asigura o rată mai mare de returnare a depozitelor deținute în băncile licențiate în cazul în care acestea devin indisponibile. Totodată, va crește nivelul de încredere al societății în sistemul bancar, va spori siguranța mijloacelor financiare plasate în sistem.

Reformele promovate în sectorul bancar au ca obiectiv asigurarea dezvoltării unei guvernări corporative sănătoase și conforme principiilor internaționale și europene, precum și menținerea unui sector bancar sigur, puternic și transparent, bazat pe principiile pieței.

Indicatori de rezultat:

- *Consolidarea transparenței, credibilității, siguranței și stabilității sistemului bancar;*
- *Alinierea legislației bancare și a cadrului de reglementare la standardele internaționale;*
- *Atragerea investițiilor majore în două bănci sistemice din Republica Moldova (Victoriabank, Moldova-Agroindbank) – peste 70% din activele bancare aparțin unor grupuri internaționale cu reputație solidă;*
- *Crearea Depozitarului Central Unic al valorilor mobiliare;*
- *Îmbunătățirea încrederii publice în sectorul bancar – soldul depozitelor în monedă națională s-a majorat cu 16,5%, atingând un volum de 36,3 mld lei.*

D. POLITICI FISCALE ȘI ADMINISTRARE FISCALĂ ȘI VAMALĂ EFICIENTĂ

Priorități din Program:
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Îmbunătățirea managementului finanțelor publice</i> ▪ <i>Politici fiscale și vamale clare, predictibile, transparente</i> ▪ <i>Asigurarea corectitudinii, coerenței și transparenței în administrarea fiscală și vamală</i>

În vederea îmbunătățirii managementului finanțelor publice, precum și a realizării obiectivului general de creștere durabilă și impulsivă a dezvoltării economice, Guvernul a promovat o politică fiscală orientată spre stabilirea unor reguli clare de impozitare bazate pe echitate și simplitate fiscală, spre asigurarea unei previzibilități a politicii și legislației fiscale. De asemenea, s-a pus accent pe realizarea unui echilibru între consolidarea fiscală sustenabilă și relansarea economică, pe crearea noilor locuri de muncă, ceea ce s-ar solda cu o evoluție favorabilă a nivelului de trai al populației, ar crea un mediu investițional atractiv și ar asigura echitatea fiscală.

Astfel, începând cu 1 octombrie 2018, **a fost modificată cota de impozitare și au fost majorate scutirile pentru veniturile realizate de către persoanele fizice**, fiind stabilită o cotă

unică de impozitare a veniturilor persoanelor fizice de 12%. Totodată, s-a majorat scutirea personală de la 11.280 lei anual până la 24.000 lei anual, scutirea personală majorată – de la 16.800 lei anual la 30.000 lei anual, scutirea pentru fiecare persoană întreținută – de la 2.520 la 3.000 lei, scutirea pentru fiecare persoană întreținută cu dizabilități – de la 11 280 lei anual până la 18.000 lei anual. Ca efect, impozitul plătit de cetățeni a scăzut, asigurându-se diminuarea presiunii fiscale, creșterea salariilor și simplificarea modalității de calcul și de plată a impozitului pe venit.

Concomitent, începând cu 1 octombrie 2018, **a fost redusă cota contribuției de asigurări sociale de stat obligatorii de la 23% la 18% pentru angajator**. Impactul asupra pieței forței de muncă va fi resimțit prin mobilizarea acesteia și creșterea interesului angajatorilor de a oferi mai multe locuri de muncă. În consecință, va crește rentabilitatea produselor, ele devenind mai competitive atât pe plan național, cât și la export.

În subsidiar, începând cu 1 octombrie 2018, a fost stabilită **cota TVA de 10% pentru sectorul HoReCa** (hoteluri, restaurante, cafenele), ceea ce va permite reducerea presiunii fiscale în domeniu, va stimula activitatea din sector și va contribui la reducerea economiei informale.

O altă realizare importantă ține de **armonizarea legislației fiscale la Directiva 2006/112/CE a Consiliului din 28 noiembrie 2006 privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată și Directiva 2008/118/CE a Consiliului din 16 decembrie 2008 privind regimul general al accizelor și de abrogare a Directivei 92/12/CEE, angajamente asumate conform Acordului de Asociere**.

De asemenea, s-a propus **stabilirea unei metode noi de calcul a uzurii în scopuri fiscale, și anume metoda liniară**, care implică simplificarea modalității de evidență a mijloacelor fixe în scopuri fiscale, simplificarea modului de calcul atât pentru agentul economic, cât și pentru organele de control și alinierea la regulile generale internaționale.

În vederea creării unui mediu atractiv din punct de vedere investițional și a impulsivării sectorului de lactate prin oferirea unui disponibil de lichidități mai mare, **a fost acordat dreptul de restituire a sumei TVA pentru întreprinderile ce produc lapte, în cazul în care suma TVA la valorile materiale și la serviciile procurate depășește suma TVA la livrările de lapte și produse lactate**.

În scopul impulsivării creării de parteneriate strategice pentru efectuarea de lucrări și servicii necesare statului și nemijlocit societății, partenerilor în cadrul proiectelor de parteneriat public-privat care efectuează lucrări și prestează servicii incluse în lista lucrărilor și serviciilor de interes public național propuse parteneriatului public-privat li s-a acordat dreptul la restituirea sumei TVA, achitate prin cont bancar, la investiții (cheltuieli) capitale efectuate în cadrul acestor parteneriate.

Pentru susținerea persoanelor fizice în activitatea de inițiere a propriei afaceri, urmărindu-se dezvoltarea în continuare a acesteia în orice formă organizatorico-juridică stabilite de lege (cum ar fi întreprindere individuală, societate cu răspundere limitată), a fost stabilit un regim fiscal simplificat privind impozitul pe venitul persoanelor fizice care obțin venituri din activități independente de comerț cu alte persoane fizice. Aceasta reprezintă o treaptă intermediară a

afacerii, de la care cetățeanul urmează să progreseze odată cu dezvoltarea afacerii la alte forme de antreprenariat convenabile, în funcție de specificul activității.

Pentru a crea un regim fiscal unic, bine definit în partea ce ține de activitățile profesionale din sectorul justiției, precum și pentru a asigura echitatea fiscală între activitățile respective, a fost stabilit un regim fiscal unic aferent profesiilor liberale în sectorul justiției cu o cotă de impozitare de 18% și s-a acordat dreptul de deducere în scopuri fiscale a cheltuielilor ordinare și necesare desfășurării activității profesionale.

În calitate de instrument suplimentar aflat la îndemâna agentului economic pentru gestionarea riscului fiscal a fost implementat conceptul de ***soluție fiscală individuală anticipată***, un act emis de Serviciul Fiscal de Stat în scopul soluționării cererii agentului economic privind reglementarea unor situații fiscale specifice.

În vederea impulsivării dezvoltării sectorului IT prin diminuarea cheltuielilor administrative de evidență fiscală, precum și diminuarea presiunii fiscale asupra sectorului, a fost instituit **regimul fiscal al rezidenților parcurilor IT. Potrivit acestuia, rezidenților li se aplică un impozit unic de 7% din venitul de vânzări.**

Totodată, în perspectiva atragerii investițiilor străine în Republica Moldova, dar și pentru simplificarea prevederilor conexe activităților comerciale externe, a fost elaborat proiectul **noului Cod vamal**, racordat la prevederile legislației Uniunii Europene.

Administrare fiscală

În domeniul administrării fiscale Guvernul și-a orientat eforturile spre crearea climatului favorabil conformării contribuabililor, combaterii evaziunii fiscale și muncii la negru, precum și spre deservirea calitativă a contribuabililor.

Începând cu 1 aprilie 2017, autoritatea fiscală devine o entitate națională unitară, ca urmare a reorganizării Serviciului Fiscal de Stat (SFS), divizat în patru zone geografice, în care sunt consolidate funcțiile de control fiscal, de gestionare a arieratelor, de asistență juridică. Acest fapt a contribuit la consolidarea și eficientizarea activității SFS, cu influență benefică asupra întregii societăți, rezultatele fiind apreciate de către Fondul Monetar Internațional.

O altă reformă de importanță majoră ține de investiția Serviciului Fiscal de Stat cu atribuții de constatare a infracțiunilor, ceea ce a contribuit la optimizarea proceselor de investigare la nivel național și la sporirea eficienței acțiunilor întreprinse în vederea constatării elementelor constitutive ale infracțiunii de evaziune fiscală, precum și ale altor infracțiuni din domeniul economico-financiar.

În scopul simplificării modului de documentare a operațiunilor economice și eficientizării operațiunilor de administrare a afacerilor, a fost lansată factura fiscală comasată (formular tipizat cu regim special „factura fiscală”), destinată tuturor entităților ce dețin statut de plătitor al TVA, dar și celor care nu sunt înregistrate în calitate de plătitor al TVA. Entitățile solicitante ale documentelor primare de strictă evidență vor beneficia în continuare de serviciile fiscale electronice, ce permit comandarea lor la distanță, fără deplasarea la oficiile SFS.

În anul 2017, Serviciul Fiscal de Stat în comun cu Casa Națională de Asigurări Sociale (CNAS) și Compania Națională de Asigurări în Medicină (CNAM) au elaborat formularul „Darea de seamă privind reținerea impozitului pe venit a primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală și a contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii calculate” (forma IPC18). Formularul menționat vine să excludă dublarea informației prezentate de agenții economici până la 1 ianuarie 2018, și anume: simplifică declararea impozitului pe venit, a plăților nominalizate și a informației ce vizează evidența nominală a asiguraților în sistemul public de asigurări sociale care, în anul 2017, se raporta prin 5 dări de seamă la 3 instituții publice (SFS, CNAS și CNAM).

Concomitent, în scopul creșterii nivelului de satisfacție a contribuabililor și al reducerii costurilor administrative pentru mediul de afaceri, un accent deosebit a fost pus pe dezvoltarea și modernizarea sistemului informațional de administrare fiscală și a serviciilor electronice prestate. În acest sens, au fost dezvoltate mai multe sisteme informaționale, s-au implementat și s-au dezvoltat noi module, sisteme și soluții tehnice: „Înregistrarea online a subdiviziunilor”, „Înregistrarea on-line a plătitorilor TVA”, au fost operate noi ajustări în Sistemul informațional automatizat „Declarația electronică”, a fost lansată soluția „Dosarul contribuabilului” și Ghișeul unic de raportare electronică (platformă care oferă posibilitatea de raportare centralizată către mai multe instituții publice), a fost ajustată versiunea a 3-a a subsistemului „Contul curent al contribuabilului”, a fost lansat serviciul „Contul Unic” în cadrul sistemului „Contul curent al contribuabilului”. Totodată, în vederea prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, precum și îmbunătățirii administrării fiscale sub aspectul monitorizării conformării la cadrul de reglementare de către subiecții impunerii au fost elaborate și semnate sarcinile tehnice ale modulelor „Registrul conturilor bancare ale persoanelor fizice” și „Registrul conturilor bancare ale persoanelor juridice nerezidente” din cadrul Sistemului informațional automatizat „Crearea și circulația dosarelor electronice între Serviciul Fiscal de Stat și instituțiile financiare”, care urmează a fi lansate începând cu 1 ianuarie 2019.

Administrare vamală

Prin politicile de administrare vamală Guvernul și-a propus să asigure securitatea economică și financiară a statului, facilitarea activităților comerciale externe și oferirea serviciilor publice de calitate mediului de afaceri și cetățenilor.

Începând cu anul 2017 Serviciul Vamal activează în urma reformei instituționale dezvoltate și implementate pe parcursul anului 2016. Prin adoptarea noii legi cu privire la Serviciul Vamal a fost ajustat cadrul normativ la exigențele actuale de activitate și la standardele internaționale în domeniul vamal, stabilind o nouă viziune cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului Vamal, angajarea, dezvoltarea profesională, stimularea, sancționarea, statutul special al funcționarului vamal, precum și serviciul funcționarului vamal.

Totodată, în vederea facilitării comerțului internațional și a traficului transfrontalier, sporirii capacității de deservire a agenților economici, sporirii calității serviciilor publice prestate, reducerii costurilor de conformare și promovare a transparenței și integrității în relațiile dintre vamă și mediul de afaceri, a continuat dezvoltarea instrumentelor moderne de simplificare a

procedurilor vamale: programul „Agent Economic Autorizat” (la momentul actual dețin statut de Agent Economic Autorizat 115 persoane), autorizația „Procedura de vămuire la domiciliu” (în prezent 76 de agenți economici dețin această autorizație, 5 dintre ei fiind autorizați pe parcursul anului 2018; ponderea vămuirii electronice constituie 98,47% la export, 35,61% la import și, respectiv, 100% la tranzit) și programul „Exportator Aprobant” (actualmente, sunt înregistrați 22 de agenți economici care beneficiază de acest statut).

Pentru accelerarea traficului de mărfuri și pasageri a fost lansat sistemul de două coridoare de trecere – Coridorul Verde și Coridorul Roșu – la mai multe puncte de trecere a frontierei.

O altă realizare importantă în domeniul vamal constituie instituirea, pe parcursul anului 2017, a controlului comun în cadrul a 2 posturi vamale: Pervomaisk-Cuciurgan (începând cu 17 iulie 2017) și Palanca–Maiaki-Udobnoe (începând cu 19 decembrie 2017), în scopul securizării segmentului transnistrean de frontieră, fluidizării traficului transfrontalier și facilitării comerțului, creșterii transparenței în procesul de efectuare a controalelor de rigoare, prin implementarea principiilor „ghișeu unic” și „oprirea unică”. La momentul actual sunt funcționale 6 puncte comune de trecere a frontierei moldo-ucrainene.

În scopul fluidizării traficului transfrontalier și micșorării cheltuielilor suportate de agenți economici, au fost desfășurate lucrări de extindere și modernizare a punctelor comune de trecere a frontierei.

De asemenea, în vederea promovării transparenței și integrității în relațiile dintre vamă și mediul de afaceri, s-a acordat o atenție sporită dialogului dintre Serviciul Vamal și sectorul privat, ca premisă esențială pentru promovarea conformării voluntare a agenților economici privind respectarea reglementărilor vamale. Informarea promptă a mediului de afaceri despre modificările în legislația vamală și procedurile vamale asigură creșterea credibilității activităților din domeniul vamal.

Indicatori de rezultat:

- *Eficientizarea activității Serviciului Fiscal de Stat și a Serviciului Vamal (suma veniturilor acumulate la bugetul de stat de către cele două autorități de administrare a veniturilor, pe parcursul anului 2018 se estimează a fi în sumă de circa 37,8 mld lei, înregistrând o creștere de 11,4 mld lei, sau cu 43,3% mai mult față de veniturile obținute în anul 2015);*
- *Reducerea costurilor administrative pentru mediul de afaceri prin dezvoltarea și modernizarea sistemului informațional de administrare fiscală și a serviciilor electronice prestate;*
- *Sporirea gradului de conformare benevolă a contribuabililor, care a înregistrat o creștere de 15,8% în 2016 față de 2015; de 29,4% în 2017 față de 2016; de 20,86 pentru 8 luni ale anului 2018 față de 2017;*
- *Vămuirea electronică este aplicată pentru export, import și tranzit, ponderea constituind 98,47% la export, 35,61 % la import și, respectiv, 100% la tranzit.*

E. PROTECȚIA CONCURENȚEI ȘI ELIMINAREA MONOPOLURILOR DIN ECONOMIA NAȚIONALĂ

Priorități din Program:

- *Consolidarea capacităților instituționale ale Consiliului Concurenței*
- *Identificarea barierelor de intrare pe piață în corespundere cu legislația UE*
- *Demonopolizarea sectoarelor economice*
- *Îmbunătățirea implementării legislației concurențiale*

Acțiunile Guvernului în domeniul concurenței au fost orientate spre susținerea și promovarea unor politici coerente, spre dezvoltarea mediului concurențial loial prin deschiderea sectoarelor economice către concurență și monitorizarea eficientă a ajutorului de stat.

În scopul consolidării capacităților instituționale ale *Consiliului Concurenței* (CC) în anul 2016, în cadrul unui grup de lucru a fost elaborată și, ulterior, aprobată de către Consiliul Concurenței *Strategia de dezvoltare a resurselor umane*, care a permis eficientizarea activității entității și a avut ca efect perfecționarea procedurilor interne privind managementul resurselor umane, creșterea eficienței muncii și a responsabilității angajaților față de activitățile desfășurate, obiectivele asumate și atingerea indicatorilor de performanță.

În vederea preluării celor mai bune practici internaționale din domeniul concurenței și ajutorului de stat, în perioada 2016-2018, au fost instruite peste 180 de persoane, angajații ai Consiliului Concurenței.

În perioada 2016-2017, Consiliul Concurenței și numeroase instituții guvernamentale au beneficiat de asistență sub egida proiectului UE „Suport pentru Consiliul Concurenței”, care a avut ca obiectiv general îmbunătățirea aplicării legislației și a reglementărilor din domeniul concurenței în Republica Moldova, iar ca obiective specifice: 1) îmbunătățirea capacității instituționale a Consiliului Concurenței și 2) creșterea culturii concurențiale în Republica Moldova. Din grupul-țintă al proiectului au mai făcut parte: Ministerul Economiei și Infrastructurii, alte ministere asociate domeniului concurenței; sectoarele productive ale economiei; sectorul privat și reprezentanții organizațiilor de afaceri; sectorul judiciar și alte agenții implicate în domeniul concurențial; reprezentanții societății civile, ai mass-mediei, ai mediului academic etc.

În premieră, în perioada 13-15 noiembrie 2018, la Chișinău, în parteneriat cu Biroul Federal de Investigații (FBI) din SUA, a fost organizat un eveniment regional de amploare cu genericul *Tehnici de investigare a cazurilor de practici anticoncurențiale*, care a întrunit reprezentanți din 7 state (Belarus, Georgia, Lituania, Republica Moldova, România, Ucraina precum și reprezentanți ai FBI și ai Departamentului de Justiție (DoJ) al SUA).

În perioada de referință a continuat procesul de perfecționare a cadrului normativ prin ajustarea acestuia la rigorile legislației europene. Astfel au fost operate amendamente la

numeroase acte normative, precum și a fost aprobat cadrul de reglementare necesar punerii în aplicare a acestora.

Cu referire la legislația primară, evidențiem:

- **Programul național în domeniul concurenței și ajutorului de stat pentru anii 2017-2020** (Legea nr. 169/2017). Programul prevede deschiderea sectoarelor economice către concurență și reducerea reglementărilor pieței de la 2,48 puncte (în 2017) la 1,55 până în anul 2020. De asemenea, Programul urmărește alinierea schemelor de ajutoare de stat existente la prevederile acquis-ului UE, ceea ce va avea ca efect micșorarea ponderii ajutorului de stat în PIB de la 4% (în 2016) la 1% până în anul 2020. În urma implementării Programului se preconizează consolidarea unui mediu concurențial loial și accelerarea creșterii anuale a PIB-ului pe cap de locuitor.

- **Legea nr. 141/2018** – amendamente la 6 acte normative cu scopul aducerii acestora în concordanță cu legislația concurenței și ajutoarelor de stat, al consolidării atribuțiilor Consiliului Concurenței, inclusiv în domeniul publicității, al actualizării listei formelor ajutoarelor de stat, avînd drept temei prevederile Acordului de Asociere RM-UE;

- **Legea nr. 159/2018** – amendamente la Codul contravențional al Republicii Moldova nr. 218/2008, în vederea atragerii la răspundere a persoanelor cu funcții de răspundere pentru încălcarea art. 12 din Legea concurenței nr 183/2012, ce prevede atât interzicerea acțiunilor sau inacțiunilor autorităților și instituțiilor administrației publice centrale sau locale de restrângere, împiedicare sau denaturare a concurenței, cât și atragerea la răspundere a persoanelor care se fac vinovate de neexecutarea în termen sau executarea necorespunzătoare a deciziilor emise de Consiliul Concurenței;

- **Legea nr. 179/2018** - amendamente la Codul penal al Republicii Moldova nr.985/2002 pentru exceptarea aplicării prevederilor legii penale față de persoanele care colaborează cu Consiliul Concurenței, în limitele realizării politicii de clemență conform prevederilor art. 84-92 din Legea concurenței nr.183/2012;

- **Legea nr. 262/2018 pentru modificarea Legii concurenței nr.183/2012:** reglementează aspectele ce se referă la evaluarea concentrărilor economice în domeniul mass-media prin actualizarea listei zonelor de intervenție ale Consiliului Concurenței, în conformitate cu standardele internaționale.

Pe parcursul anilor 2016–2018, în vederea dezvoltării cadrului normativ, au fost elaborate și aprobate 16 acte normative de procedură, armonizate cu practicile europene pe segmentul ajutoare de stat acordate pentru diverse sectoare (de ex.: dezvoltarea rapidă a rețelelor de comunicații electronice în bandă largă; sectorul siderurgic; serviciile publice de radiodifuziune; filme și alte opere audiovizuale; serviciile publice de transport feroviar și rutier de călători; societățile de administrare a navelor; serviciile poștale; cultură și pentru conservarea patrimoniului; infrastructurile sportive și pentru infrastructurile de agrement multifuncționale; transport feroviar; dezvoltare regională, protecția mediului). De asemenea, a fost aprobat Regulamentul privind modalitatea de ținere a Registrului ajutoarelor de stat (Hotărârea Guvernului nr. 1112/2016), destinat notificării, raportării, monitorizării și evidenței ajutoarelor de stat.

În scopul realizării obiectivului privind creșterea nivelului de informare a societății asupra subiectelor ce se referă la concurență și ajutorul de stat, în perioada 2016-2018 au fost organizate mai multe activități (circa 240 de seminare, ateliere, ședințe consultative), la care au participat autoritățile publice centrale și locale, mediul de afaceri, precum și reprezentanții societății civile.

În perioada de raportare au fost realizate acțiuni de deschidere a piețelor, printre care în domeniul transportului aerian de pasageri și telecomunicații, prin privatizarea ÎS „Air-Moldova”, care deținea poziția dominantă pe piață, și excluderea competențelor de regulator atribuite anterior SA „Moldtelecom”.

Indicatori de rezultat:

- *Adoptarea Programului național în domeniul concurenței și ajutorului de stat;*
- *Crearea Sistemului informațional automatizat „Registrul ajutoarelor de stat”;*
- *Deschiderea pieței, inclusiv în domeniul telecomunicații și transport aerian de pasageri;*
- *Consolidarea capacităților instituționale ale Consiliului Concurenței și ale altor instituții vizate pe domeniul protecției concurenței și ajutorului de stat.*

F. INFRASTRUCTURA CALITĂȚII, SECURITATEA INDUSTRIALĂ ȘI PROTECȚIA CONSUMATORULUI

<p>Priorități din Program:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Ajustarea sistemului național de infrastructură a calității la cele mai bune practici europene și internaționale</i> ▪ <i>Consolidarea cooperării organismelor naționale din domeniul infrastructurii calității cu organisme europene și internaționale similare</i> ▪ <i>Asigurarea unui nivel înalt de protecție a consumatorilor</i>
--

Apartenența Republicii Moldova la țările care s-au angajat să implementeze și să respecte practicile Organizației Mondiale a Comerțului și ale UE în ceea ce privește comerțul internațional impune, pe lângă alte condiționalități, și revizuirea sistemului propriu de infrastructură a calității, care reprezintă unul dintre pilonii de bază ai funcționalității relațiilor comerciale.

În contextul realizării angajamentelor ce derivă din prevederile Acordului de Asociere RM-UE, pe parcursul anilor 2016-2018 a continuat procesul de armonizare a legislației naționale la legislația UE, inclusiv în partea ce ține de sectorul infrastructurii calității, supravegherii pieței și protecției consumatorului. **Principalele realizări** se referă la:

- **ajustarea cadrului legislativ primar și secundar** aferent domeniilor standardizării, acreditării, infrastructurii de evaluare a conformității, metrologiei la legislația UE prin aprobarea

Legii nr.20/2016 cu privire la standardizarea națională, cu 3 acte normative secundare; Legii metrologiei nr. 19/2016, cu 8 acte normative secundare; amendamentelor la Legea nr.235/2011 privind activitățile de acreditare și de evaluare a conformității; amendamentelor la Legea nr. 420/2006 privind activitatea de reglementare tehnică;

- **preluarea standardelor internaționale și europene la nivel național**, prin adoptarea în calitate de standarde moldovenești a 14.936 de standarde europene și internaționale din cele circa 25 mii standarde internaționale existente. Totodată, a continuat procesul de anulare a standardelor conflictuale și depășite, fiind astfel abrogate 3.039 de standarde conflictuale. Astfel, s-a făcut un salt calitativ și cantitativ important pentru crearea premiselor de lansare a negocierilor cu serviciile europene pe marginea Acordului de recunoaștere a conformității produselor industriale, ceea ce ar permite evitarea certificărilor duble ale produselor în Republica Moldova și țările UE, și viceversa;

- **instituirea sistemului informațional „e-standard”** pentru asigurarea transparenței și accesului tuturor persoanelor interesate la informația privind standardele naționale. Sistemul este în permanență actualizat cu informații parvenite de la ISO, IEC, CEN, CENELEC, ETSI etc.;

- **dezvoltarea bazei naționale de etaloane** prin elaborarea și aprobarea a 14 etaloane naționale. Acest fapt va permite asigurarea trasabilității măsurărilor în Republica Moldova și recunoașterea acestora pe plan internațional;

- **acreditarea laboratoarelor Institutului Național de Metrologie care dețin etaloanele naționale** pentru domeniile: presiuni, fizico-chimice, mărimi electrice și debite; volum și radiații ionizante; **acreditarea acestora conform standardului SM EN-ISO/IEC 17025;**

- **instituirea de către Instituția publică „Centrul Național de Acreditare din Republica Moldova” (MOLDAC) a Sistemului informațional automatizat „Acreditare”,** care va permite gestionarea electronică a activității de acreditare.

Implementarea corespunzătoare a cadrului normativ adoptat, aplicarea standardelor, menținerea și asigurarea funcționalității sistemelor de acreditare, metrologie, standardizare și evaluare a conformității elimină barierele tehnice în calea comerțului, facilitează creșterea competitivității produselor naționale pe piețele europene și internaționale, precum și asigură consumatorii autohtoni cu produse de calitate, conforme standardelor europene.

Cooperarea internațională a organismelor naționale din domeniul infrastructurii calității generează oportunități pentru consolidarea sistemului național al infrastructurii calității și alinierea acestuia la rigorile europene și internaționale. În context, au fost atinse următoarele realizări:

- **obținerea de către MOLDAC a statutului de semnatar** al Cooperării Europene pentru Acreditare și semnatar al Cooperării Internaționale pentru Acreditarea Laboratoarelor (ILAC MRA);

- **obținerea de către Institutul Național de Standardizare (INS) a calității de membru-partener** în cadrul Comitetului European pentru Standardizare (CEN) și al Comitetului European pentru Standardizare Electrotehnică (CENELEC);

- **obținerea de către Institutul Național de Metrologie a calității de membru asociat** la Organizația Europeană de Cooperare în Metrologie Legală (WELMEC) și Asociația Europeană a Institutelor Naționale de Metrologie (EURAMET).

Rolul principal al **politicilor de protecție a consumatorilor** este de a-i ajuta pe aceștia să valorifice la maximum oportunitățile pe care le oferă produsele și serviciile oferite pe piață. Politicile de protecție a consumatorilor trebuie să garanteze faptul că aceștia beneficiază de o serie de drepturi, de protecție și sprijin la același nivel ca și consumatorii din UE. Pentru realizarea acestui deziderat au fost întreprinse următoarele **acțiuni principale:**

- **armonizarea legislației naționale la prevederile legislației UE** prin adoptarea Legii nr. 7/2016 privind supravegherea pieței în ceea ce privește comercializarea produselor nealimentare cu 16 acte normative secundare de implementare a legii; amendamentelor la Legea nr.105/2003 privind protecția consumatorilor; Legii nr.8/2016 privind drepturile consumatorilor la încheierea contractelor;

- **instituirea Consiliului coordonator pentru protecția consumatorilor**, constituit din reprezentanți desemnați ai autorităților administrației publice centrale, ai autorităților de supraveghere a pieței, ai Serviciului Vamal, ai asociațiilor obștești de consumatori și ai asociațiilor profesionale sectoriale. Misiunea Consiliului este de a asigura guvernarea participativă în procesul coordonării aspectelor aferente protecției drepturilor și intereselor consumatorilor;

- **reformarea sistemului instituțional** din domeniul supravegherii pieței, prin delimitarea clară a competențelor ce vizează sistemul de control asupra produselor alimentare și nealimentare;

- **continuarea activităților de informare** atât a consumatorilor, cât și a agenților economici în materie de reguli și cerințe aferente protecției drepturilor și intereselor economice ale consumatorilor (vizite de consultanță în teritoriu – 1880; mese rotunde cu mediul de afaceri – 86; campanii de informare – 30; apariții media – 990; comunicate de presă plasate pe pagina web – 517; apeluri telefonice parvenite – 31 677; pliante diseminate – 88 103; consumatori informați – 77 415; agenți economici consiliați – 26 344; petiții înregistrate și examinate – 6 215).

Indicatori de rezultat:

- *Rată de preluare a standardelor europene în calitate de standarde naționale la nivel de 84,5 %;*
- *Standardele europene relevante regulamentelor tehnice stipulate în Anexa XVI a Acordului de Asociere RM-UE, totalmente preluate;*
- *14 etaloane naționale aprobate pentru asigurarea trasabilității măsurărilor în Republica Moldova și asigurarea recunoașterii acestora la nivel internațional;*

- *Laboratoare de încercări din cadrul Institutului Național de Metrologie (INM), Centrului de Metrologie Aplicată și Certificare (CMAC) și al Centrului Tehnic de Securitate Industrială și Certificare (CTSIC) echipate și acreditate;*
- *Creșterea cumulativă a exportului de mărfuri cu circa 40% (2015-2018).*

G. ADMINISTRAREA PROPRIETĂȚII PUBLICE

Priorități din Program:

- *Perfecționarea cadrului normativ în domeniul administrării proprietății publice*
- *Consolidarea procesului de implementare și monitorizare a proiectelor de parteneriat public-privat*
- *Impulsionarea procesului de privatizare a patrimoniului de stat*
- *Asigurarea descentralizării patrimoniale prin accelerarea procesului de delimitare a proprietății de stat de cea a unităților administrativ-teritoriale, a bunurilor din domeniul public și de cele din domeniul privat*

Realizarea priorităților prevăzute în Programul de guvernare și îmbunătățirea administrării proprietății publice au avansat prin consolidarea activelor statului în cadrul **Agenciei Proprietății Publice**. Prin Hotărârea Guvernului nr. 902/2017 a fost modificat statutul instituției, prin resubordonarea acesteia direct Guvernului. În temeiul prevederilor Legii nr. 246/2017 cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală, Agenției Proprietății Publice i-a fost delegată funcția de fondator al întreprinderilor de stat, iar ca urmare a semnării de către autoritățile publice centrale a acordurilor privind rezilierea contractelor de cesionare (transmitere) a exercitării drepturilor de acționar și de administrare a proprietății publice în societățile comerciale, Agenția a preluat exercitarea dreptului de acționar în societățile comerciale cu cotă de stat.

Adoptarea noii legi a contribuit esențial la *îmbunătățirea managementului întreprinderilor de stat* conform principiilor de guvernare corporativă, la uniformizarea politicilor publice de administrare a întreprinderilor de stat și a întreprinderilor municipale, fiind determinate și delimitate clar atribuțiile fondatorului, ale consiliului de administrație și ale administratorului în 142 de întreprinderi de stat, și de administrare a acțiunilor/cotelor sociale ale statului în 85 de societăți comerciale. Concentrarea competențelor de administrare a entităților cu cotă de stat la Agenția Proprietății Publice vine să asigure realizarea obiectivelor Guvernului de consolidare, valorificare și protecție a proprietății publice a statului, prin implementarea unui management corporativ eficient, iar drept rezultat urmează să crească performanța entităților.

În corespundere cu legislația, Agenția Proprietății Publice este organul abilitat cu administrarea terenurilor proprietate publică a statului aferente bunurilor imobile proprietate publică a statului și proprietate privată, precum și administrarea terenurilor proprietate publică a

statului din domeniul privat aferente bunurilor imobile proprietate de stat din gestiune, inclusiv din gestiunea întreprinderilor de stat.

În scopul asigurării valorificării economice a terenurilor agricole proprietate publică de stat, Agenția Proprietății Publice a fost abilitată cu competențe de administrare a terenurilor agricole incluse în anexa la Legea nr. 668/1995 pentru aprobarea Listei unităților ale căror terenuri destinate agriculturii rămân în proprietatea statului, precum și a terenurilor domeniului public aflate în administrarea instituțiilor publice și autorităților publice centrale (cu excepția terenurilor din domeniul silvic și de irigare).

În perioada 1 ianuarie 2016 – 11 decembrie 2018, din activitatea Agenției Proprietății Publice la bugetul de stat au fost încasate circa 835,4 mil. lei (din privatizarea imobilelor – 786,6 mil. lei, impozit privat în mărime de 1% din achiziționarea bunurilor privatizate, privatizarea încăperilor nelocuibile, vânzarea/locățiunea terenurilor, penalități).

Implementarea prevederilor Legii nr. 29/2018 privind delimitarea proprietății publice a asigurat delimitarea proprietății publice conform regimului juridic și pe domenii (stat/unități administrativ-teritoriale și public/privat).

Totodată, a fost actualizată lista bunurilor proprietate a statului și cea a lucrărilor și serviciilor de interes public național propuse parteneriatului public-privat, prin modificarea Hotărârii Guvernului nr. 351/2005 cu privire la aprobarea listelor bunurilor imobile proprietate publică a statului și la transmiterea unor bunuri imobile, ceea ce a permis concentrarea propriu-zisă pe proiectele de parteneriat public-privat propuse spre inițiere, crearea viziunii clare a potențialelor proiecte de parteneriat public-privat la nivel național, evidențierea sectoarelor de interes național propuse spre dezvoltare prin parteneriat public-privat și determinarea utilizării eficiente a patrimoniului public.

Indicatori de rezultat:

- *Ridicarea statutului Agenției Proprietății Publice la nivel de autoritate administrativă centrală;*
- *49 de bunuri proprietate publică de stat privatizate, cu încasarea la bugetul de stat a mijloacelor financiare în sumă de 786,6 mil. lei.*

H. DEZVOLTAREA AGRICULTURII MODERNE

Priorități din Program:
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Consolidarea competitivității sectorului agroalimentar și garantarea securității alimentare</i> • <i>Modernizarea sistemului de management</i> • <i>Facilitarea accesului producătorilor agricoli la piețe</i>

- *Integrarea practicilor agricole și de mediu*

Garantarea securității alimentare a țării, armonizarea legislației naționale cu standardele internaționale și legislația Uniunii Europene, modernizarea sectorului agroalimentar, stimularea investițiilor în sector, promovarea producției cu valoare înaltă adăugată, sprijinirea adaptării și atenuării efectelor schimbărilor climatice etc. au fost acțiuni prioritare pe agenda de mandat.

În perioada 2016-2018, contribuția agriculturii la PIB a constituit în medie 12%.

Cadrul normativ privind dezvoltarea durabilă a sectorului agroalimentar a fost consolidat prin aprobarea următoarelor documentelor de politici:

- *Strategia în domeniul siguranței alimentelor pentru anii 2018-2022, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.1150/2017;*

- *Strategia națională de dezvoltare agricolă și rurală pentru anii 2014-2020 (actualizată prin Hotărârea Guvernului nr. 785/2018) și noul Plan de acțiuni pentru implementarea acesteia, cu accent pe sporirea veniturilor în mediul rural prin diversificarea economiei locale.*

Totodată, a fost inițiat un proces amplu de elaborare a programelor de ramură, cum ar fi:

- *Programul Național privind conservarea și utilizarea durabilă a resurselor genetice vegetale pentru alimentație și agricultură pentru anii 2019-2023;*

- *Programul național de dezvoltare a apiculturii pentru 2018-2025;*

- *Programul de dezvoltare a horticulturii;*

- *Programul de dezvoltare a sectorului vitivinicol etc.*

Guvernul a aprobat și a remis spre examinare Parlamentului proiectul noului Cod funciar, care cuprinde numeroase elemente de noutate legislativă, menite să asigure gestionarea eficientă a fondului funciar și păstrarea celei mai mari bogății ale țării pentru generațiile viitoare. Proiectul dat prevede lansarea unei platforme online de ținere a cadastrului funciar, ceea ce va spori eficiența gestionării terenurilor agricole în Republica Moldova.

Guvernul a continuat apropierea legislației naționale de actele normative ale UE, prin aprobarea reglementărilor tehnice, a cerințelor de calitate, a normelor și standardelor de comercializare pentru plante, semințe de plante, produse derivate din plante, fructe și legume, animale vii și produse de origine animală, astfel fiind asigurată realizarea a 77% din totalul angajamentelor de armonizare legislativă în domeniul agriculturii și dezvoltării rurale.

În același timp, Guvernul a acordat o atenție sporită perfecționării și eficientizării sistemului de subvenționare în agricultură, acesta fiind un instrument eficient în sporirea competitivității și productivității sectorului agroindustrial și pentru reducerea sărăciei în mediul rural. În acest sens, a fost aprobată Legea nr. 276/2016 cu privire la principiile de subvenționare a producătorilor agricoli, iar Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură a fost reorganizată, modernizată și conformată principiilor europene de funcționare.

Termenul de aplicare al Regulamentului de acordare a subvențiilor a fost majorat de la 1 an la 5 ani, acțiune orientată spre majorarea previzibilității investițiilor în raport cu garanțiile oferite de stat.

Totodată, au fost revizuite integral, extinse și racordate domeniile de sprijin financiar, pentru susținerea unor domenii cu un potențial de producție cu valoare adăugată înaltă, orientate spre sporirea productivității și a competitivității sectorului conform standardelor internaționale de calitate. Astfel, mijloacele Fondului de subvenționare au fost alocate pentru realizarea investițiilor în exploatațile agricole, restructurarea și adaptarea la exigențele UE, susținerea producerii legumelor și fructelor pe teren protejat, înființarea, modernizarea și defrișarea plantațiilor multianuale, prelucrarea și comercializarea produselor agricole, dezvoltarea infrastructurii postrecoltare și procesare, constituirea și funcționarea grupurilor de producători agricoli. Adicional, au fost subvenționate și activitățile legate de consolidarea terenurilor agricole, procurarea echipamentului de irigare, procurarea echipamentelor *no-till* și *mini-till*, promovarea și dezvoltarea agriculturii ecologice, îmbunătățirea și dezvoltarea infrastructurii rurale.

Numărul solicitărilor de subvenții în anul 2018 a înregistrat o creștere semnificativă, cu 46%, comparativ cu anul 2015. Totodată, au fost înregistrați circa 7 400 de solicitanți de subvenții, iar în perioada 2016-2018 numărul total de cereri de acordare a subvențiilor a depășit cifra de 17 300.

Alocațiile din bugetul de stat pentru Fondul de subvenționare au crescut de la 610 mil. lei în anul 2015 până la 900 mil. lei în anii 2017 și 2018. Totodată, *în perioada de referință, din bugetul de stat au fost achitate integral restanțele la plata subvențiilor pentru producătorii agricoli acumulate în perioada 2014-2015, în valoare de 468 mil. lei.*

Susținerea tinerilor antreprenori reprezintă un aspect esențial în dezvoltarea durabilă a satelor noastre. În perioada menționată peste 1.070 de tineri și femei din mediul rural s-au bucurat de susținere din partea statului, prin acordarea subvențiilor majorate (15% din valoarea investițiilor aferente sectorului agroindustrial). Cu începere din anul 2018, a fost lansat și un mecanism nou de subvenționare în avans pentru proiectele start-up. Astfel, 27 de tineri producători au beneficiat de certificate de acordare a subvențiilor în avans în valoare totală de cca 13 mil. lei.

Investițiile efectuate în sectorul agroindustrial pe parcursul anilor 2016-2018 au crescut de la 4,5 mld lei în anul 2016 până la 6,1 mld lei în anul 2018. Aceasta a condus la creșterea constantă a volumului producției agricole și la crearea noilor locuri de muncă. Doar în anul 2018 au fost create 3.445 de locuri de muncă.

Evoluția dezvoltării *sectorului de fructe* demonstrează că volumul global s-a majorat cu peste 30% față de 2015, înregistrând în anul 2018 cifra record de 706 mii tone, ca urmare a modernizării tehnologiilor, a sporirii intensivității și a creșterii suprafețelor pe rod. Concomitent, exportul de fructe în stare proaspătă a înregistrat o creștere constantă anuală. În mod special, poate fi evidențiată creșterea cu circa 30% a exportului prunelor și al strugurilor de masă. Cu suportul Guvernului, în colaborare cu partenerii de dezvoltare, au fost deschise case de ambalare,

frigidere și alte unități din lanțul postrecoltare, fapt ce a contribuit la creșterea valorii adăugate a producției horticole.

În sectorul *de producere a legumelor*, în 2017 s-a înregistrat o creștere cu 19% a volumului de producere comparativ cu 2015. O tendință de creștere s-a înregistrat și la volumul de legume exportate în 2017, cu 41,4% mai mult decât în 2015 și, respectiv, cu 81,7% mai mult decât în cu 2016.

Suportul financiar acordat de către Guvern în mecanizarea sectorului agroindustrial a favorizat aplicarea tehnologiilor performante, care, inevitabil, a favorizat sporirea volumului global de producere și asigurarea securității alimentare a țării.

Astfel, comparând rezultatele la principalele culturi de câmp, observăm majorarea în anul 2017 față de anul 2015 a exportului de grâu cu 25%, de orz – cu 38% și de floarea soarelui – cu 14%. Grație recoltelor obținute și accesului pe piața UE, în baza Acordului de Liber Schimb și Aprofundat (DCFTA), în anul 2017 în UE a fost exportat grâu – 482,5 mii tone, ceea ce constituie 545% mai mult decât cantitatea negociată inițial, orz – 139 mii tone, cu 198 % mai mult, și porumb – 169 mii tone, cu 129% mai mult.

Cu toate că anul 2018 a fost un an agricol mai puțin prielnic pentru culturile de grupa I și II, tendințele de creștere a recoltei au fost menținute. Astfel, în anul 2018 au fost produse: porumb – 1,37 mil. tone, grâu – 1,05 mil. tone, floarea soarelui – 768 mii tone, rapiță – 83 mii tone.

Referindu-ne *la industria alimentară*, în primele 9 luni ale anului 2018, volumul fizic al fructelor pentru consumul industrial a constituit 334,2 mii tone, practic dublu comparativ cu 2015. Cu toate acestea, volumul producției de fructe recoltate în anul 2018 în raport cu capacitatea de procesare a fabricilor de conserve denotă o insuficiență a capacităților de procesare și, respectiv, necesitatea dezvoltării acestui sector.

Tendințe pozitive de dezvoltare *a înregistrat și sectorul vitivinicol*, și anume:

- înființarea peste 4 mii ha de plantații viticole moderne și 9 mii ha livezi;
- revendicarea a 15% din totalul suprafețelor de viță-de-vie în gospodăriile de producție-marfă pentru producerea vinurilor cu indicație geografică. Comparativ cu anul 2015 (când această categorie de vinuri nu exista) suprafețele de viță-de-vie apte pentru a produce vinuri cu indicație geografică au crescut cu 45%;
- recoltarea a 315 mii tone de struguri anual pentru fabricarea produselor vitivinicole (media 2016-2018), în creștere cu 13% comparativ cu anul 2015;
- obținerea în 2017 a celei mai mari producții globale de struguri din ultimii 7 ani – peste 675 mii tone;
- producerea vinurilor și altor produse pe bază de vin în aceeași perioadă a constituit 18 mil decalitri, în creștere cu 23% comparativ cu anul 2015;
- înregistrarea și protejarea la nivel european a 4 indicații geografice, inclusiv o indicație geografică „Divin” pentru producerea rachiului de vin;

- punerea în funcțiune a Sistemului informațional automatizat „Registrul vitivinicol” (SIA RVV), realizat cu suportul Partenerilor de Dezvoltare din Republica Cehă;

- sporirea de 1,7 ori a exportului strugurilor de masă (de la 47,5 mii tone în 2015 la 80,2 mii tone în 2017). În perioada ianuarie-septembrie 2018 au fost exportate peste 45 mii tone de struguri. În acest context este de remarcat calitatea strugurilor autohtoni, care sunt apreciați la justa valoare în țările europene. Astfel, cota negociată în cadrul DCFTA a fost valorificată și semnificativ depășită (în 2017 de cca 2 ori, iar în 2018 deja a fost depășită de 1,2 ori);

- creșterea exportului producției alcoolice cu peste 27% (de la 153,7 mil.dolari SUA în 2015 la 200 mil. dolari SUA în 2017), fiind echilibrată ponderea acestuia pe toate 3 grupe de piețe (UE, CSI și alte țări). Pe parcursul perioadei ianuarie-septembrie 2018 exportul producției alcoolice a ajuns la valoarea de 155,2 mil. dolari SUA;

- extinderea geografiei exporturilor vinurilor moldovenești în peste 80 de țări ale lumii comparativ cu 50 de țări în 2015;

- obținerea aprecierii calității vinurilor moldovenești în cadrul a 80 de concursuri internaționale, în cadrul cărora vinurile Moldovei au obținut 885 de medalii, 35% din ele fiind de aur;

- asigurarea contribuțiilor statului în sectorul vitivinicol prin intermediul Fondului Viei și Vinului – 69 mil. lei.

Evidențiem faptul că, începând cu anul 2016 și pînă în prezent, se constată o creștere semnificativă de 2,5 ori a suprafețelor înregistrate în *agricultura ecologică*. Rezultate importante au fost obținute și în domeniul protejării culturilor agricole de condițiile climaterice nefavorabile. Astfel, suprafața totală protejată împotriva căderilor de grindină constituie 1665 mii ha, cu 215 mii ha mai mult față de anul 2015.

În *sectorul zootehnic*, volumul de carne de pui a crescut de la 65,8 mii tone în 2015 pînă la 75,5 mii tone în 2017. În primele 9 luni ale anului 2018, în întreprinderile agricole fiind obținute cca 30 mii tone carne de pui, sau cu 4 % mai mult în comparație cu aceeași perioadă a anului trecut. Volumul de miere de albine a sporit de la 4,7 mii tone în 2015 pînă la 6 mii tone în 2018. Politicile statului în domeniul trasabilității produselor de origine animalieră au asigurat o tendință pozitivă de creștere a efectivului de animale întreținute în ferme. Astfel, prin măsurile de subvenționare, în ultimii 3 ani au fost stimulate investițiile în:

- crearea a 11 ferme de bovine (total 120 de ferme) și 4 ferme de porcine (total 10 ferme);
- construcția unui abator de sacrificare a păsărilor conform standardelor UE;
- utilizarea și renovarea tehnologică a 339 de ferme;
- procurarea animalelor de prăsilă (13 162 de animale);
- prelucrarea primară, ambalarea și depozitarea laptelui (anul 2017: suma investiției – 62,2 mil. lei, beneficiari – 24 de întreprinderi, în creștere cu 50% comparativ cu 2016).

Aceste măsuri au contribuit la creșterea efectivului de bovine întreținut în ferme de la 13.700 de animale în 2015 pînă la 24.400 de animale în 2017, precum și la sporirea

productivității medii la vaci în lactație de la 3.939 kg anual per animal în 2016 la 4.363 kg în 2017. În primele 9 luni ale anului 2018, în întreprinderile agricole s-a înregistrat o creștere cu 0,2% a efectivului de animale. Măsurile realizate reflectă efortul autorităților statului în sporirea productivității animalelor și asigurarea calității și inofensivității produselor de origine animalieră.

O realizare importantă a Guvernului în 2018 a constituit *liberalizarea pieței resurselor agricole*. Astfel, a fost adoptat cadrul legal potrivit căruia a fost liberalizat accesul de produse de uz fitosanitar, semințe și material săditor din UE în baza Cataloagelor comunitare, oferind posibilități extinse de dezvoltare a afacerilor pentru companiile autohtone ce activează în domeniu. Astfel, în 2016 activau 134 de producători de semințe (70 mii ha), în 2017 – 191 (80 mii ha), iar în 2018 – deja 220 de producători de semințe (90 mii ha).

Din șirul altor realizări face parte și fortificarea capacităților *Agenției Naționale pentru Siguranța Alimentelor* (ANSA). În acest sens, a fost perfecționat considerabil cadrul de reglementare al Agenției Naționale pentru Siguranța Alimentelor, devenind una dintre instituțiile-cheie în asigurarea cetățenilor cu produse calitative și inofensive. Totodată, laboratoarele pe domeniile veterinar, fitosanitar, producției conservate și alcoolice au fost reorganizate și resubordonate ANSA.

De asemenea, a fost îmbunătățită infrastructura pentru siguranța alimentelor prin construcția și darea în exploatare a 4 posturi de inspecție la frontieră (Leușeni, Giurgiulești, Criva, Tudora), la care se efectuează controale oficiale în momentul tranzitării hotarelor țării, asigurând condiții confortabile pentru activitatea economică a întreprinderii din domeniul exportului–importului.

În același timp, darea în exploatare a 2 laboratoare noi (mun.Chișinău) dotate cu echipamente performante, ce permit efectuarea testelor de laborator conforme standardelor internaționale a facilitat accesul producătorilor de produse agroalimentare pe piețele Uniunii Europene.

Un impact pozitiv asupra dezvoltării sectorului agricol din Republica Moldova îl are valorificarea asistenței externe. Drept exemplu, în perioada anilor 2016-2017, prin Programul ENPARD al UE, 2 059 de producători agricoli în 2016 și, respectiv, 3.964 de producători agricoli în 2017 au beneficiat de asistență financiară în valoare de peste 747 mil. lei.

Este de menționat că, în perioada de referință, s-a implementat proiectul UE *Susținerea agriculturii și dezvoltării rurale* în UTA Găgăuzia și Taraclia, cu bugetul total de 6,5 mil. euro.

Pentru stimularea reabilitării/construcției sistemelor de irigare, prin intermediul proiectelor *Livada Moldovei, IFAD, 2 KR și AIPA*, au fost reabilite/construite 28 de sisteme de irigare prin aspersiune, ce permit irigarea a 1024,5 ha, 94 de sisteme de irigare prin picurare pentru irigarea a 1539,7 ha și 3,7 km rețea de aducție a apei pentru irigarea a 479 ha terenuri agricole. În același timp, prin intermediul AIPA au fost stimulate investiții pentru 3 stații de pompare/fertigare/geomembrană/geotextil cu suprafața totală de 38,4 ha.

Cu suportul proiectului Băncii Mondiale „Agricultura Competitivă” (MAC-P), în perioada de referință au fost create 34 de grupuri de producători în domeniul horticol. Totodată, în scopul implementării și utilizării tehnologiei de lucrare minimală a solului, proiectele MAC-

P și IFAD au oferit producătorilor agricoli 143 de granturi de cca 41,8 mil. lei. Ca rezultat, la momentul actual, în Republica Moldova peste 500 mii ha de terenuri sunt lucrate în baza tehnologiilor conservative (*no-till* și *mini-till*), comparativ cu anul 2015 –56 mii ha.

Prin *Programele 2 KR: Proiectul de Asistență pentru Fermierii Neprivilegiați*, sectorul agricol a beneficiat de asistență financiară în sumă de 673,5 mil. lei, ceea ce a făcut posibilă procurarea a 1 738 de unități de tehnică agricolă performantă.

În domeniul vitivinicol au fost operaționale: *Programul de Restructurare a Sectorului Vitivinicol (BEI)*, prin care s-au contractat împrumuturi de pe 10,3 mil. euro, precum și au fost derulate următoarele proiecte: „Elaborarea și implementarea Registrului vitivinicol în Republica Moldova”; „Facilitarea programelor în domeniul viticulturii și oenologiei la colegiile agricole din Moldova”; „Perfecționarea programelor de viticultură și vinificație în colegiile agricole din Republica Moldova”, finanțate de Republica Cehă etc. Asistența financiară a fost valorificată prin modernizarea a 23 de întreprinderi vitivinicole, înființarea a peste 4 mii ha de plantații viticole moderne și prin extinderea geografiei piețelor de export în peste 80 de țări.

În domeniul horticul, susținerea acordată producătorilor agricoli de către stat prin intermediul programelor dedicate rămâne a fi considerabilă, prin programele cu un aport sporit în sectorul agroindustrial în perioada 2016-2018: IFAD – cca 44 mil. dolari SUA; Programul „Livada Moldovei” (BEI) – 16,5 mil. euro; „Suport în producerea fructelor și legumelor cu valoare de piață adăugată” (Republica Cehă); Proiectul „Agricultura Performantă în Moldova” (USAID); Proiectului Băncii Mondiale „Agricultura Competitivă” (MAC-P) – 11,5 mil. dolari SUA. Proiectul „Îmbunătățirea productivității și accesul la piață a producătorilor de pomușoare” (Fundatia Elvețiană HEKS) etc., prin care s-a valorificat asistență tehnică în valoare de cca 679 mii euro.

Securitatea și siguranța oferită cetățenilor Republicii Moldova rămâne a fi cea mai mare preocupare a Guvernului. În acest sens, în 2018 au fost întreprinse acțiuni relevante, cum ar stabilirea condițiilor ce permit prevenirea și combaterea pestei porcine africane, a măsurilor pentru reducerea riscului invaziei buruienii Ambrozia pe teritoriul țării etc.

Indicatori de rezultat:

- *Contribuția agriculturii în PIB constituie cca 12%, iar împreună cu sectorul procesare și export al producției agroalimentare depășește cifra de 40%;*
- *Transpunerea a 77% din reglementările UE în domeniul agricol în legislația națională;*
- *Creșterea Fondului de subvenționare cu 50% în anii 2017 și 2018 comparativ cu 2015;*
- *Creșterea numărului solicitărilor de subvenții în anul 2018 cu 46% comparativ cu anul 2015;*
- *Creșterea investițiilor în sectorul agricol de la 4,5 mld lei (2016) până la 6,1 mld lei (2018);*

- *Micșorarea suprafețelor terenurilor neprelucrate de la 140 mii ha în anul 2015 până la 112 mii ha în anul 2018.*

I. DEZVOLTAREA REGIONALĂ ECHILIBRATĂ

Priorități din Program:

- *Promovarea politicilor integrate de dezvoltare regională;*
- *Crearea condițiilor pentru atragerea investițiilor de capital în regiuni*
- *Fortificarea participării regiunilor în programele de cooperare transfrontalieră*
- *Diminuarea dezechilibrelor în dezvoltarea regională*

Dezvoltarea regională a constituit un imperativ asumat de Guvern în vederea asigurării echitabile a șanselor de dezvoltare pe întreg teritoriul țării. În perioada de referință a fost aprobată Strategia națională de dezvoltare regională pentru anii 2016-2020, cu inițierea în timp a unor acțiuni care urmăresc diminuarea dezechilibrelor regionale existente, punându-se accent pe stimularea dezvoltării echilibrate, pe revitalizarea zonelor defavorizate și pe preîntâmpinarea apariției noilor dezechilibre.

În 2018 a fost elaborat conceptul politicii publice privind crearea unei rețele de centre urbane. Scopul urmărit este dezvoltarea unor orașe cu rol de „poli de creștere”. Primele 6 proiecte-pilot de revitalizare urbană au fost inițiate în orașele Ocnița, Edineț, Soroca, Ungheni, Cimișlia, Comrat (grant 200 mii de euro oferit de Guvernul Poloniei).

Proiectele investiționale în domeniul dezvoltării regionale sunt susținute din Fondul național pentru dezvoltare regională, în conformitate cu Documentul unic de program 2017-2020 (Hotărârea Guvernului nr. 203/2017). Astfel, în perioada anilor 2016-2018 a fost inițiată implementarea a 59 de proiecte cu un cost total de 569,9 mil. lei, fiind finalizate **24 de proiecte**.

În domeniul alimentare cu apă și servicii de canalizare a fost inițiată implementarea a 14 proiecte, din care 6 sunt ori finalizate, ori în proces de realizare a testelor de calitate pentru darea în exploatare, fiind obținuți următorii indicatori:

- 215,02 km de rețele de apeduct construiți din 318,96 planificate;
- 93,822 km de rețele de canalizare din 147,2 km planificați;
- 3 stații de epurare construite din 3 planificate;
- 2 stații de tratare a apei din 4 planificate;
- 2 stații de captare construite.

În domeniul infrastructurii drumurilor a fost inițiată implementarea a 13 proiecte, dintre care 6 proiecte sunt finalizate. Până în prezent au fost atinși următorii indicatori:

- 48,258 km de drumuri construite / reconstruite din 74,168 km planificate;
- 27 de poduri și podețe reabilitate din 39 planificate.

În domeniul managementului deșeurilor solide a fost inițiată implementarea unui proiect, fiind înregistrați următorii indicatori:

- 32 de platforme pentru amplasarea containerelor de cumulare a deșeurilor menajere solide construite/reabilitate;
- 1397 de containere, pubele de acumulare a deșeurilor menajere solide procurate;
- o autospecială pentru transportarea deșeurilor menajere solide procurată.

În domeniul dezvoltării infrastructurii de suport în afaceri a fost inițiată implementarea a 14 proiecte, din care 3 sunt finalizate, fiind realizate lucrări de conectare a 4 obiective economice (ZEL, PI) la servicii publice:

- 3,770 km de apeduct;
- 1,140 km de rețele de canalizare;
- 6,120 km de rețele de electricitate;
- 2 stații de transformatoare;
- o stație de epurare;
- un rezervor de acumulare a apelor reziduale.

În domeniul eficienței energetice în clădirile publice a fost inițiată implementarea a 9 proiecte, dintre care 4 au fost finalizate, fiind realizați următorii indicatori:

- 6788 m² de pereți exteriori izolați;
- 1157 m² de ferestre și uși exterioare schimbate;
- 2468,3 planșeu izolat;
- 14 puncte termice instalate;
- 425 m conducte exterioare renovate;
- 2004 m² de conducte izolate termic;
- 3 cazane noi de gaze naturale(750 kW) instalate;
- o centrală termică renovată;
- in sistem solar termic instalat (80 kW);

În domeniul sporirii atractivității turistice au fost finalizate 4 proiecte, iar alte 4 sunt în proces de implementare, cu următorii indicatori: 8 atracții turistice, de odihnă și agrement renovate/reabilitate, 5 atracții turistice amenajate.

Un alt domeniu cu impact asupra calității vieții este implementarea Proiectului de construcție a locuințelor pentru păturile socialmente vulnerabile II, finanțat de către Banca Europei pentru Construcție și Dezvoltare și din contribuția autorităților publice locale. În

perioada anilor 2016-2018 au fost deja construite 344 de locuințe sociale, iar 233 de locuințe sunt în proces de construcție și urmează a fi finalizate până la sfârșitul anului 2019.

Ca rezultat al demarării implementării Proiectului UE „Construcția infrastructurii de aprovizionare cu apă și canalizare, precum și de eficiență energetică în clădirile publice”, au fost create premisele necesare pentru îmbunătățirea nivelului de trai al cetățenilor Republicii Moldova (acces la servicii îmbunătățite de aprovizionare cu apă și canalizare pentru 200 mii de cetățeni din regiunile de dezvoltare Nord, Centru și Sud), au fost renovate/construite peste 300 km de rețele de apă și canalizare, au fost asigurate condiții optime de activitate pentru 5.000 de beneficiari din 8 instituții de învățământ din regiunile de dezvoltare Nord și Centru, au fost reabilitate 10 clădiri publice cu o suprafață totală de peste 45.000 m²). Valoarea totală a grantului alocat de către Delegația Uniunii Europene este de circa 3,6 mil. euro pentru elaborarea documentației tehnice a 18 proiecte planificate, dintre care 10 în domeniul alimentării cu apă și sanitație și 8 în domeniul eficienței energetice a clădirilor publice. Pentru implementarea celor 18 proiecte, în faza a doua, ce va fi inițiată la începutul anului 2019, urmează să fie alocat un grant în valoare de 39,8 mil. euro.

Totodată, în vederea realizării obiectivelor naționale în domeniul aprovizionării cu servicii de alimentare cu apă și servicii de canalizare, au fost semnate un șir de acorduri de finanțare a proiectelor investiționale:

- îmbunătățirea serviciilor de alimentare cu apă și sanitație în raionul Cahul – grantul Guvernului Germaniei de 23,5 mil. euro pentru elaborarea documentației tehnice și inițierea implementării proiectului;

- inițierea implementării primei faze a proiectului de construcție a magistralei Cahul – Alexandru Ioan Cuza, care constă în construcția a 11 km de apeduct magistral și construcția rețelelor interioare în localitățile Lebedenco, Hutulu și Ursoaia, cu un cost de 2,131 mil. euro, grant oferit de către Guvernul Elveției;

- semnarea contractului de elaborare a documentației tehnice, cu inițierea implementării fazei a doua a proiectului de construcție a apeductului magistral Cahul–Alexandru Ioan Cuza, din grantul de 2,6 mil. euro oferit de către Comisia Europeană pentru construcția a 33 km de apeduct magistral prin localitățile Pelinei – Găvănoasa – Vulcănești – Alexandru Ioan Cuza;

- îndeplinirea condițiilor solicitate de către Guvernul Germaniei pentru realizarea proiectului de construcție a apeductului magistral Chișinău – Strășeni – Călărași, oferind un grant de 16,5 mil. euro.

În vederea realizării unui proces decizional transparent și participativ, a fost asigurată activitatea Consiliilor regionale pentru dezvoltare, în cadrul cărora au fost aprobate strategiile de dezvoltare ale regiunilor, s-a asigurat participarea la selectarea programelor și proiectelor de dezvoltare regională, precum și la dezbaterile și aprobarea planurilor operaționale regionale.

Pentru identificarea necesităților de dezvoltare a regiunilor, în fiecare regiune au fost elaborate programe regionale sectoriale. În baza acestor documente, în comun cu autoritățile locale, sectorul privat și societatea civilă, au fost dezvoltate portofolii de proiecte, o parte dintre acestea fiind deja finanțate.

În scopul consolidării dezvoltării regionale, a fost instituit Consiliul regional de dezvoltare UTA Găgăuzia și a fost înființată Agenția de Dezvoltare Regională a UTA Găgăuzia, aceasta fiind funcțională din anul 2016. În UTA Găgăuzia sunt în proces de implementare 6 proiecte de infrastructură, cu un cost total de aproximativ 50 mil. lei.

Pentru a crește nivelul de implicare a societății civile, au fost aprobate modificări la Legea nr. 438/2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova, astfel încât în componența Consiliului Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale a fost inclus un reprezentant al societății civile. De asemenea, s-au constituit, cu scop de pilotare, câte două comitete regionale sectoriale pe domeniile: *alimentare cu apă și sanitație* și *managementul deșeurilor solide*. Comitetele directoare locale au servit drept platformă de consultare publică a proiectelor investiționale.

Indicatori de rezultat:

- 24 de proiecte finalizate cu suportul Fondului Național pentru Dezvoltare Regională;
- 344 de familii asigurate cu locuințe sociale;
- 5200 de locuitori beneficiază de acces îmbunătățit la servicii de management al deșeurilor.

J. SECURITATE ȘI EFICIENȚĂ ENERGETICĂ

<i>Priorități din Program:</i>
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Integrarea Republicii Moldova pe piața energetică europeană prin transpunerea legislației UE</i> • <i>Stabilirea cadrului normativ în domeniul energetic în conformitate cu prevederile Acordului de Asociere RM–UE</i> • <i>Implementarea proiectelor de interconexiune prioritare</i> • <i>Implementarea proiectelor de eficiență energetică și de valorificare a surselor de energie regenerabilă</i>

Integrarea pe piața energetică europeană, consolidarea și asigurarea durabilității securității energetice a statului constituie priorități strategice asumate de Guvern. În vederea realizării acestora, a fost adoptat cadrul normativ primar prin transpunerea legislației UE, conform prevederilor Acordului de Asociere și statutului de țară membră la Comunitatea Energetică, cele mai importante fiind Legea nr. 107/2016 cu privire la energia electrică, Legea nr. 108/2016 cu privire la gazele naturale, Legea nr. 174/2017 cu privire la energetică, Legea nr. 132/2018 cu privire la eficiența energetică și Legea nr. 10/2016 privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile. Totodată, au fost aprobate 41 de acte normative subsidiare. În

context, a fost asigurată realizarea a 84% din totalul obligațiilor de armonizare legislativă care rezultă din anexa XIV capitolul 8 al Acordului de Asociere.

De asemenea, s-a avansat considerabil în implementarea proiectelor majore de investiții în infrastructura energetică, după cum urmează:

- *Construcția gazoductului Ungheni – Chișinău*, prin mobilizarea investițiilor private, asigurarea condițiilor necesare pentru începerea acțiunilor privind inițierea lucrărilor de construcție a conductei cu o lungime de 110 km;
- *Interconectarea electroenergetică asincronă a sistemelor electroenergetice dintre Republica Moldova și România prin linia electrică aeriană Isaccea – Vulcănești – Chișinău și stația back-to-back aferentă*, prin asigurarea condițiilor de finanțare;
- *Interconectarea electroenergetică sincronă a sistemelor electroenergetice dintre Republica Moldova și Ucraina la Rețeaua europeană a operatorilor de sisteme de transport de energie electrică (ENTSO-E)*, prin asigurarea condițiilor de realizare a interconectării sistemelor electroenergetice;
- *Modernizarea rețelelor electrice de transport și a sistemului termoenergetic al municipiilor Chișinău și Bălți*, prin reconstrucția stațiilor de pompare, schimbarea conductelor termoenergetice, instalarea punctelor termice individuale, creșterea capacității de cogenerare;
  - Privatizarea Î.S. „Vestmoldtransgaz” de către S.A. „Transgaz” din România, cu achitarea în bugetul de stat a 180,2 mil. lei și asumarea unui angajament investițional pentru 2 ani, în valoare de circa 93 mil. euro, pentru construcția gazoductului Ungheni – Chișinău.

Alte acțiuni majore relevante domeniului:

- semnarea a 2 acorduri de împrumut de către Guvernul Republicii Moldova cu Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare și Banca Europeană de Investiții (a câte 80 mil. euro) pentru interconectarea asincronă a sistemelor electroenergetice dintre Republica Moldova și România prin linia electrică aeriană Isaccea – Vulcănești – Chișinău și stația back-to-back aferentă (O1, 3.2);
- semnarea Acordului dintre Republica Moldova și Ucraina privind condițiile de interconectare electroenergetică sincronă a sistemelor electroenergetice la Rețeaua europeană a operatorilor de sisteme de transport de energie electrică (ENTSO-E) și a Memorandumului de cooperare privind acțiunile comune pentru asigurarea proceselor de realizare a funcționării sincrone a sistemelor electroenergetice (O1, 1.1);
- în cadrul proiectelor de modernizare a Sistemului de alimentare centralizată cu energie termică (SACET) în municipiul Chișinău (realizat – 82,77%) a fost construită o stație de pompare, au fost restabilite 3 stații de pompare principale, 7182 m de rețele de termoficare (DN 150-900, DN 250-700), au fost instalate 103 puncte termice individuale și reconectate 32 de instituții publice la SACET, au fost îmbunătățite tehnologic sistemele de pompare la sursele de termoficare CET-1 și CT-Vest, iar în municipiul Bălți (realizat – 57,1%) au fost instalate 169 de puncte termice individuale;

- implementarea a 150 de proiecte de eficiență energetică și de valorificare a surselor regenerabile de energie (circa 60%) din cele 263 de contracte finanțate din Fondul pentru Eficiență Energetică și de către Corporația Financiară Nordică de Mediu;

- cu suportul Proiectului „Energie și Biomasă”, 265 de instituții (școli, grădinițe, centre comunitare și spitale) au beneficiat de o nouă metodă de încălzire pe biomasă în locul celei pe cărbune și gaze, dintre care 70 au obținut acces la apă caldă produsă de energia solară. Mai mult decât atât, piața locală a biomasei solide a cunoscut o dinamică pozitivă, atingând un număr de 100 de producători de brichete și pelete, fiind create peste 350 de locuri de muncă noi în sector.

Indicatori de rezultat:

- *Alinierea cadrului legislativ național la legislația Uniunii Europene în domeniul energetic (84% din obligațiile de armonizare legislativă implementate la nivelul legislației naționale de profil);*

- *Asigurarea securității energetice a statului prin promovarea proiectelor de interconexiune la rețeaua europeană de gaze și energie electrică;*

- *150 de proiecte pentru instituții publice implementate cu suportul Fondului pentru Eficiență Energetică;*

- *265 de instituții cu sisteme de încălzire modernizate cu sprijinul proiectului „Energie și biomasă”;*

- *21 mil. euro mobilizate în investiții în domeniul energiei regenerabile, preponderent în instalații eoliene și parcuri fotovoltaice.*

K. TRANSPORT

Priorități din Program:
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Implementarea angajamentelor sectoriale care derivă din Acordul de Asociere a RM-UE și introducerea standardelor europene de siguranță și calitate în transport</i> • <i>Organizarea sistemului instituțional al autorităților administrative de certificare, supraveghere și control al siguranței în domeniu</i> • <i>Ridicarea nivelului de siguranță a serviciilor prestate de operatorii de transport</i> • <i>Asigurarea calității drumurilor publice prin eficientizarea planificării, distribuirii și monitorizării mijloacelor necesare pentru efectuarea lucrărilor de reparație și întreținere a drumurilor implementarea sistemului contractelor multianuale și de performanță</i>

Transportul reprezintă o verigă importantă în economia țării. Eforturile Guvernului au fost îndreptate spre sporirea calității serviciilor de transport, asigurarea mobilității cetățenilor, favorizarea schimburilor comerciale, care contribuie, în final, la creșterea economică a țării.

În perioada anilor 2015-2017, volumul mărfurilor transportate a înregistrat o creștere de la 36,7 mil. tone până la 42,9 mil. tone, ceea ce reprezintă o creștere cu 16,9%. Creșteri semnificative au fost înregistrate la transportul rutier (cu 15,3%), transportul feroviar (cu 17,3%) și transportul aerian (cu 82,7%).

În cazul transporturilor de persoane, în perioada anilor 2015-2017, **volumul de călători transportați** s-a majorat de la 248,7 mil. la 251,8 mil., fiind înregistrată o creștere de 1,2%. O creștere semnificativă a fost înregistrată în cazul transportului aerian – cu 51,1% și la transportul rutier – cu 30%.

În ianuarie-octombrie 2018, întreprinderile de transport feroviar, rutier, fluvial și aerian au transportat 15,8 mil. tone de mărfuri, volum superior celui înregistrat în perioada similară din 2017 cu 9,9%. Parcursul mărfurilor a constituit 3938,5 mil. tone-km, cu 4,4% mai mult comparativ cu aceeași perioadă a anului 2017.

Prin intermediul mijloacelor de transport feroviar, în ianuarie-octombrie 2018, au fost transportate 4,1 mil. tone de mărfuri, sau cu 4,7% mai mult comparativ cu perioada similară din anul 2017.

În aceeași perioadă, cu autobuze și microbuze au fost transportați 81,7 mil. de pasageri, cu 1,7% mai puțin comparativ cu perioada corespunzătoare din anul 2017.

Pentru realizarea obiectivelor de guvernare în sectoarele transportului, a continuat transpunerea graduală a legislației Uniunii Europene la nivelul legislației naționale de profil, fiind transpuse 33% din totalul obligațiilor de armonizare care rezultă din anexa X capitolul XV al Acordului de Asociere.

Totodată, au fost înregistrate progrese în implementarea politicilor, prin utilizarea instrumentelor legislative, instituționale și internaționale.

Transportul aerian

- Îmbunătățirea calității reglementărilor în domeniul aviației civile, prin adoptarea Codului aerian în redacție nouă;

- Racordarea cadrului normativ național la standardele internaționale prevăzute în Anexa 17 la Convenția privind aviația civilă internațională de la Chicago, prin adoptarea Legii privind securitatea aeronautică;

- Asigurarea pieței concurențiale, transparente și nediscriminatorie, prin aprobarea Regulamentului privind alocarea sloturilor orare pe aeroporturile din Republica Moldova, prin aprobarea Hotărârii Guvernului nr. 462/2018;

- Instituirea mecanismului de aplicare pe teritoriul Republicii Moldova a listei operatorilor aerieni supuși interdicției de operare în Uniunea Europeană, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.780/2018;

- Acceptarea și conversia certificatelor de aerodrom, prin aprobarea Hotărârii Guvernului nr. 653/2018 pentru aprobarea Regulamentului privind procedurile administrative referitoare la aerodromuri;

- Stabilirea normelor de aplicare și interzicere pentru operațiunile aeriene, prin Hotărârea Guvernului nr. 831/2018 cu privire la aprobarea Regulamentului privind procedurile administrative referitoare la operațiunile aeriene;

- Optimizarea și eliminarea vidului normativ privind accesul liber la piața serviciilor de handling, care regularizează activitatea economică a actorilor de pe piața transportului aerian, prin Hotărârea Guvernului nr.971/2017 pentru aprobarea Regulamentului privind accesul la piața serviciilor de handling la sol în aeroporturile Republicii Moldova.

Transportul feroviar

- Liberalizarea pieței transportului de mărfuri și călători, fortificarea siguranței traficului feroviar și modernizarea infrastructurii, prin aprobarea Concepției pentru restructurarea sectorului feroviar și a Î.S. „Calea Ferată din Moldova” pentru anii 2018-2021 (Hotărârea Guvernului nr. 1042/2017);

- Crearea condițiilor favorabile pentru efectuarea transporturilor internaționale și dezvoltarea relațiilor de colaborare între Republica Moldova și cele 24 de state semnatare ale Acordului privind transportul internațional feroviar de marfă (SMGS), aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 839/2018;

- Punerea în funcțiune a trenului modernizat pe itinerarul Chișinău–Odesa–Chișinău, care a majorat fluxul călătorilor și a sporit calitatea serviciilor.

Transportul rutier

- Liberalizarea transportului rutier de marfă de la EURO III și mai sus, prin aprobarea Protocolului de modificare a Acordului dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Ucrainei cu privire la comunicația internațională auto, Hotărârea Guvernului nr.478/2018;

- Liberalizarea transportului rutier de marfă în regim bilateral și tranzit, prin semnarea Amendamentului Acordului dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Turcia cu privire la transportul rutier internațional;

- Facilitarea efectuării transportului internațional de persoane și mărfuri, prin prelungirea termenului de 90 de zile de aflare pe teritoriul altui stat într-o perioadă de 180 de zile (aprobarea Protocolului dintre Guvernul Republicii Moldova și Cabinetul de Miniștri al Ucrainei la Acordul dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Ucrainei cu privire la comunicația internațională auto din 20 martie 1993);

- Simplificarea procesului de acces în domeniul transporturilor rutiere și serviciilor conexe, prin substituirea regimului de licențiere cu regimul de notificare și înregistrare a agenților economici;

- Lansarea Sistemului informațional „E-autorizație transport” și integrarea acestuia în Serviciul guvernamental de plăți electronice (MPay), ceea ce a făcut posibilă achitarea autorizațiilor prin mai multe modalități de plată, în vederea reducerii costurilor de timp și a simplificării operațiunii de plată pentru obținerea autorizației de transport;

- Eliminarea traficului ilicit în transporturile rutiere în regim de taxi și îmbunătățirea calității serviciilor acestora și a disciplinei fiscale (eliberarea bonurilor fiscale de către șoferi).

Este de menționat că în perioada de referință a fost majorat numărul de autorizații cu principalii parteneri externi, cum ar fi: Turcia – 50%, Uzbekistan – 100%, Ucraina – 80%, Belarus – 57%, Azerbaidjan – 60%.

Transportul naval

- Crearea Agenției Navale, care va asigura controlul și fortificarea eforturilor întreprinse pentru micșorarea numărului de nave care nu corespund cerințelor convențiilor internaționale și care fac escală în porturile Republicii Moldova (Hotărârea Guvernului nr.706/2018);

- Datorită faptului că administrația maritimă, pe parcursul anilor 2016-2018, a radiat din Registrul de stat al navelor peste 90 de nave substandard și nu acceptă spre înregistrare nave cu deficiențe, numărul reținerilor navelor sub pavilionul Republicii Moldova în porturile Uniunii Europene s-a redus de 10 ori (de la 32 nave în anul 2015 la 3 nave în 2018). În acest context, numărul de înregistrări de nave sub pavilionul Republicii Moldova care corespund cerințelor tehnice derivate din convențiile internaționale a crescut: în 2015 au fost înregistrate 37 de nave, iar în 2018 – 78 de nave.

Drumuri

- Majorarea treptată a alocațiilor în Fondul rutier destinat întreținerii și reparației drumurilor publice de la 766 mil. lei în anul 2015 până la 1.432 mil. lei în anul 2018;

- Implementarea cu succes a **Programului Guvernamental „Drumuri Bune pentru Moldova”**, prin care s-a reușit reparația a circa 1.250 km de drumuri din intravilanul a circa 1.100 de localități, cu un buget de 1600 mil. lei;

- Stabilirea unui mecanism clar și transparent de distribuire și finanțare a reparației drumurilor locale, cu delimitare a responsabilităților și domeniului de administrare a rețelei de drumuri publice (Legea nr. 24/2017 pentru modificarea și completarea unor acte legislative (Legea fondului rutier, Legea privind finanțele publice locale) și Legea nr.231/2017 pentru modificarea Legii drumurilor);

- Aprobarea de către Comisia Europeană a propunerii Republicii Moldova privind includerea rețelei drumurilor naționale în rețeaua transeuropeană de transport (TEN-T), ceea ce

va determina, în viitor, atractivitatea Republicii Moldova pentru tranzit, inclusiv obținerea finanțării externe pentru dezvoltarea acestei infrastructuri;

- Construcția și darea în exploatare a drumului de ocolire a or. Ungheni (lungimea de 7,7 km, buget – 10,7 mil. euro, grant al Comisiei Europene), parte importantă a procesului de reabilitare a drumului Chișinău–Ungheni;

- Reabilitarea (reparația capitală) a drumului R3 pe sectorul Hîncești–Cimișlia (lungimea de 38 km, buget – 6,9 mil. euro, finanțat de către BEI) și a drumului R20 pe sectorul Rezina–Cogîlniceni (lungimea de 16 km, buget – 10,5 mil. euro, finanțat de către BEI);

- Racordarea în întregime a standardelor naționale la standardele europene din domeniul reparației și construcției drumurilor.

Indicatori de rezultat:

- *Alinierea graduală a cadrului legislativ național la legislația UE în domeniul transporturilor;*

- *Majorarea cotelor de autorizații pe segmentul transportului rutier de mărfuri cu principalii parteneri externi, cum ar fi Turcia – 50%, Uzbekistan – 100%, Ucraina – 80%, Belarus – 57%, Azerbaidjan – 60%;*

- *Deschiderea a 24 de curse aeriene (2016 – 6, 2017 – 8, 2018 – 8);*

- *Repararea a 1250 km de drum în 1100 de localități.*

L. CONSTRUCȚII

Priorități din Program:
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Eliminarea constrângerilor de ordin administrativ și normativ pentru obținerea actelor permissive în sectorul construcțiilor</i> • <i>Reformarea modului de gestionare a fondului locativ</i> • <i>Asigurarea continuă a calității în construcții</i> • <i>Ajustarea cadrului normativ național la rigorile europene</i> • <i>Reformarea sistemului de reglementare tehnică a construcțiilor prin armonizarea cadrului normativ intern cu reglementările europene</i>

Activitatea de construcții a generat rezultate semnificative în prima jumătate a anului 2018, ceea ce a avut un impact pozitiv asupra creșterii economice cu o pondere de 8,3% în PIB, comparativ cu 3,6% în anul 2015, 3,3% în anul 2016 și 7% în anul 2017.

Valoarea adăugată brută creată în acest sector a înregistrat o creștere de 6,5% în prima jumătate a anului 2018, comparativ cu o creștere de 0,5% în anul 2015, diminuare de 6,7% în anul 2016 și creștere de 4,3% în anul 2017. Creșterea înregistrată în ianuarie–iunie 2018 a activității de construcții a contribuit cu 11,5% la creșterea PIB.

În ceea ce privește elementele de structură a lucrărilor executate, în ianuarie–iunie 2018 a crescut volumul lucrărilor de construcții noi cu 6,2% comparativ cu perioada similară a anului trecut și de reparații capitale cu 6,5%. Din volumul total al lucrărilor executate, cea mai mare pondere le revine lucrărilor de construcții noi – 56%. Referitor la obiectele de construcții, se înregistrează o creștere a lucrărilor de construcții executate la clădirile rezidențiale – cu 6%, la clădirile nerezidențiale – cu 7,8% și la construcțiile inginerești – cu 0,9%.

Domeniul construcției este o prioritate importantă a actului de guvernare. În vederea realizării politicilor în domeniul construcției a fost transpusă legislația europeană în legislația națională și a fost aprobat cadrul normativ ce vizează asigurarea cadrului legal unitar pentru urbanism, planificarea teritorială, autorizarea și executarea lucrărilor de proiectare și de construcții, asigurarea calității construcțiilor, a materialelor și a produselor pentru construcții, exercitarea controlului de stat cu privire la respectarea disciplinei în urbanism și a regimului de autorizare a construcțiilor, precum și aplicarea unitară a prevederilor legale în domeniul calității în construcții pe teritoriul Republicii Moldova, precum și cel cu privire la modul de gestionare a fondului locativ.

În acest sens, au fost întreprinse următoarele acțiuni:

- stabilirea formatul unic al registrelor rapoartelor unice/avizelor de verificare/expertizare a proiectelor, avizelor tehnice ce atestă gradul de executare a construcției; rapoartelor de expertiză tehnică a construcțiilor, prin aprobarea Hotărârii Guvernului nr. 968/2016 de modificare a Hotărârii Guvernului nr. 361/1996 și Hotărârii Guvernului nr. 936/2006;

- optimizarea procedurilor și comisiilor de recepție finală a construcțiilor prin modificarea Regulamentului de recepție a construcțiilor și instalațiilor aferente (Hotărârea Guvernului nr.318/2017, prin care a fost modificată Hotărârea Guvernului nr.285/1996 cu privire la aprobarea Regulamentului de recepție a construcțiilor și instalațiilor aferente);

- stabilirea modului de gestionare a locuințelor sociale, prin aprobarea Regulamentului cu privire la evidența, modul de atribuire și folosire a locuințelor sociale (Hotărârea Guvernului nr.447/2017);

- adoptarea a 58 de standarde și eurocoduri-cadru în calitate de standarde naționale. Ministerul Economiei și Infrastructurii, în colaborare cu Universitatea Tehnică de Construcții din București, elaborează Anexele naționale la Eurocodurile 0, 1 și 2, iar în colaborare cu Agenția de Dezvoltare din Cehia – Anexele naționale la Eurocodurile 3, 4 și 5.

- racordarea cadrului normativ la standardele europene în domeniul construcției (100%), în scopul eliminării barierelor tehnice pentru importul de produse tehnice și crearea unui spațiu comun pentru investiții, bazate pe proiecte europene;

- formarea a 6 comisii specializate de atestare tehnico-profesională în domeniul construcțiilor; al proiectanților; al verificatorilor de proiecte; al experților tehnici; al diriginților

de șantier; al responsabililor tehnici și personalului de specialitate din laboratoarele de încercări în construcții; al diriginților și responsabililor tehnici de executarea lucrărilor specializate și instalațiilor aferente construcțiilor; al elaboratorilor și verificatorilor de devize;

- perfecționarea modului de gestionare a fondului locativ, prin adoptarea Legii cu privire la condominiu nr. 276/2018.

Indicatori de rezultat:

- *Reducerea cu 50% a numărului de proceduri la etapa de inspectare și recepție a clădirilor, prin excluderea semnăturilor nejustificate a mai multe autorități din documentele elaborate pentru recepția clădirilor;*
- *Excluderea avizelor ecologice în domeniul construcțiilor, care sunt eliberate doar la solicitarea autorităților publice locale;*
- *Forța de muncă ocupată în domeniul construcțiilor pentru ianuarie–septembrie 2018 este de 81,3 mii persoane, înregistrând o majorare de 19,9% față de aceeași perioadă a anului 2017 și o creștere de 3,5% față de ianuarie–septembrie 2016.*

M. SOCIETATEA INFORMAȚIONALĂ, TEHNOLOGIA INFORMAȚIEI ȘI COMUNICAȚIILOR

Priorități din Program:
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Asigurarea mediului favorabil pentru dezvoltarea afacerilor în domeniul tehnologiei informației și ridicarea competitivității industriei IT</i> • <i>Crearea Parcului IT, stimularea creării noilor companii IT și atragerea investitorilor străini în domeniu</i> • <i>Promovarea educației digitale, adaptarea curriculumului universitar la necesitățile pieței de tehnologii informaționale și comunicații moderne, crearea centrelor de excelență TIC</i> • <i>Dezvoltarea continuă a infrastructurii de comunicații electronice moderne și accesului la rețele și conținut digital autohton</i> • <i>Crearea Serviciului național unic pentru apelurile de urgență 112</i> • <i>Sporirea nivelului de securitate cibernetică și a gradului de încredere în spațiul Internet</i>

Politicile în sfera societății informaționale, a tehnologiei informaționale și comunicațiilor, au fost promovate prin transpunerea legislației Uniunii Europene în legislația națională și dezvoltarea cadrului normativ ce vizează dezvoltarea afacerilor și atragerea investițiilor, facilitarea comerțului electronic, asigurarea gradului necesar de securitate cibernetică, ajustarea

sistemului educațional, modernizarea comunicațiilor de urgență etc. În acest sens, au fost întreprinse următoarele măsuri pe domenii:

Industria tehnologiei informației

În domeniul menționat, acțiunile principale ale Executivului au vizat următoarele:

- au fost create condiții favorabile pentru dezvoltarea afacerilor și atragerea investițiilor străine, prin adoptarea Legii nr.77/2016 cu privire la parcurile pentru tehnologia informației;
- a fost creat Primul parc IT din Republica Moldova, la data de 1 ianuarie 2018;
- a fost adoptată inițiativa IT visa (Legea nr.121/2017), în vederea eliminării barierelor birocratice pentru investitori străini și atragerii personalului calificat în domeniul IT;
- a fost lansat Centrul de excelență TIC „Tekwill”, în martie 2017;
- a fost regândită educația tehnologică și digitală în școli, prin introducerea, din 1 septembrie 2018, a obiectului Educația digitală, începând cu clasa I. De asemenea, în ritm accelerat, crește numărul de școli în care se oferă acces la cursurile opționale de robotică, antreprenariat, creativitate digitală, orientare în carieră etc.;
- a fost adoptată Legea nr.59/2017 pentru modificarea și completarea Legii nr.284/2004 privind comerțul electronic;
- a fost elaborată noua Strategie de dezvoltare a industriei tehnologiei informației și a ecosistemului pentru inovare digitală pe anii 2018-2023, prin care eforturile de consolidare a sectorului IT și oferire de noi oportunități aici, în țară, pentru tinerii talentați vor continua.

Securitatea în spațiul Internet

- Pentru asigurarea gradului necesar de securitate cibernetică a sistemelor și resurselor informaționale de stat, au fost elaborate și se implementează Cerințele minime de securitate cibernetică, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr.201/2017;
- Asigurarea protecției copiilor împotriva impactului negativ al informației va fi sporită prin oferirea de către operatorii de telecomunicații a aplicațiilor de filtrare a conținutului din Internet cu impact negativ asupra copiilor, fiind ajustată Legea nr.30/2013 cu privire la protecția copiilor împotriva impactului negativ al informației.

Modernizarea infrastructurii de comunicații

- Au fost consolidate condițiile pentru o concurență echitabilă între furnizorii de rețele și servicii de comunicații electronice, precum și întreprinse măsuri de ridicare a calității serviciilor de comunicații mobile și de protejare a utilizatorului final, prin aprobarea Legii nr. 135/2017 pentru modificarea și completarea Legii comunicațiilor electronice nr.241/2007;
- A fost lansat, în martie 2018, Serviciul național unic pentru apelurile de urgență 112;

- A fost asigurată tranziția la televiziunea TV digitală terestră, primul multiplex digital având deja o acoperire de 93% din teritoriu și 95% din populație, cu capacitatea de 15 programe. La momentul actual sunt transmise în format digital cu acoperire națională și acces gratuit 6 programe TV (restul deținătorilor de licențe nu își onorează obligațiile, deși Guvernul a creat condițiile necesare).

Indicatori de rezultat:

- *Creșterea veniturilor de la prestarea serviciilor în domeniul TIC cu 36% față de 2015;*
- *Dublarea veniturilor de la prestarea serviciilor tehnologiei informației și creșterea volumului exportului IT cu 68%, în perioada 2016-2017;*
- *Urcarea Republicii Moldova cu 4 poziții în Raportul mondial privind evoluția societății informaționale, plasându-se pe poziția 59, precum și 6 poziții în Clasamentul inovației pentru anul 2018, ocupând locul 48;*
- *Înregistrarea a peste 300 de rezidenți în cadrul primului Parc IT din țară;*
- *Înregistrarea a peste 2,3 milioane de apeluri la Serviciul unic 112, cu o medie de cca 11 mii de apeluri zilnic;*
- *Instruirea și dotarea cu tabletele digitale a 1.650 de profesori din clasele a I-a din țară pentru obiectul „Educația digitală”;*
- *Lansarea a 157 de inițiative educaționale în cadrul Centrului de excelență în tehnologia informației „Tekwill”;*
- *Nivelul de utilizare a serviciilor de acces la Internet de către populație de 75%;*
- *Acoperirea teritoriului țării cu acces la servicii de transport date mobile 4G de 96% și, respectiv, a 98% din populație.*

V. JUSTIȚIA ȘI DREPTURILE OMULUI

<p>Priorități din Program:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Asigurarea continuității reformelor în justiție</i> ▪ <i>Creșterea transparenței activității organelor procuraturii</i> ▪ <i>Consolidarea independenței, responsabilității și eficienței sistemului judecătoresc</i> ▪ <i>Asigurarea respectării drepturilor omului</i>

Justiția

În perioada 2016-2018 a fost asigurată continuitatea implementării Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016 (SRSJ), a cărei implementare a fost extinsă până la finele anului 2017 prin Hotărârea Parlamentului nr. 259/2016 cu privire la asigurarea continuității reformelor în sectorul justiției. Acțiunile prevăzute în SRSJ au fost realizate în proporție de 86%.

În scopul asigurării continuității reformelor demarate a fost inițiată elaborarea unui nou document de politici pentru următoarea perioadă, care să ofere o viziune clară și orientată spre creșterea credibilității și responsabilității actorilor sectorului justiției față de justițiabili.

Printre acțiunile prioritare derivate din SRSJ menționăm:

- *adoptarea Legii nr. 17/2018*, prin intermediul căreia au fost modificate normele procesuale civile, instituindu-se proceduri simplificate pentru soluționarea anumitor categorii de cauze civile și reguli stricte pentru depunerea probelor și a obiecțiilor/referinței. La fel, au fost excluse situațiile ce constituiau temei de tergiversare a procesului civil;

- *adoptarea în prima lectură a proiectului de lege pentru modificarea unor acte legislative*, potrivit căruia se propun norme ce vor asigura respectarea principiului publicității ședințelor de judecată, instituirea unei noi căi de atac în procedura civilă „recursul în interesul legii”, se va exclude competența Curții Supreme de Justiție de a emite hotărâri cu caracter explicativ;

- *adoptarea Legii nr. 137/2018 pentru modificarea unor acte legislative*, prin care a fost consolidat rolul Consiliului Superior al Magistraturii (CSM) datorită promovării în componența acestuia a membrilor selectați în mod transparent și pe principii de meritocrație, au fost uniformizate modalitățile de acces în funcția de judecător. De remarcat că legea menționată limitează dreptul de vot al procurorului general, al președintelui Curții Supreme de Justiție și al ministrului justiției, în calitatea acestora de membri ai CSM, în problemele referitoare la cariera judecătorilor;

- *adoptarea Legii nr. 136/2018 pentru modificarea unor acte legislative*, prin care se stabilește un mecanism eficient pentru asigurarea responsabilității judecătorilor, cum ar fi: revizuirea mecanismului de examinare a abaterilor disciplinare, fortificarea rolului inspectorului-

judecător, excluderea interpretărilor privind faptele ce constituie abateri disciplinare ale judecătorilor;

- *adoptarea Legii nr. 76/2016 cu privire la reorganizarea sistemului instanțelor judecătorești*, care prevede reducerea numărului instanțelor de primul nivel de la 44 la 15. Prin realizarea acestei reforme s-a urmărit consolidarea capacităților instituționale ale instanțelor judecătorești pentru îmbunătățirea actului de justiție. În subsidiar, au fost aprobate Cerințele standard ale unei instanțe de judecată pentru Republica Moldova, fiind identificate, în comun cu autoritățile publice locale, terenurile pentru construcția sediilor noilor instanțe;

- *adoptarea Legii nr. 3/2016 cu privire la Procuratură, a Legii nr. 159/2016 cu privire la procuraturile specializate și a Legii nr. 152/2016 cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative*, care instituie standarde europene în organizarea și activitatea Procuraturii, exclude influența politicului în procesul de numire/destituire a procurorului general, consolidează statutul procurorului, instituie organul de administrare a sistemului procuraturii. De remarcat că prevederile legale sus-citate au fost supuse expertizei internaționale, fiind prezentată Opinia Comisiei de la Veneția;

- *adoptarea Legii nr. 256/2016 pentru modificarea și completarea Constituției Republicii Moldova*, fiind instituite garanții constituționale privind numirea/destituirea procurorului general, precum și în ceea ce privește activitatea Consiliului Superior al Procurorilor.

Pentru reglementarea domeniului ce vizează profesiile conexe sectorului justiției au fost adoptate mai multe acte legislative: Legea nr. 69/2016 cu privire la organizarea activității notarilor, Legea nr. 68/2016 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar și Legea nr. 86/2016 pentru modificarea și completarea Legii nr.113/2010 privind executorii judecătorești.

Drepturile omului

În scopul asigurării respectării drepturilor tuturor cetățenilor, în special a celor din grupurile vulnerabile, în corespundere cu standardele internaționale privind drepturile omului a fost aprobat Planul național de acțiuni în domeniul drepturilor omului 2018-2022 (Hotărârea Parlamentului nr. 89/2018). La baza elaborării Planului respectiv au stat recomandările formulate și acceptate de Republica Moldova, ca urmare celui de-al II-lea ciclu al Evaluării periodice universale din cadrul Consiliului ONU pentru Drepturile Omului, desfășurat în octombrie 2016.

În context, au fost realizate următoarele acțiuni:

- adoptarea Legii nr. 163/2017 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, prin care au fost instituite măsuri punitive nonprivative de libertate, în scopul umanizării politicii penale;

- adoptarea Legii nr.100/2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, prin care se asigură respectarea drepturilor omului în procesul de urmărire penală, precum dispune art. 5 din Convenția Europeană pentru Drepturile Omului;

- consolidarea instituției probațiunii, inclusiv prin utilizarea monitorizării electronice a subiecților probațiunii.

În scopul asigurării și promovării drepturilor copilului în conformitate cu standardele internaționale, Guvernul a aprobat Planul de acțiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei pentru protecția copilului (Hotărârea Guvernului nr. 835/2016), care conține acțiuni privind asigurarea condițiilor necesare pentru creșterea și educația copiilor în mediul familial, prevenirea și combaterea violenței, neglijarea și exploatarea copiilor și concilierea vieții de familie cu activitatea profesională pentru asigurarea creșterii și dezvoltării armonioase a copilului.

A fost modificată legislația penală referitoare la instituirea unor temeuri privind liberarea de pedeapsă a minorilor, înăsprirea răspunderii penale pentru infracțiuni de ademenire a minorului în scopuri sexuale, determinare sau înlesnire a sinuciderii. Pe cauzele penale, civile și contravenționale cu implicarea copiilor martori ai infracțiunilor au fost aprobate standardele de calitate ale activității avocatului care acordă asistență juridică garantată de stat.

Guvernul a aprobat Instrucțiunea cu privire la mecanismul de cooperare intersectorială pentru prevenirea primară a riscurilor privind bunăstarea copilului (Hotărârea Guvernului nr. 143/2018). Implementarea acestui mecanism se va realiza la nivel comunitar de către toți angajații din sistemul de asistență medicală primară și cadrele didactice din grădinițe și școli, având ca finalitate menținerea sau creșterea bunăstării copilului datorită intervențiilor prompte și timpurii în cazul observării diferitor îngrijorări referitoare la situația oricărui copil.

Ca rezultat al aprobării pachetului minim de servicii sociale prin Hotărârea Guvernului nr. 800/2018, Serviciul de sprijin pentru familiile cu copii a fost extins în toate unitățile administrativ-teritoriale din țară, cu alocarea din bugetul de stat a mijloacelor financiare în valoare de circa 42 mil. lei pentru plata ajutorului bănesc familiilor cu copii în situație de risc din cadrul acestui serviciu. Începând cu 1 ianuarie 2018, plafonul maxim al ajutorului bănesc pentru fiecare copil a fost majorat cu 33% (de la 3.000 lei la 4.000 lei) pentru copiii care sunt beneficiari ai serviciului sprijin familial (Hotărârea Guvernului nr. 1131/2017).

Pentru prevenirea abandonului copiilor mici, Guvernul a aprobat cadrul normativ de organizare și funcționare a Serviciului social „Centrul de zi pentru îngrijirea copiilor cu vârsta de 4 luni–3 ani” (Hotărârea Guvernului nr. 732/2018). Începând cu 1 ianuarie 2019 se vor uniformiza și se vor majora alocațiile pentru circa 3.900 de copii plasați în serviciul de asistență parentală profesionistă, case de copii de tip familial, tutelă/curatelă.

Indicatori de rezultat:

- *Uniformizarea procedurii de acces în funcția de judecător;*
- *Revizuirea mecanismului de examinare a abaterilor disciplinare ale judecătorilor;*
- *Reducerea instanțelor judecătorești de primul nivel de la 44 la 15;*
- *Simplificarea normelor procesuale civile pentru soluționarea anumitor categorii de cauze civile instituite;*

- *Consolidarea instituției Procuraturii;*
- *Adoptarea Planului național de acțiuni în domeniul drepturilor omului 2018-2022;*
- *Instituirea măsurilor punitive nonprivative de libertate;*
- *Instituirea mecanismelor pentru prevenirea riscurilor și asigurarea bunăstării copilului;*
- *Crearea serviciilor sociale specializate de îngrijire în regim de zi pentru copiii sub vârsta de 3 ani.*

VI. AFACERILE INTERNE ȘI SIGURANȚA CETĂȚEANULUI

<p>Priorități din Program:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Reforma sistemului organelor de ocrotire a normelor de drept</i> ▪ <i>Asigurarea ordinii publice și siguranței cetățeanului</i> ▪ <i>Consolidarea managementului integrat al frontierei</i> ▪ <i>Îmbunătățirea gestionării migrației și azilului</i> ▪ <i>Reacționarea sigură la situații excepționale</i>

În perioada de referință au fost **consolidate capacitățile instituționale de asigurare a ordinii publice și siguranței cetățenilor**, de protecție a frontierei de stat, de gestionare eficientă a proceselor de migrație, precum și de reacționare la situațiile de urgență. În context a fost adoptată Legea nr.288/2016 privind funcționarul public cu statut special din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, care a eliminat dublările de funcții în autoritățile administrative și instituțiile din subordinea ministerului.

A fost adoptată *Strategia de dezvoltare a Poliției pentru anii 2016-2020* (Hotărârea Guvernului nr.587/2016) și *Strategia națională de ordine și securitate publică pentru anii 2017-2020* (Hotărârea Guvernului nr.354/2017), prin intermediul cărora a fost asigurată coerența și uniformitatea cadrului de reglementare, a fost îmbunătățit managementul ordinii și securității publice.

Pentru realizarea acestor obiective, au fost aprobate: *Concepția privind activitatea polițienească comunitară* (Hotărârea Guvernului nr.100/2018), Hotărârea Guvernului nr. 35/2018 *cu privire la construcția Centrului integrat de pregătire pentru aplicarea legii*. Totodată, a fost lansată procedura de renovare și modernizare a 90 de sectoare de poliție.

Pentru extinderea sistemului de monitorizare video a traficului rutier și a ordinii publice pe întreg teritoriul țării a fost aprobată Hotărârea Guvernului nr.497/2018, ce va permite autorităților publice locale să participe la dezvoltarea sistemului, crearea și asigurarea mentenanței posturilor fixe și a unităților mobile de supraveghere a traficului rutier. Acțiunile enunțate au redus timpul de reacționare la apelurile cetățenilor în Sistemul informațional automatizat 112, de la 20-25 minute la 13-18 minute pentru mun. Chișinău, iar pentru restul teritoriului țării – de la 42 la 23 minute.

O prioritate a constituit **modernizarea Trupelor de Carabinieri**, în acest sens fiind aprobată Strategia de reformare a Trupelor de Carabinieri pentru anii 2017-2020 (Hotărârea Guvernului nr. 357/2017), care stabilește integrarea carabinierilor în sistemul polițienesc cu păstrarea statutului militar. Pentru îndeplinirea acestui obiectiv fost adoptată Legea nr. 219/2018 cu privire la Inspectoratul General al Carabinierilor. Modernizarea Trupelor de Carabinieri este susținută și de UE, care oferă suport financiar nerambursabil în valoare de 8 mil. euro, destinat

sporirii capacității instituționale, instruirii și dotării cu echipamente radio-comunicare, rețele informaționale, mijloace de transport etc.

În scopul punerii în siguranță a frontierei de stat, dezvoltării și modernizării procedurilor privind managementul frontierei, a fost aprobată Strategia națională de management integrat al frontierei de stat pentru anii 2018-2023 (Hotărârea Guvernului nr. 1101/2018).

De asemenea, la 6 octombrie 2017 a fost semnat Acordul dintre Guvernul Republicii Moldova și Cabinetul de Miniștri al Ucrainei privind controlul în comun al persoanelor, mijloacelor de transport, mărfurilor și obiectelor în punctele comune de trecere a frontierei de stat moldo-ucrainene.

Pentru asigurarea activității eficiente a Centrului de Dirijare în Situații Excepționale și a comisiilor pentru situații excepționale din cadrul autorităților administrației publice centrale și locale, a fost aprobată Hotărârea Guvernului nr.595/2018. În perioada de referință au fost deschise 20 de posturi de salvatori și pompieri, fiind distribuite 23 de autospeciale noi de intervenție la incendii.

În vederea asigurării reacționării operative la situațiile de urgență, a fost extins proiectul „Îmbunătățirea infrastructurii de operare a Serviciului Mobil de Urgență, Resuscitare și Descarcerare – SMURD” și a fost transferată în subordinea Ministerului Afacerilor Interne Agenția Rezerve Materiale (Hotărârea Guvernului nr.946/2018).

A fost adoptată *Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr.23/2017*, care a facilitat accesul și stabilirea pe teritoriul Republicii Moldova a persoanelor aflate în vizite de afaceri, a persoanelor transferate temporar de către persoana juridică străină dintr-un stat membru al UE, a prestatorilor de servicii contractuale și a altor categorii de specialiști.

Prin *Legea nr.121/2017* a fost instituit un regim simplificat de aflare și de ședere pe teritoriul Republicii Moldova a persoanelor cu funcții de conducere din cadrul unei persoane juridice cu activități în domeniul tehnologiei informației și specialiștilor din domeniu, rezidenților parcului pentru tehnologia informației.

Drept rezultat al adoptării *Legii nr. 165/2017 pentru modificarea și completarea unor acte legislative*, a fost delimitat statutul de „lucrător imigrant” de cel al „persoanelor cu funcții de conducere” și a fost instituită o nouă categorie de lucrători migranți, inclusă în Lista ocupațiilor prioritare.

Odată cu adoptarea Hotărârii Guvernului nr.191/2017 a fost simplificată procedura de perfectare a vizei pentru a intra în Republica Moldova, prin revizuirea listei statelor ai căror cetățeni necesită invitații pentru perfectarea vizei de intrare în Republica Moldova (numărul statelor s-a redus de la 105 la 38).

Prin Hotărârea Guvernului nr.553/2017 au fost instituite centrele de integrare pentru străini, precum și a fost aprobat regulamentul de funcționare a acestora.

Prin Hotărârea Guvernului nr.646/2018 a fost aprobată plata compensațiilor pentru chiria spațiilor locative pentru angajații Ministerului Afacerilor Interne. Totodată, au fost demarate trei proiecte de construcție a apartamentelor de serviciu pentru angajații care activează în subdiviziunile dislocate în mun. Chișinău și localitățile învecinate.

Indicatori de rezultat:

- *Creșterea nivelului de încredere a cetățenilor în poliție:*
2016 – 25%, locul 5;
2017 – 46%, locul 4;
- *Diminuarea numărului de infracțiuni:*
2016 – 38.856;
2017 – 32.956;
11 luni 2018 – 27.145.

VII. BUNA GUVERNARE

A. ADMINISTRAȚIA CENTRALĂ ȘI LOCALĂ

Priorități din Program:
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Raționalizarea structurii administrației publice centrale</i> ▪ <i>Asigurarea unui management financiar durabil al asistenței externe</i> ▪ <i>Asigurarea mecanismului de monitorizare, responsabilizare și transparentizare a activității autorităților administrației publice centrale și locale</i> ▪ <i>Consolidarea dialogului dintre administrația publică centrală și cea locală</i>

Crearea, la toate nivelurile, a unei **administrații publice eficiente și centrate** pe cetățean a reprezentat un alt obiectiv major al Programului de guvernare. Pentru atingerea acestui obiectiv, în baza recomandărilor formulate de SIGMA, ca urmare a analizei administrației publice, precum și a recomandărilor partenerilor de dezvoltare și bunelor practici la nivelul statelor UE, a fost adoptată Strategia privind reforma administrației publice pentru anii 2016-2020 și Planul de acțiuni pe anii 2016-2018 pentru implementarea acesteia. Pentru consolidarea componentei instituționale necesare implementării reformelor la nivel guvernamental și creării unui sistem modern și eficient de administrare, Guvernul a constituit *Centrul de Implementare a Reformelor*, care, în calitatea sa de unitate de implementare (Delivery Unit), a facilitat realizarea rapidă și cu succes a sarcinilor stabilite.

Cele mai importante rezultate sunt:

- adoptarea noii Legi cu privire la Guvern, urmată de aprobarea unui nou Regulament al Guvernului și a cadrului normativ conex, necesar pentru *trecerea la un model de guvernare flexibil*, bazat pe principii moderne de administrare a treburilor publice și posibilitatea adaptării structurii administrației publice centrale de specialitate la necesitățile cetățenilor. O inovație a noului Regulament al Guvernului este *ședința secretarilor generali de stat* – etapă distinctă în procedurile administrative – care a consolidat rolul managementului de top din cadrul aparatelor centrale ale ministerelor, a eficientizat activitatea de elaborare și promovare a actelor normative și a adus plusvaloare calității proiectelor inițiate de ministere;

- *raționalizarea structurii administrației publice centrale*, prin optimizarea numărului și a funcțiilor autorităților/instituțiilor publice guvernamentale, inclusiv prin reducerea numărului de ministere de la 16 la 9. Reorganizarea ministerelor a contribuit la optimizarea a 882 de funcții, prin reducerea acestora de la 2.050 la 1.168, și formarea de economii aferente cheltuielilor administrative la aparatele centrale ale ministerelor de circa 112,5 mil. lei, dintre care 95,5 mil. lei au rămas în fondul de salarizare la ministere, ceea ce a asigurat o creștere a salariilor lunare în medie cu 81%, de la 6.850,0 lei la 12.370,0 lei, iar circa 17,0 mil. lei – cheltuieli de întreținere, altele decât cheltuielile de personal;

- *perfecționarea cadrului normativ organizatoric și funcțional al ministerelor*, prin standardizarea regulamentelor de organizare și funcționare ale acestora, tipizarea structurilor

interne, evaluarea și reingineria business-proceselor în cadrul acestora, ceea ce a avut ca impact stabilirea unor proceduri administrative clare și coerente, orientate spre eficientizarea activității ministerelor și crearea unui mediu prietenos în relația cu cetățeanul, inclusiv prin aplicarea unor instrumente unice de management funcțional și financiar;

- *delimitarea clară a funcțiilor politice de cele administrative*, prin eliminarea funcției de viceministru și fortificarea rolului secretarilor de stat. Pozițiile politice din modelul de guvernare au fost înlocuite cu funcții publice apolitice, selectate prin concurs, în baza unor criterii de profesionalism, abilități tehnice și manageriale, conferindu-le garanții suficiente de stabilitate în funcție;

- *crearea Agenției Servicii Publice* (prin fuziunea a 5 persoane juridice care anterior prestau majoritatea serviciilor publice, și anume: întreprinderile de stat „CRIS Registru”, „Cadastru”, „Camera Înregistrării de Stat” și autoritățile administrative Serviciul Stare Civilă și Camera de Licențiere), ceea ce a permis asigurarea unei abordări coordonate și unificate față de modernizarea majorității serviciilor publice, creșterea calității și accesibilității serviciilor publice;

- *consolidarea sistemului de management al proprietății publice și modului de participare a statului în economia națională*, inclusiv prin trecerea Agenției Proprietății Publice în subordinea directă a Guvernului și transferul exercitării funcției de fondator în toate întreprinderile de stat către această entitate. Măsurile întreprinse au avut un impact puternic în domeniul anticorupție, la îmbunătățirea managementului proprietății publice și a modului de participare a statului în economia națională și, implicit, limitarea influenței factorului politic în administrarea întreprinderilor de stat;

- *ajustarea statutului juridic al mai multor autorități publice* la legislația privind administrația publică de specialitate și cea privind finanțele publice. Astfel, a fost ajustat statutul juridic al Agenției Naționale Transport Auto, Agenției Navale, Autorității Aeronautice Civile, Agenției de Stat pentru Proprietatea Intelectuală, Agenției de Intervenție și Plăți în Agricultură și al Fondului de Eficiență Energetică. Această ajustare a avut ca rezultat încadrarea bugetelor acestor entități în bugetul de stat, fapt ce a permis o redirectionare a mijloacelor financiare la bugetul de stat, conform estimărilor pe baza anului 2017 a constituit circa 248 mil. lei;

- *crearea sau reorganizarea unor importante autorități/instituții*, prin prisma principiilor fundamentale de organizare și funcționare a administrației publice centrale de specialitate, având ca efect eliminarea funcțiilor improprii, concentrarea funcțiilor de elaborare a politicilor la nivelul aparatelor centrale ale ministerelor, excluderea dublărilor și suprapunerilor de competențe, preluarea funcțiilor improprii de la entitățile economice proprietate a statului. Astfel, au fost create sau reorganizate: Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor, Agenția Relații Interetnice, Agenția de Investiții, Agenția Națională a Arhivelor, Agenția Rezerve Materiale, Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare, Agenția pentru Protecția Consumatorului și Supravegherea Pieței, Agenția Supravegherea Tehnică, Agenția Națională pentru Sănătate Publică, Agenția Resurse Informaționale Juridice, Administrația Națională a Penitenciarelor, Inspectoratul pentru Protecția Mediului, Agenția de Mediu, Inspectoratul de Stat al Muncii, Agenția pentru Ocuparea Forței de Muncă, Inspectoratul General al Poliției de Frontieră etc.;

- *consolidarea poziției Cancelariei de Stat* în realizarea funcțiilor caracteristice „Centrului Guvernului” și reconfigurarea sistemului administrativ al acesteia. În competența acesteia au fost concentrate funcțiile ce vizează coordonarea și monitorizarea la nivel național a procesului de armonizare a legislației interne cu cea a UE și de efectuare a expertizei de compatibilitate a proiectelor actelor normative, absorbind Centrul de armonizare a legislației din subordinea Ministerului Justiției;

- *fortificarea mecanismelor de monitorizare și responsabilizare a autorităților administrației publice* privind modul de exercitare a atribuțiilor – reflectată în constituirea Corpului de Control al Prim-ministrului, care are ca misiune monitorizarea și controlul sistemic, sub aspect cantitativ și calitativ, al modului de realizare de către autoritățile publice guvernamentale a atribuțiilor prevăzute de cadrul normativ și a sarcinilor stabilite în actele Guvernului, în Programul de activitate al Guvernului și în alte documente de politici publice, în deciziile și indicațiile Prim-ministrului.

În vederea asigurării mecanismului de monitorizare, responsabilizare și transparentizare a **activității autorităților locale**, a fost stabilită obligația acestora de a include în Registrul de stat al actelor locale toate actele normative emise: deciziile consiliilor locale de nivelurile întâi și al doilea, dispozițiile primarului și ale președintelui de raion, actele pretorului, alte acte ale autorităților publice locale, care sunt supuse controlului obligatoriu și facultativ de legalitate.

Pentru consolidarea bazei de generare a veniturilor locale proprii ale autorităților publice locale și a autonomiei de decizie asupra lor, conform prevederilor Cartei Europene a Autonomiei Locale, au fost adoptate mai multe amendamente la cadrul normativ. Principalele modificări au vizat implementarea conceptului de eficientizare a întreținerii drumurilor publice locale, prin repartizarea a 50% din volumul total colectat al taxei pentru folosirea drumurilor către autoritățile publice locale.

De asemenea, au fost întreprinse acțiuni importante pentru consolidarea autonomiei financiare a autorităților publice locale și maximizarea eficienței la alocarea resurselor bugetare, cum ar fi revizuirea regimului existent al veniturilor locale pentru a reduce suprareglementarea de la centru a administrării lor, fiind acordat dreptul autorităților publice locale de a stabili mărimea scutirii de la plata impozitelor pe bunurile imobiliare pentru persoanele de vârstă pensionară și persoanele cu dizabilități.

Totodată, în vederea consolidării administrației publice locale, cu suportul Guvernului Germaniei și Agenției de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ), a demarat procesul de elaborare a unui studiu privind reforma administrației publice locale.

Pe parcursul anilor 2016-2018, membrii Guvernului, conducătorii autorităților administrației publice centrale au efectuat vizite sistematice în teritoriu (circa 500 de vizite). Totodată, în semestrul II al anului curent a fost modificat mecanismul de desfășurare a vizitelor în teritoriu, astfel încât întreaga componentă a echipei guvernamentale, doar pe parcursul ultimelor 6 luni ale anului 2018, a vizitat 13 centre raionale și 397 de localități (autorități publice locale de nivelul întâi).

Prin intermediul zilelor de audiență și de întâlnire a membrilor Guvernului și conducătorilor autorităților administrative centrale cu cetățenii, are loc consolidarea eforturilor,

la nivel central și local, în scopul examinării și soluționării, în timp util, a problemelor identificate.

În scopul îmbunătățirii dialogului direct cu autoritățile administrației publice locale și asigurării unei platforme de consultări operative și eficiente pe subiecte de interes pentru acestea, a fost instituit Grupul de lucru privind administrația publică locală. Actualmente au fost desfășurate mai multe ședințe ale Grupului prenotat. Totodată, au fost desfășurate ședințe ad-hoc cu participarea membrilor CALM și a reprezentanților autorităților administrației publice centrale, privind soluționarea problemelor cu impact asupra autorităților administrației publice locale. Grupul de lucru contribuie la identificarea propunerilor de soluționare a problemelor din domeniul administrației publice locale, elaborarea recomandărilor de îmbunătățire a cadrului normativ și de politici publice în contextul reformei administrației publice centrale și locale, consultarea, în timp util, a opiniilor autorităților publice centrale și locale pe subiecte de interes comun.

De asemenea, o dinamizare a dialogului cu reprezentanții administrațiilor publice locale, primarii, președinții de raioane a avut loc în urma evenimentelor desfășurate la inițiativa Guvernului în anul 2018:

- 1 februarie, în contextul Zilei autonomiei locale, cu participarea a circa 900 de aleși locali (primari/președinți de raioane);
- 23 februarie, întrevvedere de lucru cu membrii Guvernului și Consiliul de administrare CALM, cu participarea a circa 100 de reprezentanți ai autorităților publice locale;
- 1 martie, întrunirea tematică cu participarea primarilor și președinților de raioane, în cu ocazia deschiderii Festivalului Internațional „Mărțișor 2018”, cu participarea a circa 900 de reprezentanți ai autorităților publice locale.

Un instrument extrem de valoros în stabilirea unor parteneriate, unui schimb de experiență și bune practici în vederea promovării proiectelor comune ale autorităților publice locale constituie euroregiunile. Guvernul a susținut intens activitățile și proiectele transfrontaliere, inclusiv Euroregiunea Siret-Prut-Nistru, care acoperă domenii variate de interes, de la economie, infrastructură, protecția mediului, turism, agricultură și dezvoltare rurală, dezvoltarea resurselor umane și servicii sociale și până la educație, societate informațională și cultură, în concordanță cu strategiile de dezvoltare ale administrațiilor locale.

O realizare importantă este implementarea de către Asociația Euroregiunea Siret-Prut-Nistru a Proiectului „Siret-Prut-Nistru Euroregion IT Cooperation Network”, în valoare totală de 143,9 mii euro, în cadrul Programului Operațional Comun România-Ucraina-Republica Moldova 2014-2020, care a contribuit la consolidarea infrastructurii logistice a euroregiunii pentru dezvoltarea și implementarea proiectelor comune. Această rețea de cooperare IT va servi la conectarea în timp real a membrilor euroregiunii, favorizând cooperarea transfrontalieră.

Indicatori de rezultat:

- *Reducerea numărului de ministere de la 16 la 9;*

- *Reducerea numărului de funcții din aparatele centrale ale ministerelor de la 2050 la 1168 și formarea economiilor aferente cheltuielilor administrative de cca 112,5 mil. lei;*
- *Creșterea cu 81% (în anul 2018 pentru angajații din ministere) a salariilor lunare din contul economiilor înregistrate;*
- *Profesionalizarea funcției publice prin introducerea instrumentului „secretari de stat”.*

B. FINANȚE PUBLICE

Priorități din Program:
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Gestionarea eficientă și responsabilă a finanțelor publice</i> • <i>Dezvoltarea pieței interne a valorilor mobiliare de stat</i> • <i>Îmbunătățirea finanțării și gestionării programului de investiții publice</i> • <i>Dezvoltarea unui sistem unic de salarizare în sectorul bugetar</i> • <i>Sporirea gradului de transparență și eficiență a achizițiilor publice</i>

Politica bugetară

Pe parcursul anilor 2016-2018, politica bugetar-fiscală a fost direcționată spre crearea unui cadru eficient de acumulare a veniturilor, alocarea resurselor necesare pentru programe de importanță majoră, și anume pentru cele din domeniul protecției sociale și al educației, domeniul economic, pentru stimularea creșterii economice și asigurarea implementării reformei administrației publice.

Unul dintre obiectivele de bază ale Cadrelor bugetare pe termen mediu pentru anii 2018-2020 și pentru anii 2019-2021, care de altfel constituie și o premisă pentru susținerea noilor inițiative de politică, este eficientizarea utilizării resurselor bugetare și redirecționarea resurselor existente către programele de importanță majoră.

La elaborarea bugetelor de stat anuale (2017, 2018, 2019), un accent deosebit a fost pus pe corelarea strânsă a cadrului de cheltuieli cu cadrul de resurse disponibile, prin sporirea eficacității și eficienței cheltuielilor publice, prioritizarea programelor de cheltuieli și direcționarea resurselor disponibile la programe de importanță majoră.

Pe parcursul fiecărui an bugetar, având în vedere reestimarea prognozelor indicatorilor macroeconomici, au fost actualizați indicatorii bugetari la venituri, cheltuieli și soldul bugetar, în coordonare cu partenerii de dezvoltare.

Totodată, alocațiile aprobate prin legile bugetare anuale au fost redistribuite între programe de cheltuieli și între autorități bugetare pentru a acoperi necesitățile stringente apărute pe parcurs, în special pentru a nu admite crearea blocajelor financiare.

Prin aceste măsuri a fost atins obiectivul durabilității bugetar-fiscale, și anume s-a reușit menținerea unui deficit al bugetului public național la nivel sustenabil, evitând riscurile legate de șocuri interne și externe și dependența bugetului de asistența financiară externă.

În **domeniul asistenței financiare externe**, Guvernul a pus accent pe asigurarea unui management financiar durabil al asistenței externe. În acest scop, a fost regândit întreg procesul de management al asistenței financiare externe pentru a asigura utilizarea cât mai eficientă a resurselor disponibile și a maximiza impactul asistenței externe care abordează necesitățile de dezvoltare ale Republicii Moldova.

Astfel, în procesul de negociere a programelor/proiectelor de asistență externă cu comunitatea donatorilor, s-a axat pe necesitățile de dezvoltare ale țării, prioritățile sectoriale stabilite, pe îndeplinirea angajamentelor asumate în fața partenerilor externi, dar și pe aspecte care ar putea maximiza impactul asistenței pentru cetățeni. Este de menționat că procesul de programare a asistenței externe a fost racordat cu ciclul bugetar. Reforma menționată urmărește, de asemenea, eliminarea barierelor birocratice în lansarea proiectelor/programelor noi, dar și facilitarea deciziilor ce țin de extinderea, restructurarea și/sau suspendarea proiectelor/programelor de asistență externă.

La 7 noiembrie 2016, Consiliul de Directori Executivi al FMI a aprobat, pe trei ani, un acord cu Republica Moldova, finanțat prin două instrumente de creditare – Mecanismul de finanțare extinsă (EFF) și Mecanismul extins de creditare (ECF). Semnarea acordului cu FMI semnifică un început al reformelor profunde, deblocarea finanțărilor externe, relansarea economică a țării, creșterea încrederii din partea investitorilor locali și străini, reluarea finanțării proiectelor investiționale inițiate, stabilitate financiară și bugetară a țării. Încheierea memorandumului privind politicile financiare și economice a determinat deblocarea asistenței financiare și tehnice oferită țării de către partenerii de dezvoltare pentru suportul bugetar și reluarea finanțării proiectelor investiționale inițiate.

La 29 iunie 2018, Consiliul de directori executivi al FMI a finalizat a treia evaluare a programului convenit cu Republica Moldova, susținut prin ECF și EFF, fiind apreciat angajamentul ferm al țării față de implementarea programului susținut de FMI, care a contribuit la o îmbunătățire a situației economice și a fost încurajată continuarea reformelor din sectorul financiar-bancar, gestiunea prudentă a finanțelor publice și îmbunătățirea cadrului de funcționare în sectorul energetic.

În anul 2017 a fost semnat Acordul de împrumut și Acordul de grant dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană privind asistență macrofinanciară pentru Republica Moldova (în valoare de 100 mil. euro), precum și Memorandumul de înțelegere ca parte integrantă a acestui acord, în vederea creării condițiilor favorabile pentru creșterea economică durabilă, menținerea stabilității fiscale și macroeconomice și, concomitent, contribuirea la reducerea sărăciei.

Executarea bugetului de stat

În perioada de referință, veniturile totale ale bugetului public național au constituit 53.377,6 mil. lei în anul 2017, fiind în creștere cu 16,2% (**7.423,7 mil. lei**) față de anul 2016.

Cheltuielile și activele nefinanciare au însumat 54 522,4 mil. lei, cu 12,5% (**6.059,8 mil. lei**) mai mult comparativ cu anul 2016. Executarea bugetului public național s-a încheiat cu un sold bugetar (deficit) de 1.144,8 mil. lei.

Informații privind executarea bugetului public național (mil. lei)

	2015 executat	2016 executat	2017 executat	2018 scontat
Total venituri	43 665,0	45 953,9	53 377,6	58 451,3
- impozite și taxe	38 763,5	42 508,1	46 339,8	54 629,9
- alte venituri	2 995,9	2 073,5	2 380,6	3 179,7
- granturi	1 905,6	1 372,4	1 008,8	641,7
Total cheltuieli	46 463,1	48 462,6	54 522,4	62 369,0
- cheltuieli curente	41 019,9	43 780,2	49 089,6	54 277,5
- cheltuieli capitale	5 443,2	4 682,4	5 432,8	8 091,5
Soldul bugetar	-2 798,1	-2 508,7	-1 144,8	-3 917,7
finanțat din				
- împrumuturi interne	176,2	993,0	1 118,4	690,0
- împrumuturi externe	1 866,7	3 492,5	2 349,3	2 580,5
- alte surse de finanțare	755,2	-1 976,8	-2 322,9	647,2
Ponderea soldului bugetar în PIB	-2,3	-1,85	-0,6	-2,0

Majorarea veniturilor a fost susținută de creșterea PIB-lui, intensificarea comerțului exterior, indexarea cotelor accizelor, precum și de măsurile întreprinse pentru consolidarea administrării fiscale și vamale.

Creșterea cheltuielilor a fost susținută de majorarea veniturilor, corelarea strânsă cu prioritățile stabilite în documentele naționale de planificare strategică, gestionarea prudentă a cheltuielilor de personal, susținerea reformelor structurale în sectoarele-cheie, gestionarea mai bună a programelor de investiții capitale.

În anii 2016-2018 a fost menținută sustenabilitatea bugetară prin acoperirea cheltuielilor curente din venituri curente (cu excepția granturilor externe). Astfel, veniturile curente ale bugetului au depășit cheltuielile curente cu **1,8%** în anul 2015, iar în anul 2018 – cu **6,5%**. Aceasta denotă că statul a fost în stare să acopere cheltuielile sale curente, fără a recurge la împrumuturi.

Datoria sectorului public

Politica în domeniul datoriei de stat a fost orientată spre atingerea obiectivului fundamental de asigurare a necesităților de finanțare ale bugetului de stat la nivel acceptabil de cheltuieli pe termen mediu și lung, în condițiile limitării riscurilor implicate, stipulate în programele „Managementul datoriei de stat pe termen mediu”. Astfel, la situația din 30 iunie 2018, soldul datoriei sectorului public s-a diminuat cu 1.113,6 mil. lei, sau cu 1,9%, comparativ cu sfârșitul anului 2017 și a constituit 57.337,9 mil. lei.

Conform datelor privind PIB-ul estimat pentru anul 2018, ponderea datoriei sectorului public în PIB la situația din 30 iunie 2018 a constituit 29,9%, înregistrând o diminuare cu 3,2 p.p. comparativ cu situația de la finele anului 2017. La sfârșitul semestrului I al anului 2018, toate componentele datoriei sectorului public au înregistrat valori inferioare celor înregistrate la situația din 31 decembrie 2017 și 31 decembrie 2016.

În vederea stabilirii modalității de tranzacționare a valorilor mobiliare de stat pe piața secundară, a fost creată platforma unică de tranzacționare E-Bond system.

Pentru extinderea maturității portofoliului valorilor mobiliare de stat emise pe piața primară concomitent cu diminuarea riscului de refinanțare și consolidarea portofoliului de datorie, în luna martie 2018, în premieră, Ministerul Finanțelor a emis pe piața primară Obligațiuni de stat cu dobândă fixă pe un termen de 5 ani.

Investiții capitale publice

Pentru eficiența utilizării mijloacelor financiare în investiții capitale publice a fost lansat sistemul informațional „Registrul proiectelor de investiții capitale” (RPIC), care conține baze de date unice ale proiectelor de investiții capitale în curs de execuție/nefinalizate, fiind un instrument analitic indispensabil în procesul de analiză și prioritizare a proiectelor. De asemenea, sistemul conține informații despre proiectele finanțate din surse externe – pe obiective de investiții capitale și oferă un suport informațional semnificativ autorităților publice pentru efectuarea analizei situației reale în procesul gestionării investițiilor capitale și pentru luarea deciziilor în sensul continuării/stopării/demolării/vânzării/schimbării destinației obiectivelor de investiții capitale.

Salarizarea în sectorul bugetar

Reforma sistemului de salarizare în sectorul bugetar a constituit o prioritate a agendei de acțiuni a Guvernului. Necesitatea reformării sistemului de salarizare a rezultat din caracterul depășit și necorespunderea acestuia unui sistem modern de salarizare și inechitate a retribuirii muncii. Asigurarea unui sistem de salarizare a personalului din sectorul bugetar transparent, echitabil, atractiv, nediscriminatoriu, simplu de gestionat, capabil să reflecte și să remunereze performanța, în cadrul căruia salariul de bază reprezintă principalul element al remunerației personalului constituie obiectivul de bază al reformei sistemului de salarizare în sectorul bugetar.

Elementele noului sistem de salarizare sunt:

- caracterul unitar – se aplică tuturor categoriilor de angajați din sectorul bugetar;
- bazat pe sistemul de gradare, elaborat în baza clasificării și rezultatelor evaluării posturilor, prin utilizarea grupelor și subgrupelor salariale. Evaluarea posturilor permite gruparea obiectivă a posturilor cu valoare similară, conform principiului „plată egală pentru muncă egală” (echitate și coerență);
- relativ flexibil – permite avansarea în grade de salarizare (pe verticală) și trepte de salarizare (pe orizontală);
- raportul dintre salariul de funcție și partea variabilă constituie, pentru majoritatea categoriilor de angajați, 80% la 20% din salariul total, corelat cu performanța (partea variabilă);
- ușor de administrat, prin aplicarea coeficienților corelați cu o bază fixă de calcul, care poate fi revizuită anual nu mai puțin decât nivelul inflației;
- raportul de compresie redus față de situația actuală (în prezent 1/15 față de 1/35).

Astfel, sistemul unitar garantează **salariul minim în sectorul bugetar în mărime de 2000 lei.**

Modificări în sistemul de salarizare

	Venitul mediu lunar, 2018	Salariul mediu conform legii	Deviere, %	Numărul posturilor cu majorări
Cultură, sport, tineret (bugetul de stat)	4377	5161	18	912
Cultură, sport, tineret (bugetele locale)	2565	4653	81	6305
Asistență socială și sănătate (bugetul de stat)	5238	5875	12	3014
Asistență socială și sănătate (bugetele locale)	3013	3914	30	6972
Administrație publică (bugetul de stat)	9988	8266	-17	6605
Administrație publică (bugetele locale)	5792	6811	18	7464
Învățământ, cercetare (bugetul de stat)	5832	7208	24	8509
Învățământ, cercetare (bugetele locale)	5192	6495	25	56492

Personal de specialitate și auxiliar (bugetul de stat)	3264	3499	7	8288
Personal de specialitate și auxiliar (bugetele locale)	2014	2632	31	39007

Programe cu impact asupra cetățenilor

În vederea îmbunătățirii condițiilor materiale ale populației și promovării incluziunii sociale, au fost dezvoltate și lansate noi programe pentru susținerea diferitor categorii de cetățeni. Dezvoltarea acestor programe au drept scop acordarea unui suport financiar familiilor cu copii în obținerea primei locuințe prin facilitarea accesului la credite ipotecare, menținerea forței de muncă calificate în țară, sporirea natalității și soluționarea problemei demografice.

Lansarea Programului de stat „**Prima Casă**” a permis accesul în condiții preferențiale a tinerilor familii la achiziția propriei locuințe.

Programul de stat „**Prima Casă-2**”, destinat angajaților din sectorul public, asigură diminuarea poverii financiare a creditului ipotecar prin compensarea parțială (50%) din bugetul de stat a cheltuielilor efectuate în acest scop.

Programul de stat „**Prima Casă-3**” prevede un program de sprijin financiar pentru procurarea locuințelor de către familiile cu copii, prin compensarea treptată din bugetul de stat a creditului ipotecar, de la 10% până la 100%, în funcție de numărul copiilor în familie.

Conform ultimelor date (decembrie 2018), în total, în cadrul programului de stat „Prima Casă” au fost acordate peste 1.000 de credite familiilor tinere și tinerilor necăsătoriți – dintre care peste 300 au beneficiat de compensații din bugetul de stat.

Complementar, în scopul perfecționării mecanismului de susținere materială din partea statului pentru asigurarea cu spațiu locativ a unor categorii de cetățeni, în ultimii trei ani au fost acordate indemnizații unice pentru construcția sau procurarea spațiului locativ, sau restaurarea caselor vechi unor categorii de cetățeni, în sumă de 14,2 mil. lei pentru 318 beneficiari.

Implementarea politicilor orientate spre dezvoltare care susțin activitățile productive, crearea locurilor de muncă decente, antreprenoriatul, creativitatea și inovația și care încurajează formalizarea și creșterea întreprinderilor micro, mici și mijlocii, inclusiv prin acces la servicii financiare, constituie un scop propriu-zis al actului de guvernare. În acest sens, în anul 2017 Guvernul a lansat programul de subvenționare a creării locurilor de muncă, care urmărește direct stimularea investitorilor să creeze noi locuri de muncă.

În 2018 au fost depuse 5 cereri din partea agenților economici pentru subvenționarea locurilor de muncă noi deschise, cu o sumă totală aprobată de 82,9 mil. lei, din care în 2019 vor fi alocate subvenții pentru jumătate din suma aprobată – 41,45 mil. lei și în 2020 – a doua tranșă de 41,45 mil. lei.

În scopul reabilitării victimelor represiunilor, al reintegrării lor în drepturile politice, sociale și cetățenești, al compensării pagubelor materiale pricinuite, precum și al lichidării altor consecințe ale samavolniciei regimului totalitar, Guvernul a alocat în anii 2016-2018 mijloace

financiare, sub formă de compensații, în sumă de 46,9 mil. lei pentru 314 persoane supuse represiunilor politice.

Contabilitate și raportare în sistemul bugetar

În scopul îmbunătățirii raportării financiare în sistemul bugetar, sporirii transparenței informației financiare și consolidării încrederii partenerilor externi în informația prezentată în rapoartele financiare, au fost elaborate standarde aliniate la Standardele Internaționale de Contabilitate pentru Sectorul Public (IPSAS).

Alături de acestea, pentru alinierea la cele mai bune practici internaționale, începând cu anul 2017 se elaborează Raportul semianual privind executarea bugetului public național și a componentelor acestuia, ceea ce oferă factorilor de decizie posibilitatea de a interveni prompt în procesul de luare a deciziilor în timp util și pentru utilizarea eficientă a banilor publici.

Transparență bugetară

De asemenea, în scopul alinierii la practicile internaționale, al sporirii transparenței informației privind bugetul public și componentele sale, precum și a gradului de accesibilitate a publicului la informații, în ultimii ani se elaborează și se publică Bugetul pentru cetățeni, iar în anul 2018, în premieră, a fost întocmit și publicat Raportul privind executarea bugetului pentru cetățeni pe anul 2017. Bugetul pentru cetățeni prezintă bugetul într-un limbaj simplu, evidențiind caracteristicile sale importante, facilitând astfel înțelegerea bugetului și a informațiilor sale de bază pentru cetățenii de rând.

Control financiar public intern

Guvernul și-a asumat angajamentul să consolideze gestiunea finanțelor publice pe baza principiilor bune guvernări, fapt care impune menținerea și dezvoltarea continuă a unui sistem solid de control financiar public intern. Obiectivele generale de dezvoltare în domeniu sunt conturate în Programul de dezvoltare a controlului financiar public intern pentru anii 2018-2020 și în Planul de acțiuni pentru implementarea acestuia. Documentul respectiv reflectă o continuitate a mai multor acțiuni stabilite anterior în Planul de acțiuni privind dezvoltarea controlului financiar public intern pentru anii 2014-2017, precum și alte componente inovative, orientate spre îmbunătățirea situației existente. Implementarea Programului reprezintă una din cheile succesului reformei generale a administrației publice, având ca impact dezvoltarea sistemelor de management financiar și control în cadrul entităților publice, inclusiv prin profesionalizarea pozițiilor-cheie de management financiar public, precum și consolidarea funcției de audit intern în Republica Moldova.

Achiziții publice

Strategia de dezvoltare a sistemului de achiziții publice pentru anii 2016-2020 (Hotărârea Guvernului nr. 1332/2016) prevede tranziția la comunicarea electronică a întregului proces de achiziții publice, începând cu planificarea procedurilor până la realizarea propriu-zisă a contractelor.

Pentru atingerea obiectivelor trasate în domeniul achizițiilor publice, s-au intensificat eforturile de armonizare a legislației naționale cu Acordul privind achizițiile publice al Organizației Mondiale a Comerțului și politicile privind achizițiile publice ale Uniunii Europene și de asigurare a implementării corespunzătoare a prevederilor legale în practică.

În acest sens, pentru asigurarea unui proces de achiziții deschis, transparent și conform standardelor internaționale, promovarea egalității de șanse pentru toți actorii și lucrul în parteneriat cu sectorul privat și cu alte organizații, începând cu anul 2017, este pilotat sistemul informațional de achiziții publice Sistemul informațional automatizat „Registrul de stat al achizițiilor publice” (M-Tender) și utilizat pe scară națională de la 1 octombrie 2018 de peste 1000 de autorități contractante și 2200 de operatori economici.

De asemenea, reforma achizițiilor publice se axează și pe profesionalizarea funcționarilor responsabili de desfășurarea procedurilor de achiziții publice, prin certificarea specialiștilor și instituirea unor noi subiecți pe piața achizițiilor publice, ca furnizori de servicii de achiziții.

Inspectare financiară

În perioada 2016 – 9 luni 2018 au fost realizate 499 de inspectări financiare la companiile aflate în proprietatea statului, și anume: întreprinderi de stat, municipale și societăți pe acțiuni cu capital de stat, fiind inspectate mijloace financiare în sumă de 98,9 mld lei.

Totodată, în scopul asigurării utilizării economice eficace și eficiente a banilor publici, a fost asigurată monitorizarea gestionării corecte a patrimoniului public și a banilor bugetari în 3606 entități. În urma acțiunilor întreprinse în cadrul efectuării inspectărilor la entitățile publice, precum și la entitățile în care statul este fondator sau deține cotă-parte, a fost asigurată recuperarea a 60 mil. lei, inclusiv la companiile aflate în proprietatea statului în sumă de 13,3 mil. lei.

Ca rezultat, pe adresa factorilor de decizie ai entităților publice supuse inspectărilor și suplimentar pe adresa oficiilor teritoriale ale Cancelariei de Stat, autorităților publice centrale și locale, au fost remise 6.040 de prescripții în scopul lichidării încălcărilor constatate, reparării prejudiciilor cauzate și eficientizării utilizării mijloacelor și patrimoniului public.

În privința persoanelor cu funcții de răspundere, au fost adoptate 2.066 de decizii de aplicare a sancțiunilor contravenționale, suma amenzilor constituind 1,6 mil. lei, încasate integral la bugetul de stat.

Totodată, pentru acoperirea integrală a pagubei cauzate statului și tragerea la răspundere a persoanelor vinovate, au fost remise spre examinare pe adresa organelor de drept 1.031 de materiale ale inspectărilor financiare, suma totală a prejudiciului constituind 1,4 mld lei.

Contabilitate și audit în sectorul corporativ

În scopul reducerii poverii administrative inutile asupra entităților, reducerii cheltuielilor administrative legate de auditul și publicarea situațiilor financiare, limitării cantității informațiilor ce pot fi solicitate de la entitățile mici în situațiile financiare anuale și armonizării cadrului normativ în domeniu la prevederile legislației Uniunii Europene, a fost adoptată Legea contabilității și raportării financiare nr. 287/2017, care va intra în vigoare la 1 ianuarie 2019.

Stabilirea cadrului juridic privind organizarea auditului de către entitățile de audit, reglementarea exercitării profesiei de auditor, precum și stabilirea cerințelor specifice auditului entităților de interes public reprezintă scopul de bază al Legii auditului situațiilor financiare nr. 271/2017, care asigură compatibilitatea cu acquis-ul comunitar.

Indicatori de rezultat:

- *Creșterea veniturilor la buget cu 15 mld lei;*
- *Majorarea salariilor la peste 200 mii de angajați din sectorul bugetar (de la 10% până la 108%) începând cu 1 decembrie 2018;*
- *Beneficierea de locuințe prin intermediul programelor „Prima Casă” de către mai mult de 1000 de familii;*
- *Lansarea sistemului informațional de achiziții publice Sistemul informațional automatizat „Registrul de stat al achizițiilor publice” (M-Tender);*
- *Consolidarea capacităților instituționale în domeniul auditului intern.*

C. REFORMA SERVICIILOR PUBLICE

Priorități din Program:
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Dezvoltarea sistemului de prestare a serviciilor publice administrative la nivel central și local</i> ▪ <i>Reingineria și digitizarea serviciilor publice</i> ▪ <i>Creșterea calității și accesibilității serviciilor publice</i> ▪ <i>Implementarea sistemului electronic de circulație a documentelor</i>

Elementul indispensabil al unui proces de bună guvernare este asigurarea unui sistem eficient de prestare a serviciilor publice. Astfel, pentru dezvoltarea cadrului normativ și metodologic au fost adoptate o serie de acte normative și documente de politici:

- *Legea nr.142/2018 cu privire la schimbul de date și interoperabilitate și Legea nr.143/2018 pentru modificarea și completarea unor acte legislative (consolidarea cadrului normativ privind interoperabilitatea în sectorul public);*

- *Planul de acțiuni privind reforma de modernizare a serviciilor publice pentru anii 2017-2021 (Hotărârea Guvernului nr.966/2016);*

- *Metodologia privind reingineria serviciilor publice centrată pe cetățean, care este în curs de pilotare în baza a 3 servicii-pilot (determinarea gradului de dizabilitate și a capacității de muncă, indemnizațiile de șomaj, emiterea permisului de conducător auto). În conformitate cu rezultatele pilotării, aceasta va fi ajustată ulterior pentru a fi aplicată, la nivel național, în procesul de reinginerie;*

- *Metodologia de analiză a necesităților de instruire și a planului de instruire pentru personalul implicat în procesul de modernizare și prestare a serviciilor publice;*

- *Regulamentul Consiliului coordonatorilor pentru modernizarea serviciilor guvernamentale și e-Transformarea guvernării (amendamente la Hotărârea Guvernului nr.222/2011);*

- *Conceptul și Ghidul de unificare a experienței utilizatorilor în cadrul serviciilor publice electronice, al portalului serviciilor publice și al platformelor de e-Guvernare.*

În vederea creșterii calității serviciilor prestate cetățeanului, crearea Agenției Servicii Publice a permis optimizarea proceselor operaționale și digitizarea acestora, precum și crearea unei rețele de centre multifuncționale de prestare a serviciilor publice. Până la momentul actual au fost deschise 38 de centre multifuncționale, fiind asigurat accesul la servicii publice de calitate al tuturor cetățenilor, inclusiv al celor domiciliați în localitățile din stânga Nistrului, aflate temporar în afara controlului autorităților constituționale ale Republicii Moldova.

De asemenea, în scopul îmbunătățirii prestării serviciilor publice guvernamentale și facilitării procesului de reinginerie a acestora, s-a realizat reformarea sectorului guvernamental în domeniul tehnologiei informației prin consolidarea *centrelor de date în sectorul public și prin raționalizarea administrării sistemelor informaționale de stat*. Această măsură, de asemenea, a contribuit semnificativ la îmbunătățirea calității serviciilor de tehnologie a informației (TI) prestate autorităților publice, la asigurarea continuității și sustenabilității proiectelor TI implementate în sectorul public, la asigurarea securității cibernetice atât în procesele interne ale autorităților, cât și în procesele de livrare a serviciilor publice, la promovarea tehnologiilor inovatoare în spațiul guvernamental, la eficientizarea cheltuielilor pentru asigurarea serviciilor TI în sistemul guvernamental cu valorificarea investițiilor făcute de stat în proiectele TI. În același context s-a înscris și reformarea sectorului de tehnologii informaționale în domeniul finanțelor, fiind creat Centrul de Tehnologii Informaționale în Finanțe prin fuziunea a trei întreprinderi de stat cu activități convergente din domeniul financiar, fiscal și vamal.

Infrastructura națională de e-Guvernare a fost gradual asimilată și (re)utilizată de autoritățile publice centrale în reformele lor sectoriale de modernizare a serviciilor publice, fiind digitizate peste 170 e-servicii. Pentru optimizarea proceselor de prestare a serviciilor, a fost

simplificată procedura și a fost redus numărul de acte necesare la solicitarea a 24 de servicii publice.

Actualmente se finalizează procesul de inventariere pe orizontală a serviciilor guvernamentale, ce va avea ca rezultat elaborarea nomenclatorului serviciilor, criteriilor de priorizare pentru etapele următoare de reinginerie, scenariilor de viață pentru persoanele social-vulnerabile și pașapoartelor reînnoite ale serviciilor. În acest sens, Banca Mondială a acordat un credit în valoare de 20 mil. drepturi speciale de tragere (DST).

Indicatori de rezultat:

- *Crearea pe întreg teritoriul țării a 38 de centre multifuncționale de prestare a serviciilor publice;*
- *Digitizarea a 170 de servicii publice;*
- *Consolidarea centrelor de date publice pe platforma M-Cloud;*
- *Diminuarea poverii administrative a autorităților prestatoare de servicii publice până la 55% prin utilizarea serviciilor electronice;*
- *Creșterea până la 66% a nivelului de satisfacție a cetățeanului privind calitatea serviciilor publice accesate în regim online.*

D. COLABORAREA AUTORITĂȚILOR PUBLICE CENTRALE CU UTA GĂGĂUZIA

Priorități din Program:
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Dezvoltarea și fortificarea dialogului continuu multidimensional cu UTA Găgăuzia</i> ▪ <i>Colaborarea în domeniile dezvoltării structurale, social-economic, infrastructurii și umanitar (inclusiv predarea limbii de stat și găgăuze în cadrul procesului educațional)</i>

Pentru asigurarea dezvoltării social-economice a unității teritoriale autonome Găgăuzia a fost elaborat și aprobat Planul de acțiuni privind dezvoltarea social-economică a unității teritoriale autonome Găgăuzia pentru perioada 2016-2019 (Hotărârea Guvernului nr.1328/2016). Planul de acțiuni cuprinde următoarele obiective: dezvoltarea sectorului educațional în UTA Găgăuzia, dezvoltarea sectorului medical, dezvoltarea sectorului cultură și sport, dezvoltarea și reabilitarea sectorului de infrastructură și mediu.

Astfel, cu suportul instituțiilor de resort și asistenței acordate de către partenerii externi (Guvernul României, Republica Turkmenistan, Uniunea Europeană, Republica Turcă, Proiectul

JIKA (Japonia)), pentru îndeplinirea obiectivelor de dezvoltare social-economică a UTA Găgăuzia, se implementează cu succes Programul de învățare simultană a limbii române și găgăuze în 10 grădinițe (cca 230 de copii).

Pentru asigurarea dezvoltării sectorului educațional, Guvernului României a acordat 4 autobuze școlare, iar cu suportul Republicii Turkmenistan, au fost date în exploatare 2 grădinițe de copii.

Pentru dezvoltarea sectorului medical au fost alocate mijloace financiare și suport pentru modernizare și asigurarea condițiilor mai bune în unitățile spitalicești, precum și dotarea cu echipamente medicale și instruirea continuă a specialiștilor din instituțiile medicale. Grație ajutorului acordat, a fost creat Centrul de performanță la nivel de Centru de sănătate publică din unitatea administrativ-teritorială Comrat. De asemenea, au fost asigurate lucrările de reparație, reconstrucție în 4 puncte de asistență medicală urgentă în raioanele Comrat și Ceadâr-Lunga.

În vederea dezvoltării sectorului de cultură și sport, au fost asigurate cu lucrări de reparație casele de cultură din Comrat și Ceadâr-Lunga.

Pentru dezvoltarea și reabilitarea sectorului de infrastructură și mediu au fost inițiate proiecte de construcție a rețelelor de alimentare cu apă și canalizare din 3 sectoare ale municipiului Comrat.

Pentru susținerea micului business din regiunea UTA Găgăuzia, 5 companii vitivinicole au beneficiat de suportul Guvernului pentru promovarea la nivel internațional în cadrul expozițiilor și târgurilor internaționale. De asemenea, au fost realizate acțiuni pentru promovarea pe piața internă a produselor din regiune, a fost acordată asistența necesară pentru participarea la diferite evenimente/vernisaaje și au fost instituite grupuri de producători în vederea facilitării obținerii granturilor investiționale pentru asigurarea accesului pe piețele internaționale.

Indicatori de rezultat:

- *Eficientizarea dialogului cu UTA Găgăuzia;*
- *Îmbunătățirea condițiilor în grădinițe, instituții medicale;*
- *Multiple investiții în infrastructură și susținerea micului business.*

VIII. PROTECȚIA MEDIULUI

<p>Priorități din Program:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Realizarea reformei instituționale a autorităților centrale din domeniu</i> • <i>Restabilirea, protecția și conservarea diversității biologice</i> • <i>Creșterea nivelului educației și culturii ecologice a cetățenilor și asigurarea accesului la informația de mediu</i> • <i>Îmbunătățirea sistemului de gestionare a resurselor de apă</i> • <i>Crearea sistemelor integrate de gestionare a deșeurilor</i>
--

Politica de mediu a Republicii Moldova este orientată spre realizarea obiectivelor de conservare a calității mediului, protejarea sănătății umane și asigurarea unei utilizări raționale a resurselor naturale. În perioada de referință, Guvernul a realizat un program vast de acțiuni în vederea asigurării protecției și folosirii raționale a resurselor naturale disponibile în Republica Moldova, precum și a realizării angajamentelor asumate în cadrul Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană, inclusiv armonizarea prevederilor legislației naționale la dreptul UE în domeniul vizat. De asemenea, a continuat armonizarea graduală a legislației naționale cu acquis-ul UE în domeniul mediului înconjurător, fiind asigurată implementarea a 68% din totalul actelor juridice europene asumate potrivit capitolului 16 din anexa XI la Acordul de Asociere.

Prin prisma reformei autorităților publice centrale, a fost consolidat cadrul instituțional în domeniul mediului, fiind create *Inspectoratul pentru Protecția Mediului*, cu funcții de supraveghere și control ecologic de stat pe toate componentele de mediu (Hotărârea Guvernului nr.548/2018), și *Agenția de Mediu*, cu funcții de implementare a legislației de mediu, de eliberare a actelor permise pentru activitățile cu impact asupra mediului și de efectuare a monitoringului calității mediului (Hotărârea Guvernului nr.549/2018).

Cadrul normativ în domeniul protecției mediului și gestionării resurselor naturale a fost îmbunătățit și ajustat la prevederile legislației UE în domeniu, cele mai importante acte normative aprobate fiind:

Legea nr.209/2016 privind deșeurile – stabilește principiile și standardele europene de gestionare a deșeurilor și introduce un mecanism nou, aplicat în majoritatea țărilor europene – răspunderea extinsă a producătorului;

Legea nr.11/2017 privind evaluarea strategică de mediu – introduce mecanismul de evaluare strategică de mediu a planurilor și programelor la nivel național și local, ce pot avea impact asupra mediului, a proiectelor publice și private sau a unor genuri de activitate planificate, care pot afecta sănătatea omului și calitatea componentelor de mediu;

Legea nr.68/2017 pentru aprobarea Strategiei naționale privind managementul deșeurilor radioactive pentru anii 2017-2026 și a Planului de acțiuni pentru implementarea

acesteia – identifică modalitățile și mecanismele de organizare a măsurilor ce urmează a fi întreprinse în scopul gestionării în condiții de siguranță a deșeurilor radioactive în Republica Moldova;

Legea nr.185/2017 pentru modificarea și completarea unor acte legislative – prin care au fost ajustate circa 27 de legi la prevederile Legii nr.86/2014 privind evaluarea impactului asupra mediului, fiind revizuit sistemul de autorizații și alte acte permissive de mediu. Prin intermediul legii în cauză, numărul de acte permissive eliberate de autoritățile de mediu a fost redus de la 25 la 20;

Legea nr.277/2018 privind substanțele chimice – stabilește cadrul pentru dezvoltarea reglementărilor în domeniul substanțelor chimice (restricțiile la importul substanțelor chimice interzise, introducerea sistemului de autorizare și etichetarea substanțelor care vor fi admise pe piața Republicii Moldova);

Programul de promovare a economiei „verzi” în Republica Moldova pentru anii 2018-2020 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.160/2018 – prevede măsuri concrete de dezvoltare economică „verde” în sectoarele energetică, agricultură ecologică, transport durabil, ecologizarea întreprinderilor mici și mijlocii, achiziții publice durabile, construcții, educație pentru dezvoltarea durabilă, producerea și consumul durabil.

În scopul dezvoltării **sistemului de monitoring integrat și control al calității mediului:**

- au fost adoptate 80 de standarde naționale în domeniul protecției și calității mediului, în conformitate cu standardele internaționale și ale UE, care sunt aplicate de agenții economici;

- a fost revizuit și reformat sistemul de taxe și plăți pentru poluarea mediului și aprobat un nou mecanism de calculare, încasare, control și gestionare a plăților pentru poluare, echitabil atât pentru producătorii autohtoni, cât și pentru importatorii de mărfuri care cauzează poluarea mediului (*Legea nr.281/2016, Legea nr.313/2017, Legea nr.185/2017*). Astfel, a fost substituită procedura de încasare a plăților pentru poluare, realizată anterior de către Serviciul Vamal în momentul trecerii frontierei de stat, cu procedura de achitare benevolă de către toți agenții economici care plasează pe piață produse cu impact asupra mediului, indiferent de originea acestora, pînă la o dată stabilită, sub controlul Serviciului Fiscal de Stat. Ca rezultat, procedura de achitare și raportare a plăților pentru poluare a fost automatizată.

Pentru realizarea obiectivului de *restabilire, protecție și conservare a diversității biologice*, au fost întreprinse măsuri de regenerare, amenajare și consolidare a suprafețelor de păduri, precum și a ariilor naturale protejate de stat. Printre aceste măsuri se evidențiază:

- crearea primei **Rezervații a Biosferei „Prutul de Jos”** (*Legea nr.132/2018*). Ca urmare a admiterii Rezervației Biosferei „Prutul de Jos” sub patronajul UNESCO, a demarat crearea Rezervației biosferei trilaterale transfrontaliere, constituită din Rezervația Biosferei „Delta Dunării” (România), Rezervația Biosferei Dunărea (Ucraina) și Rezervația Biosferei „Prutul de Jos” (Republica Moldova);

- regenerarea fondului forestier pe o suprafață de 10 811 ha (100% din total planificat), inclusiv prin regenerarea artificială sau plantarea de noi păduri pe 2 663 ha (81% din total

planificat) și regenerarea naturală sau aplicarea lucrărilor de ajutorare a regenerării naturale pe o suprafață de 8148 ha (109% din total planificat);

- reabilitarea a 587 ha de perdele forestiere de protecție a câmpurilor agricole (în anul 2016 – 413 ha; 2017 – 174 ha); interzicerea alocării în arendă a pădurilor și introducerea restricțiilor în vederea excluderii construcțiilor în fondul forestier al statului (Hotărârea Guvernului nr. 770/2016);

- interzicerea exportului lemnului brut (Hotărârea Guvernului nr.664/2016).

În scopul asigurării unui nivel înalt de educație ecologică a populației și pentru sporirea nivelului de cunoștințe privind prioritățile în domeniul protecției mediului, în planul-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal, sunt incluse discipline opționale pe domenii prioritare, cum ar fi: *Educația economică și antreprenorială, Educația pentru sănătate, Educația interculturală, Educația ecologică*. Au continuat activitățile de organizare a acțiunilor de educație și conștientizare ecologică, a concursurilor ecologice și atragerea societății civile în soluționarea problemelor de mediu, fiind desfășurate anual 5 evenimente cu implicarea elevilor, populației și a asociațiilor obștești de mediu (Concursul proiectelor ecologice, Olimpiadele Republicane de Geografie, Zilele cu semnificație de mediu, Ziua mondială a mediului, Acțiunea națională „Un arbore pentru dănuirea noastră”).

Pentru asigurarea accesului la informația de mediu și implicarea activă a comunității în activitățile de protecție a mediului și de luare a deciziilor în domeniul mediului a fost aprobat *Regulamentul privind accesul publicului la informația de mediu* (Hotărârea Guvernului nr.1467/2016). De asemenea, au fost lansate *Sistemul informațional automatizat „Managementul deșeurilor”* (Hotărârea Guvernului nr.682/2018) și Sistemul de raportare, înregistrare și monitorizare a emisiilor de poluanți (Hotărârea Guvernului nr.373/2018).

A fost îmbunătățit sistemul de gestionare a resurselor de apă prin aplicarea principiului de gestionare a acestora pe bazine hidrografice. În acest sens au fost create 2 comitete bazinale și 15 subcomitete bazinale, care vor asigura punerea în aplicare a celor 2 planuri de gestionare: *Planul de gestionare a districtului bazinului hidrografic Nistru* (Hotărârea Guvernului nr.814/2017) și *Planul de gestionare a districtului bazinului hidrografic Dunărea–Prut și Marea Neagră* (Hotărârea Guvernului nr.955/2018).

De asemenea, fost creat *Sistemul informațional al resurselor de apă din Republica Moldova* (Hotărârea Guvernului nr.672/2016), care va asigura implementarea prevederilor Directivei 2000/60/CE ce țin de crearea registrului zonelor protejate.

Pe lângă acestea, a fost aprobat *Regulamentul-tip de exploatare a lacurilor de acumulare/iazurilor* (Hotărârea Guvernului nr.977/2016) și *Programul național privind implementarea Protocolului privind Apa și Sănătatea în Republica Moldova pentru anii 2016-2025* (Hotărârea Guvernului nr.1063/2016).

Pentru realizarea unei comunicări cu toate părțile interesate de gestionarea resurselor de apă, a fost creată platforma *Dialogul național privind politica în domeniul gestionării integrate a resurselor de apă*, care reunește autoritățile centrale, partenerii de dezvoltare din sector, Congresul Autorităților Locale din Moldova, Asociația „Moldova Apă-Canal”, Mișcarea

Ecologistă din Moldova, Asociația Internațională a Păstrătorilor Râului Nistru „Eco-Tiras” Asociația Obștească „EcoContact”, Centrul Național de Mediu.

De asemenea, a fost reluată colaborarea cu Ucraina în baza Acordului dintre Guvernul Republicii Moldova și Cabinetul de Miniștri al Ucrainei privind colaborarea în domeniul protecției și dezvoltării durabile a bazinului râului Nistru, semnat la Roma la 29 noiembrie 2012.

În perioada de raportare, în cadrul proiectului „Apă și sanitație (ApaSan) în Republica Moldova” (faza III), se implementează, în comun cu Fondul Ecologic Național și Fondul național pentru dezvoltare regională, următoarele proiecte:

- rețele de alimentare cu apă, canalizare și stație de epurare în satul Tabăra, comuna Vatici, raionul Orhei;

- extinderea sistemului de alimentare cu apă potabilă și construcția sistemului de evacuare și epurare a apelor uzate din satul Cărpineni, raionul Hîncești, sistem dat în exploatare la 16 noiembrie 2018. În urma implementării proiectului, apeductul a fost extins cu 19 km, fiind procurate 5 rezervoare și conectate peste 400 de gospodării;

- în scopul asigurării accesului populației la apă și sanitație, în anii 2016-2018, cu suportul Fondului Ecologic Național, au fost realizate 25 de proiecte de construcție/reconstrucție a sistemelor de alimentare cu apă și sanitație, în sumă de 77 mil. lei, în 25 de localități din Republica Moldova, în urma cărora au fost construite 35,2 km de apeduct, cu conectarea a 6.500 de locuitori și a 26 de instituții publice, precum și 8,5 km de sisteme de canalizare, cu conectarea a 14 mii de locuitori și a 5 instituții publice;

- a fost stabilit organul de reglementare a serviciului public de alimentare cu apă și sanitație - Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei, care licențiază operatorii serviciilor de alimentare cu apă și canalizare și elaborează actele normative necesare îmbunătățirii accesului cetățenilor la servicii calitative.

Managementul deșeurilor este sectorul-cheie pentru buna funcționare și implementarea angajamentelor stabilite prin *Strategia de gestionare a deșeurilor în Republica Moldova* (Hotărârea Guvernului nr.248/2013). *Legea nr.209/2016 privind deșeurile* prevede realizarea politicii de stat în domeniul managementului deșeurilor conform cerințelor directivelor UE.

Adoptarea *Legii nr.277/2018 privind substanțele chimice* creează cadrul pentru dezvoltarea politicii în domeniul substanțelor chimice (restricțiile la importul substanțelor chimice interzise, introducerea sistemului de autorizare și etichetarea substanțelor care vor fi admise pe piața Republicii Moldova).

A crescut numărul de agenți economici autorizați în colectarea, transportarea și prelucrarea deșeurilor reciclabile. În comparație cu anul 2015, când activau 36 de agenți economici autorizați (doar 18 prezenți în sectorul de prelucrare a deșeurilor), în 2018 pe piață activează 44 de agenți economici (dintre care 24 sunt antrenați la prelucrarea acestora).

Cu suportul partenerilor de dezvoltare, au fost elaborate sau sunt la diferite etape de definitivare studiile de fezabilitate pentru crearea infrastructurii de gestionare a deșeurilor în 8 regiuni de management al deșeurilor stabilite pe întreg teritoriul țării.

În scopul realizării angajamentelor asumate în cadrul convențiilor de mediu regionale și globale, au fost ratificate 5 *tratate internaționale de mediu*:

- Convenția de la Minamata cu privire la mercur (*Legea nr.51/2017*);
- Protocolul privind evaluarea strategică de mediu la Convenția privind evaluarea impactului asupra mediului în context transfrontalier (*Legea nr.156/2018*);
- Acordul de la Paris (*Legea nr.78/2017*) – Republica Moldova a devenit eligibilă la Fondul Verde pentru Climă, care este un instrument financiar de finanțare a proiectelor de acțiuni adecvate de atenuare la nivel național în domeniile transport, infrastructură, agricultură, industrie, energie, silvicultură și managementul deșeurilor;
- Protocolul de la Nagoya privind accesul la resursele genetice și distribuirea corectă și echitabilă a beneficiilor care rezultă din utilizarea acestora la Convenția privind diversitatea biologică (*Legea nr.117/2016*);
- Protocolul adițional Nagoya-Kuala Lumpur privind răspunderea și repararea prejudiciului la Protocolul de la Cartagena privind biosecuritatea (*Legea nr.96/2018*).

Indicatori de rezultat:

- *Consolidarea cadrului instituțional de implementare a politicii de mediu și de control prin crearea Agenției de Mediu și a Inspectoratului pentru Protecția Mediului;*
- *Alinierea cadrului legislativ național la legislația Uniunii Europene în domeniul mediului înconjurător (68% din obligațiile de armonizare legislativă implementate la nivelul legislației naționale de profil);*
- *Crearea primei Rezervații a Biosferei din Republica Moldova „Prutul de Jos” și includerea sub patronatul UNESCO.*

IX. POLITICI SOCIALE PROACTIVE

Priorități din Program:

- *Sporirea nivelului de protecție socială a persoanelor asigurate*
- *Combaterea sărăciei și asigurarea echității sociale*
- *Consolidarea sistemului național privind ocuparea forței de muncă*
- *Combaterea migrației ilegale*

Dezvoltarea unui sistem de protecție socială durabil și responsabil reprezintă o prioritate fundamentală a programului de guvernare. În vederea realizării acestui deziderat, în perioada de referință, eforturile au fost concentrate pe promovarea reformelor în domeniu pentru îmbunătățirea calității serviciilor sociale acordate populației, aplicarea de noi mecanisme de protecție socială a categoriilor de populație defavorizate și sporirea nivelului de ocupare a forței de muncă.

Asigurări sociale

Una dintre cele mai importante reforme implementate în perioada de guvernare este **reforma sistemului de pensii** (Legea nr.290/2016), care a introdus un set de amendamente complexe, inovative la legislația în domeniu.

În prima etapă s-a pus accent pe echitate, fiind excluse privilegiile de calcul al pensiilor de asigurări sociale pentru mai multe categorii (deputați, membri de Guvern, funcționari publici, aleși locali, procurori, judecători). Totodată, Casa Națională de Asigurări Sociale a devenit unica instituție responsabilă în domeniu, preluând procesul de stabilire și plată a pensiilor de la 6 instituții de forță, angajații acestora fiind obligați să achite contribuțiile de asigurări sociale.

În a doua etapă, începând cu 1 aprilie 2017, a fost instituită o nouă formulă de calculare a pensiei pentru toate categoriile de cetățeni. Ca rezultat al implementării acesteia, s-a asigurat o majorare a mărimii medii a pensiei de cca 43% – de la **1.165 lei** (1 ianuarie 2016) până la **1.663 lei** (1 octombrie 2018).

Un alt element esențial al reformei l-a constituit valorizarea pensiilor prin ajustarea venitului mediu lunar asigurat realizat în ianuarie 1999 – martie 2017, pentru a lua în considerare schimbarea valorii banilor în timp (din perioada în care veniturile asigurate au fost obținute și până la cea în care a fost stabilită pensia). Procesul s-a realizat în 4 etape, în total fiind valorizate peste 300 mii de pensii.

Etapele procesului de valorizare a pensiilor

Etapele	Numărul pensiilor valorizate	Creșterea medie a pensiei	
		pentru limita de vârstă	pentru dizabilitate
1 aprilie 2017 – prima etapă (pensiile stabilite în 2001-2008)	83643	131 lei	226 lei
1 noiembrie 2017 – a doua etapă (pensiile stabilite în 2009-2011)	67653	245 lei	390 lei
1 aprilie 2018 – a treia etapă (pensiile stabilite în 2012-2013)	54165	281 lei	351 lei
1 octombrie 2018 – a patra etapă (pensiile stabilite în 2014-2017)	94817	308 lei	415 lei

A continuat și indexarea pensiilor, în funcție de creșterea anuală a indicelui prețurilor de consum pentru anul precedent. Astfel, în anul 2016 coeficientul de indexare a constituit 10,1%, în 2017 – 6,8%, iar în 2018 – 6,6%.

Un alt element al reformei se referă la ajustarea graduală a vârstei standard de pensionare până la 63 ani, atât pentru bărbați (se va realiza până la 1 iulie 2019), cât și pentru femei (până la 1 iulie 2028).

În subsidiar, persoanele care continuă să activeze după realizarea dreptului la pensie pot să își reexamineze pensiile. Procesul se va efectua în mai multe etape, în funcție de stagiul de cotizare cumulat. Respectiv, la 1 ianuarie 2019 se vor recalcula pensiile pentru beneficiarii cărora le-a fost stabilită pensia până la 1 ianuarie 1999 și au un stagiul de cotizare mai mare de 15 ani. După implementarea primei etape, pensia medie lunară se va majora de la 2.049 la 4.770 lei pentru 2.495 de persoane.

Persoanele care au stabilită o pensie până în decembrie 2018, al cărui quantum nu depășește minimumul de existență, vor beneficia de o majorare a pensiei cu 10% (Legea nr.254/2018). Astfel, pensiile pentru limită de vârstă vor crește în medie cu 115 lei, iar pensiile de dizabilitate – cu 101 lei.

Totodată, beneficiarii de toate tipurile de pensii stabilite până la 1 decembrie anul curent, al căror quantum nu depășește 2000 lei, vor primi un spor financiar unic în sumă de 600 lei (Legea nr.313/2018). În total, de suport vor beneficia circa 550 mii de persoane.

În concluzie, menționăm că reforma sistemului de pensionare a contribuit la îmbunătățirea condițiilor de viață ale populației, dacă în semestrul I, 2016, pensia medie lunară (1278 lei) acoperea doar 84% din minimul de existență, atunci în semestrul I, 2018, coraportul dintre mărimea medie a pensiei lunare stabilite (1708,23) și minimul de existență constituia 107,5%.

Totodată, Guvernul a depus eforturi substanțiale pentru protejarea drepturilor de asigurări sociale, în special dreptul la pensie al cetățenilor Republicii Moldova care activează în afara hotarelor statului, în acest sens fiind încheiate următoarele acorduri de securitate socială:

1) *Acordul dintre Republica Moldova și Republica Federativă Germania în domeniul securității sociale*, semnat la data de 12 ianuarie 2017;

2) *Acordul dintre Republica Moldova și Republica Turcia în domeniul securității sociale și Aranjamentul Administrativ pentru implementarea acestuia*, semnate la data de 5 mai 2017.

Asistența socială

În domeniul asistenței sociale au fost realizate mai multe măsuri complexe pentru prevenirea sau atenuarea sărăciei, excluziunii sociale și vulnerabilității.

Pentru susținerea familiilor cu copii a fost majorat cuantumul indemnizației unice la nașterea copilului de la 3.100 lei (anul 2016) până la 5.300 lei (anul 2017) și 5.645 lei (anul 2018). De asemenea, a fost majorată perioada de acordare a indemnizației pentru creșterea copilului în cazul persoanelor neasigurate de la 1,5 ani până la 2 ani.

În aprilie 2017 a fost instituit concediul paternal de 14 zile pentru îngrijirea copilului nou-născut și a fost stabilit mecanismul privind acordarea, modul de calcul și de plată a indemnizației de paternitate (Hotărârea Guvernului nr.1245/2016).

Pentru acoperirea unor cheltuieli necesare pentru fiecare nou-născut, începând cu 1 decembrie 2018, mamele sunt asigurate gratuit cu seturi de bunuri de primă necesitate (Hotărârea Guvernului nr.1039/2018). Iar pentru facilitarea accesului populației la serviciile de asigurări sociale, pe portalul guvernamental unic al serviciilor publice a fost lansat serviciul „e-Cerere Indemnizații Familiilor cu Copii”.

În vederea sporirii calității asistenței sociale acordate populației a fost instituită *Agenția Națională Asistență Socială* (Hotărârea Guvernului nr.1263/2016), care asigură implementarea politicii statului în domeniul asistenței sociale.

Pentru îmbunătățirea accesului la servicii sociale al grupurilor defavorizate a fost instituit pachetul minim de servicii sociale, care asigură finanțarea Serviciului social de suport monetar adresat familiilor/persoanelor defavorizate (acordarea unui suport financiar de 6.000 lei pentru 2.340 de persoane); Serviciului social de sprijin pentru familiile cu copii (10.500 copii au beneficiat de ajutor bănesc în mărime de 4.000 lei) și Serviciului social Asistență personală.

Suplimentar, persoanele cu venituri mici au beneficiat și de alte programe de asistență socială. La situația din octombrie 2018, de cel puțin o plată de *ajutor social* au beneficiat circa 48.000 de familii, mărimea medie lunară a prestației fiind de circa 843 lei per familie.

Concomitent, de la 1 noiembrie 2018 a fost majorat cuantumul ajutorului pentru perioada rece a anului de la 315 lei la 350 lei.

Totodată, în perioada de raportare au fost dezvoltate următoarele servicii sociale:

- Centrul social regional pentru asistența persoanelor infectate HIV/SIDA și a membrilor familiilor acestora;
- Serviciul social integrat pentru consumatorii de substanțe psihoactive și pacienții terapiei de substituție;
- Serviciul de intervenție timpurie pentru copilul cu tulburări de dezvoltare;
- Serviciul adăpost de noapte pentru persoanele fără adăpost;
- Serviciul de asistență telefonică gratuită pentru victimele violenței în familie și violenței împotriva femeilor și a Standardelor minime de calitate;
- Serviciul social Centrul de zi pentru îngrijirea copiilor cu vârsta de 4 luni–3 ani.

În conformitate cu recomandările și observațiile Comitetului ONU pentru drepturile persoanelor cu dizabilități, ale experților naționali și internaționali a fost aprobat Programul național de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități pentru anii 2017-2022 (Hotărârea Guvernului nr. 723/2017). La 27 septembrie curent, în cadrul celei de-a 73-a Sesiuni a Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite, a fost semnat Protocolul Opțional la Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

Totodată, a fost majorat cuantumul alocațiilor sociale de stat pentru persoanele cu dizabilități:

- 20% – pentru persoanele cu dizabilități severe, accentuate și medii din copilărie (de la 1 ianuarie 2018);
- 10% – pentru persoanele cu dizabilități severe, accentuate și medii (de la 1 aprilie 2018);
- 5% – alocația pentru îngrijire, însoțire și supraveghere (de la 1 aprilie 2018).

În total au beneficiat de majorări circa 65.100 de persoane cu dizabilități, în acest scop din bugetul de stat fiind alocate circa 68.500,0 mii lei.

În contextul realizării obiectivului Guvernului de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități mintale, în perioada decembrie 2016 – noiembrie 2018 au fost procurate 12 imobile și au fost create servicii sociale pentru 58 de beneficiari. Suplimentar, a fost aprobat Programul național de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale din instituțiile rezidențiale (Hotărârea Guvernului nr. 893/2018), care are ca scop reducerea cu 60% a numărului persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale instituționalizate până în anul 2026, prin dezvoltarea și prestarea serviciilor sociale la nivel de comunitate.

Totodată, a fost reformată structura, modul de organizare și funcționare a Consiliului Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă, în vederea evaluării obiective și echidistante a persoanelor în procesul de determinare a dizabilității, astfel încât sistemul național să fie unul corect, incoruptibil, corespunzător, transparent și durabil (Hotărârea Guvernului nr. 357/2018).

Este de menționat că au fost întreprinse acțiuni importante și pentru combaterea fenomenului violenței în societate. La 6 februarie 2017 a fost semnată Convenția Consiliului Europei cu privire la prevenirea și combaterea violenței față de femei și a violenței în familie. Ulterior, au fost aprobate mai multe acte normative, inclusiv de asistență gratuită pentru victimele violenței în familie și ale violenței împotriva femeilor (inclusiv a violenței în bază de gen).

În domeniul asigurării egalității între femei și bărbați a fost aprobată Strategia pentru asigurarea egalității între femei și bărbați pe anii 2017-2021 (Hotărârea Guvernului nr. 259/2017), care reprezintă expresia clară a angajamentului Guvernului de a promova egalitatea între femei și bărbați în Republica Moldova.

Muncă, migrație a forței de muncă și politici salariale

Activitatea în domeniul raporturilor de muncă a fost axată pe asigurarea unui cadru normativ al muncii adecvat cerințelor economiei de piață și a unui echilibru reciproc acceptabil între drepturile și interesele angajatorilor și salariaților.

În acest context, în perioada de raportare au fost elaborate și aprobate de Parlament două legi de modificare a Codului muncii (Legea nr.157/2017 și Legea nr.188/2017), prin care au fost amendate peste 50 de articole. Totodată, a fost consolidat sistemul de parteneriat social prin instituirea, la nivel ramural și teritorial, a comisiilor bipartite pentru consultări și negocieri colective (Legea nr. 106/2018).

În vederea dezvoltării capacităților de analiză și prognoză a tendințelor pe piața muncii, în special de anticipare a cererii și ofertei de abilități/competențe, a fost creat Observatorul pieței muncii în cadrul Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOFM). Totodată, au fost instituite 3 centre de ghidare în carieră (Chișinău, Cahul și Soroca) pentru identificarea oportunităților de integrare profesională sau educațională a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă.

Odată cu intrarea în vigoare a Legii nr. 105/2018 cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj vor fi implementate măsuri de motivare a angajatorilor, prin acordarea de subvenții în vederea angajării grupurilor cu nevoi speciale și vor fi promovate măsuri active de ocupare a forței de muncă (instruirea la locul de muncă în cadrul unității; stagiul profesional; consultanța, asistența și sprijinirea inițierii unei afaceri).

Pentru facilitarea reintegrării lucrătorilor migranți reveniți în țară, în anul 2016 a fost semnată, cu Oficiul Francez pentru Imigrare și Integrare, Declarația comună privind intenția de a dezvolta cooperarea moldo-franceză în acordarea ajutorului pentru reintegrarea cetățenilor moldoveni în Republica Moldova. Astfel, au avut loc 3 reuniuni ale Comitetului de selecție a proiectelor de reintegrare, fiind validate 202 proiecte depuse de cetățenii Republicii Moldova.

În perioada de raportare, în scopul combaterii migrației ilegale, cu statele de destinație precum Israel, Kazahstan, Belarus și Bulgaria au fost semnate și se implementează acorduri în domeniul migrației de muncă, ce asigură protecția dreptului la muncă pentru cetățenii Republicii Moldova care activează peste hotare.

Indicatori de rezultat:

- *Mărimea medie a pensiei a crescut de la 1165 lei (ianuarie 2016) la 1663 lei (octombrie 2018);*
- *Mărimea pensiei minime pentru limită de vârstă a crescut de la 862 lei (ianuarie 2016) la 1025 lei (octombrie 2018);*
- *Indemnizația unică la nașterea primului copil s-a majorat de la 3100 lei (aprilie 2016) la 5645 lei (octombrie 2018);*
- *Coraportul dintre indemnizația lunară pentru îngrijirea copiilor în vârstă de până la 3 ani pentru persoanele asigurate și valoarea medie a minimumului de existență pentru copiii în vârstă de 1-6 ani s-a majorat de la 80% (sem. I, 2016) până la 90,9% (semestrul I, 2018);*
- *Numărul șomerilor a scăzut de la 55,0 mii persoane (trimestrul II, 2016) la 40,9 mii (trimestrul II, 2018);*
- *Rata de ocupare s-a majorat de la 43,8% (trimestrul II, 2016) până la 45% (trimestrul II, 2018);*
- *Mărimea medie a ajutorului de șomaj a crescut de la 1305 lei (ianuarie 2016) până la 1504 lei (octombrie 2018);*
- *Câștigul salarial mediu lunar nominal brut s-a majorat cu 39,3% – de la 4665 lei anul 2015 la 6500 lei (trimestrul III, 2018);*
- *Salariul minim în sectorul real a crescut de la 1900 (1 mai 2015) până la 2610 (1 mai 2018).*

X. EDUCAȚIA

Priorități din Program:

- *Modernizarea conținutului, infrastructurii, formării resursei umane în educație în vederea sporirii accesului și calității*
- *Consolidarea profesiei de pedagog*
- *Asigurarea funcționalității instituțiilor de asigurare a calității în învățământ și cercetare*

În domeniul educației, care determină calitatea capitalului uman și reprezintă factorul principal de dezvoltare durabilă a țării, pe lângă măsurile de ordin juridic și financiar realizate, au fost lansate și o serie de procese modernizatoare, pentru a crește calitatea actului educațional și relevanța lui pentru piața muncii, precum și de a asigura accesul echitabil la educație.

În scopul realizării demersurilor strategice de dezvoltare a sistemului educațional, a fost asigurată finanțarea crescândă a sectorului. Astfel, bugetul public național pentru educație în anul 2018 a constituit 10433,4 mil. lei, fiind **în creștere cu 123,3 % comparativ cu anul 2015**.

Urmărind **sporirea calității resursei umane în educație, consolidarea profesiei de pedagog și asigurarea instituțiilor din mediul rural cu cadre didactice**, au fost realizate următoarele acțiuni:

- în perioada de referință, salariul mediu lunar brut în sectorul de învățământ a crescut cu 40 % față de anul 2015. De menționat că odată cu punerea în aplicare a noului sistem unitar de salarizare în sectorul bugetar, salariul mediu lunar brut pentru cadrele didactice va atinge 6588,0 lei, în creștere cu 71,5 % comparativ cu anul 2015;

- au fost majorate indemnizațiile pentru tinerii specialiști angajați prin repartizare în instituțiile de învățământ de la *30 mii lei la 120 mii lei* pentru absolvenții instituțiilor de învățământ superior și de la *24 mii lei la 96 mii lei* pentru absolvenții instituțiilor de învățământ profesional tehnic postsecundar;

- instituirea *compensației bănești în valoare de 2000 lei pentru circa 50 mii de cadre didactice din învățământul general*, cu alocarea a peste 98 mil.lei;

- pentru cadrele didactice tinere *norma didactică a fost redusă până la 75%*, cu păstrarea salariului de funcție;

- pentru echilibrarea timpului de efort didactic în clasă, de pregătire și de reconfortare a învățătorilor, norma didactică pentru pedagogii din învățământul primar a fost redusă cu 2 ore, de la 20 la 18 ore pe săptămână;

- dezvoltarea profesională continuă a cadrelor didactice și manageriale a fost, pentru prima dată, finanțată din bugetul de stat. În acest scop, în perioada 2017-2018 *au fost alocate 22 mil. lei. De formare profesională continuă gratuită au beneficiat circa 18 mii de cadre didactice*;

- în vederea acoperirii necesarului de cadre didactice pentru toate disciplinele curriculumului școlar, au fost alocate 4 mil. lei pentru recalificarea a 420 de cadre didactice;

- a fost restabilit învățământul pedagogic în colegii prin modificarea Codului educației al Republicii Moldova nr.152/2014, ca urmare fiind înmatriculați peste 550 de elevi cu finanțare bugetară;

- în anul de studii 2018-2019 au fost implementate pentru prima dată **programe duale finanțate din bugetul de stat pentru formarea educatorilor din grădinițe**, care nu dețin calificările corespunzătoare. În acest mod au fost soluționate două probleme majore – sporirea relevanței studiilor și acoperirea necesarului de cadre în instituțiile de educație timpurie;

- în anul 2018, pentru diminuarea efortului birocratic la care erau supuse cadrele didactice și manageriale din învățământ prin diverse acte normative aprobate anterior, **a fost redusă documentația școlară cu cca 36%**;

- în vederea asigurării calității pregătirii inițiale a cadrelor didactice, au fost supuse evaluării externe de către Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (ANACEC) toate programele de formare pedagogică din învățământul superior. De asemenea, 15 programe de licență de la 5 universități au fost supuse evaluării internaționale de către Agenția Germană de Asigurare a Calității, din care 13 au fost acreditate;

- pentru motivarea performanței cadrelor didactice au fost instituite premiul II și III, în valoare de **25 mii lei** și, respectiv, **15 mii lei**, în cadrul Concursului Republican „Pedagogul anului”. În trecut se acorda doar premiul I în valoare de **50 mii lei**. Astfel, noul cadru de organizare a Concursului prevede 9 premii pentru educatori, învățători și profesori.

În vederea modernizării curriculare și a sporirii relevanței studiilor pe toată verticala sistemului educațional, au fost întreprinse următoarele acțiuni:

- a fost inițiată *reforma curriculară la nivelul învățământului general*, pentru a exclude suprasolicitarea elevilor din cauza numărului mare de discipline/ore, a lichida discrepanțele dintre curriculumul predat și cel evaluat, dintre pregătirea elevilor și parcursul lor ulterior și orientarea acestora spre vocație. În acest sens au fost dezvoltate 26 de curriculumuri în învățământul primar;

- pentru dezvoltarea de noi competențe necesare în perspectivă, au fost reconceptualizate curriculumurile la disciplinele *Dezvoltarea personală, Educația pentru Societate, Educația tehnologică* și au fost elaborate 2 modulele la disciplinele *Educație digitală, Robotică* și curriculumul la disciplina *Educație pentru media*;

- au fost aprobate *Curriculum la Limba română* pentru instituțiile de educație timpurie cu program în limbile minorităților naționale și *Ghidul de implementare a Curriculumului*;

- au fost pilotate *modele noi de servicii integrate pentru incluziunea copiilor cu cerințe educaționale speciale (CES)* în raioanele Cahul, Nisporeni, Călărași, Ungheni, Fălești și Ialoveni și elaborate suporturi metodologice pentru incluziunea copiilor cu tulburări din spectrul autist și cu deficiențe/dizabilități de vedere;

- a fost aprobată *Instrucțiunea privind managementul temelor pentru acasă*, care a normat efortul la care sunt supuși copiii pentru pregătirea temelor;

- Republica Moldova a participat la *Programul de Evaluare Internațională PISA 2018*, care permite aprecierea gradului de convergență a programelor naționale din învățământul general cu cele internaționale și evaluare a performanței academice a elevilor în context internațional. A fost inițiat procesul de participare a Republicii Moldova la evaluarea PISA 2021;

- a fost asigurat *accesul gradual al copiilor de la vârsta de 2 ani la serviciile de educație timpurie* prin modificarea și completarea Codului educației al Republicii Moldova nr. 152/2014;

- a fost elaborat cadrul normativ privind dezvoltarea *programelor moderne de învățământ dual* pentru învățământul profesional-tehnic și elaborate 38 de programe conform celor mai progresive practici și cerințelor angajatorilor autohtoni. *În perioada de referință, numărul instituțiilor care oferă programe duale a crescut de la 5 la 28, numărul agenților economici parteneri în organizarea acestor programe – de la 6 la 70, numărul sectoarelor economice vizate – de la 3 la 15, iar numărul elevilor – de la 107 la 1568;*

- au fost revizuite programele la licență și master, cu introducerea în curriculum a normei obligatorii privind dezvoltarea competențelor de comunicare la limba română/limbi străine.

În scopul modernizării infrastructurii instituțiilor de învățământ general și profesional tehnic au fost realizate următoarele acțiuni:

- cu suportul Guvernului României au fost renovate circa *900 de grădinițe, respectiv 60% din totalul de 1.485 de instituții existente*. Valoarea investițiilor a constituit *26 mil. euro*. Drept consecință, *peste 200 mii de copii* din toate raioanele și municipiile țării beneficiază de condiții adecvate unei educații moderne;

- au fost reparate sau sunt în proces de reparație *23 de instituții de circumscripție*, care vor oferi un mediu modern, confortabil și sigur de studii pentru peste 16,6 mii de elevi. Suma investiției constituie 153,2 mil lei. În anul 2019, cele 23 de instituții renovate vor fi dotate cu mobilier și utilaje de laborator în valoare de 80 mil.lei. Totodată, în vederea asigurării accesului la servicii educaționale în instituțiile de circumscripție din localitățile țării, cu asistența Guvernului României, au fost procurate și distribuite *196 de autobuze*. Costul investiției este de peste *101,4 mil. lei*. De transport școlar beneficiază peste *12500 de elevi*;

- au fost create condiții moderne pentru studii la nivelul învățământului profesional tehnic. În acest context, au fost finalizate *lucrările de renovare a 2 centre de excelență* în domeniile informaticii și industriei ușoare, iar în curs de executare sunt lucrările la alte *10 centre de excelență* din domeniile energeticii și electronicii, construcțiilor, transportului, serviciilor și prelucrării alimentelor;

- a fost creată *o nouă instituție de învățământ profesional – Colegiul de Inginerie din Strășeni*, care va activa integral în regim dual, studiile fiind organizate în parteneriat cu ZEL „Bălți”. Instituția oferă programe conforme standardelor internaționale la specialități noi, precum *Mecatronica, Utilaje industriale și accesorii*.

Modernizarea învățământului profesional tehnic a sporit interesul absolvenților de gimnaziu pentru continuarea studiilor la aceste programe și, implicit, a contribuit la îmbunătățirea calității

și relevanței studiilor, la pregătirea cadrelor pentru profesiile tehnice solicitate pe piața muncii din țară.

În vederea implementării TIC în educație au fost realizate următoarele acțiuni:

- au fost dezvoltate o serie de discipline opționale axate pe obiectivul formării competențelor de utilizare eficientă a tehnologiilor informaționale contemporane. A fost elaborat Manualul digital (suport didactic) la disciplina **Educație digitală**, clasa I, care este implementat în instituțiile de învățământ, la nivel național, începând cu anul de studii 2018-2019;

- *1.656 de învățători* care predau în clasa I disciplina *Educație digitală* au fost *asigurați cu dispozitive digitale*;

- pentru învățământul general au fost elaborate suporturi didactice la disciplinele *Robotica, Tehnologia informației și a comunicațiilor, Administrarea calculatoarelor și a rețelelor*. Au fost instruiți *300 de profesori privind utilizarea roboților* în procesul de predare, iar *79 de instituții de învățământ general* au fost dotate cu seturi de robotică;

- au fost elaborate 3 manuale digitale la *Limba și literatura română* pentru clasele de liceu. Produsele sunt propuse spre pilotare în mai multe instituții de învățământ din capitală, având statut de Resurse educaționale deschise (RED);

- a fost actualizat și completat cu resurse educaționale deschise (RED) conținutul Platformei educaționale www.smartedu.md;

- parcul de calculatoare al instituțiilor de învățământ general a fost completat cu *500 de calculatoare* de ultima generație;

- a fost lansat proiectul-pilot „Clasa viitorului”, implementat în 11 licee (beneficiari: circa 12 mii de elevi din învățământul general) și la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, unde vor fi oferite programe de formare inițială și continuă pentru studenți și cadre didactice;

- a fost creat *Centrul de Excelență în Tehnologia Informației „Tekwill”*. Acesta a devenit o platformă eficientă, unde se conectează ideile, resursele, știința și industria pentru a asigura excelența în domeniul tehnologiei informației. Parteneriatele dezvoltate pe această platformă asigură relevanța studiilor, sporind perspectivele și oportunitățile de angajare a absolvenților facultăților, oferă formare continuă pentru cadrele didactice și angajații din industria TIC și, nu în ultimul rând, permit identificarea și recrutarea talentelor în materie TIC;

- în vederea formării elevilor și cadrelor didactice în profesiile viitorului, Centrul de Excelență în Tehnologia Informației „Tekwill”, în parteneriat cu Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, a lansat în anul 2018 *un nou proiect TwentyTu*, care are drept țintă instruirea a peste 80 mii de elevi și 2 200 de cadre didactice până în anul 2022. În cadrul proiectului sunt oferite 10 cursuri extracurriculare pentru copii (7-13 ani) și adolescenți (14-19 ani). Cursurile sunt organizate atât online, cât și offline, fiind destinate în special copiilor din zonele rurale și celor din familii social-vulnerabile;

- pentru sporirea relevanței studiilor superioare, în anul 2018, în cadrul Universității Tehnice din Moldova a fost creată o *platformă ultramodernă de fabricație digitală, design*

industrial și inginerie, cel mai mare atelier de prototipare și producție la scară mică din Europa de Sud-Est – *FabLab Chișinău*.

În ceea ce privește consolidarea funcționalității instituțiilor de asigurare a calității în învățământ și cercetare, pot fi evidențiate următoarele acțiuni:

- crearea Agenției Naționale pentru Asigurarea Calității în Educație și Cercetare (Hotărârea Guvernului nr. 201/2018), prin fuzionarea Inspectoratului școlar, a Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional și a Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare. Astfel, au fost optimizate unitățile de personal de la 100 la 55 de funcții, fiind reduse cheltuielile de administrare, numărul de proceduri și fiind creată o instituție ce are menirea garantării calității pe toată verticala sistemului educațional și de cercetare din țară;

- instituirea obligativității acreditării, până în anul 2020, a tuturor programelor de studii superioare de licență și master și condiționarea admiterii exclusiv la programe acreditate/autorizate de ANACEC. În context, au fost supuse evaluării externe 230 de programe de studii superioare licență/master și programe de doctorat, 24 de programe de studii la nivel de învățământ profesional tehnic postsecundar.

La capitolul dezvoltarea cadrului național al calificărilor și a instrumentelor pentru recunoașterea și validarea competențelor obținute în diferite contexte se remarcă următoarele:

- a fost aprobat Cadrul național al calificărilor din Republica Moldova (Hotărârea Guvernului nr. 1016/2017), care stabilește condițiile de racordare a sistemului național al calificărilor la cel european, asigurând astfel transparența calificărilor naționale pentru angajatori, asociații profesionale, sindicate, patronate, profesori, elevi și studenți. Implementarea CNCRM va elimina barierele pentru mobilitatea academică și a forței de muncă, sporind șansele de angajare și va facilita procesul de studiu pe tot parcursul vieții;

- a fost inițiat procesul de *actualizare a calificărilor la domeniile generale de studiu Educație și Tehnologii ale informației și comunicațiilor* în vederea racordării la recomandările comunitare și tendințele pieței muncii. La etapa de validare sunt 10 calificări pentru domeniul general de studiu *Educație (pregătirea pedagogilor)* și 13 calificări pentru domeniul general de studiu *Tehnologii ale informației și comunicațiilor*.

În ceea ce privește promovarea formării profesionale pe parcursul întregii vieți, pot fi evidențiate următoarele rezultate:

- a fost aprobat Regulamentul de formare continuă a adulților (Hotărârea Guvernului nr. 193/2017) și Metodologia de evaluare externă a calității în vederea autorizării de funcționare provizorie și acreditării programelor de studii și a instituțiilor de învățământ profesional tehnic, superior și de formare continuă (Hotărârea Guvernului nr. 616/2016), ceea ce va asigura calitatea programelor și transferul de competențe pentru diminuarea șomajului, asigurarea pieței muncii cu resurse umane ce dețin competențe necesare și promovarea mobilității profesionale;

- a fost creată baza de date cu privire la ofertele de formare pe parcursul întregii vieți.

În scopul modernizării sistemului de alimentație a copiilor și elevilor din instituțiile educaționale, au fost realizate următoarele acțiuni:

- a fost aprobată o nouă instrucțiune privind organizarea alimentației copiilor și elevilor în instituțiile de învățământ general (Hotărârea Guvernului nr. nr. 722/2018), ceea ce asigură depășirea deficiențelor atestate în sistemul de alimentație din instituțiile de învățământ;

- în perioada 2016-2017 au fost indexate normele financiare pentru alimentația copiilor și elevilor în instituțiile de învățământ, iar începând cu 1 septembrie 2018, acestea au fost majorate în medie cu 2 lei per copil pe zi. În acest scop, de la bugetul de stat pe anul 2018 au fost alocate 51 mil. lei.

Indicatori de rezultat:

- *Salariile cadrelor didactice, în baza noului sistem de salarizare, urmează a fi majorate de la 1 decembrie 2018 cu 71.5% comparativ cu anul 2015;*
- *Peste 18 mii de cadre didactice au beneficiat în premieră de formare profesională continuă și recalificare, volumul total al mijloacelor alocate – circa 26 mil. lei;*
- *Majorarea de 4 ori a indemnizațiilor pentru tinerii specialiști cu studii superioare, de la 30 mii lei la 120 mii lei, iar pentru tinerii specialiști absolvenți ai instituțiilor învățământ profesional tehnic postsecundar – de la 24 mii lei la 96 mii lei;*
- *Instituirea compensației bănești în valoare de 2000 lei pentru circa 50 mii de cadre didactice din învățământul general, cu alocarea a peste 98 mil. lei;*
- *Reducerea documentației școlare cu circa 36%;*
- *Renovarea a circa 900 de grădinițe sau 60% din totalul de instituții existente, pentru circa 200 mii de copii beneficiari;*
- *Numărul elevilor admiși la programe duale a crescut în perioada de referință de circa 15 ori, numărul agenților economici parteneri s-a majorat de 12 ori, numărul programelor de cca 6 ori;*
- *Crearea și renovarea a 12 centre de excelență în învățământul profesional tehnic postsecundar;*
- *1656 de învățători asigurați cu tablete cu conținut digital; 300 de profesori instruiți referitor la utilizarea roboților în procesul de predare, 79 de instituții de învățământ general dotate cu seturi de robotică; instituții de învățământ general dotate cu 500 de calculatoare, prototip al proiectului comunitar, care presupune crearea condițiilor moderne și tehnologic avansate „Clasa viitorului”, implementat în 11 licee din Republica Moldova;*
- *Crearea platformei ultramodernă de fabricație digitală, design industrial și inginerie „FabLab Chișinău”;*
- *230 de programe de studii superioare licență/master și programe de doctorat și 24 de programe de studii la nivel de învățământ profesional tehnic postsecundar evaluate extern;*

- *Majorate cu peste 4 lei normele financiare pentru alimentația copiilor din instituțiile preșcolare și învățământ general; cu 2 lei normele pentru alimentația elevilor din școli profesionale.*

XI. CERCETARE ȘI ȘTIINȚĂ

Priorități din Program:
▪ <i>Reformarea sistemului național de cercetare și inovare</i>

Odată cu adoptarea Legii nr.190/2017 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, a fost reorganizat domeniul cercetării și inovării prin implementarea unei noi viziuni de funcționare a sistemului, axată pe cercetătorul științific. În virtutea legii citate a fost modificată arhitectura organizațională, de administrare a domeniului cercetării și inovării, precum și mecanismul de finanțare al acestuia în conformitate cu principiile aplicate în Spațiul European al Cercetării. Obiectivul scontat al reformei fiind sporirea eficienței investițiilor publice și a contribuției sistemului național de cercetare și inovare în asigurarea dezvoltării competitive a țării.

Reforma sistemului național de cercetare și inovare impune aplicarea principiului de competiție în distribuirea fondurilor și canalizarea resurselor către cercetătorii care pot asigura cea mai mare performanță în domeniu.

Principalele modificări structurale realizate au fost următoarele:

- atribuirea în sarcina Ministerului Educației, Culturii și Cercetării a competenței de elaborare a politicilor în domeniul cercetării;

- crearea *Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare* (Hotărârea Guvernului nr. 201/2018), care va asigura evaluarea externă a organizațiilor din domeniul cercetării și inovării și confirmarea titlurilor științifice și didactico-științifice.

- a fost constituită *Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare* (Hotărârea Guvernului nr. 196/2018) prin absorbția Centrului de Proiecte Internaționale, Centrului pentru Cercetare și Dezvoltare și Agenția pentru Inovare și Transfer Tehnologic din cadrul Academiei de Științe a Moldovei. Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare a fost abilitată cu atribuții în domeniul finanțării proiectelor de cercetare și inovare conform priorităților stabilite în Programul Național. Autoritatea este responsabilă de lansarea concursului de proiecte, evaluarea propunerilor de proiecte indiferent de apartenența instituțională a acestora. Accesul la fondurile gestionate de Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare a fost debirocratizat prin excluderea procedurii de acreditare instituțională a organizațiilor din domeniile cercetării și inovării.

Indicatori de rezultat:

- *Atribuirea competenței de elaborare a politicilor în domeniul cercetării Ministerului Educației, Culturii și Cercetării;*

- *Crearea Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare;*

- *Crearea Agenției Naționale pentru Cercetare și Dezvoltare;*

- *Aprobarea Foii de parcurs pentru aderarea Sistemului Național de Cercetare la Spațiul European al Cercetării (ERA);*
- *Reconceptualizarea cadrului normativ privind organizarea și finanțarea studiilor postdoctorale.*

XII. SĂNĂTATEA

Priorități din Program:

- *Creșterea accesului la serviciile de sănătate*
- *Modernizarea serviciilor de sănătate*
- *Fortificarea asistenței medicale primare*
- *Asigurarea profilaxiei și controlului eficient al bolilor infecțioase și maladiilor netransmisibile*
- *Revizuirea sistemului de finanțare a prestatorilor de servicii medicale și optimizarea cheltuielilor publice*

Domaniul sănătății publice este unul de interes social major, astfel acțiunile Guvernului au fost orientate spre asigurarea cetățenilor cu servicii medicale de calitate înaltă și medicamente ieftine.

Pentru a atinge obiectivele trasate, au fost întreprinse următoarele acțiuni:

- diminuarea cu circa 16% a prețurilor la cele mai achiziționate 100 de medicamente. De asemenea, numărul beneficiarilor de medicamente compensate a crescut cu circa *120 mii de persoane*. Concomitent, a fost majorat volumul alocațiilor financiare pentru medicamentele compensate cu 34%, constituind, în anul 2018, 505 mil. lei. Lista *medicamentelor compensate* a fost extinsă cu 59 de denumiri comune internaționale (de la 88 de denumiri comune internaționale în 2015 la 147 în 2018). A fost extins accesul la medicamente compensate pentru copiii până la vârsta de 18 ani (anterior – până la 5 ani);

- asigurarea accesului echitabil la servicii de sănătate pentru toate categoriile de populație, inclusiv prin demararea, la 1 august 2018, a *Programului „Un doctor pentru tine”*. În cadrul acestui program, populația din mediul rural beneficiază de servicii medicale specializate. Din octombrie 2018, programul continuă cu screeningul prin mamografie al femeilor din grupurile cu risc sporit de îmbolnăvire cu cancer mamar. Ca urmare a desfășurării acestor acțiuni:

- consultarea a 8 824 de persoane de către medici de profil: cardiologi, endocrinologi, oftalmologi, neurologi, precum și de alți specialiști;

- efectuarea examinării și tratamentului stomatologic gratuit pentru 4 162 de copii;

- examinarea radiologică, în mod gratuit, a 16.506 persoane pentru depistarea precoce a tuberculozei și a cancerului pulmonar;

- investigarea a 2 740 de femei prin mamografie;

- adoptarea Legii nr.175/2018, care a determinat *anularea obligativității ținerii poliței de asigurare medicală pe suport de hârtie*. Astfel, persoanele asigurate nu mai sunt obligate să

prezintă polița de asigurare medicală pentru a beneficia de servicii medicale sau de medicamente compensate;

- aprobarea *Codului deontologic al lucrătorului medical și al farmacistului* (Hotărârea Guvernului nr.192/2017), ce reglementează conduita și modul de comunicare medic-pacient;

- aprobarea *Planului sectorial de acțiuni anticorupție în domeniul sănătății și asigurării obligatorii de asistență medicală pentru anii 2018-2020* (Hotărârea Guvernului nr. 892/2018), care urmărește fortificarea capacităților comitetelor de etică (bioetică) instituite în instituțiile medicale și farmaceutice;

- crearea *Agenției Naționale pentru Sănătate Publică* (Hotărârea Guvernului nr. 1090/2017), prin fuziunea Consiliului național de evaluare și acreditare în sănătate, a Centrului național de management în sănătate, a Centrului național de sănătate publică și a 35 de centre de sănătate publică teritoriale. Această Agenție a concentrat toate funcțiile de control din domeniul sănătății. Conex, a avut loc modernizarea și reorganizarea serviciilor de laborator prin crearea a 10 laboratoare regionale performante;

- inițierea *reformei asistenței medicale primare*, care urmărește scopul edificării unui sistem de sănătate modern și performant, adaptat nevoilor populației. Astfel, medicul de familie va avea dreptul să activeze independent în Cabinetul individual al acestuia sau în Centrul medicilor de familie;

- aprobarea *Programului național de dezvoltare a asistenței medicale de urgență pentru anii 2016-2020* (Hotărârea Guvernului nr. 1238/2016);

- procurarea a 110 ambulanțe moderne, fapt care a asigurat accesul rapid și eficient la serviciile medicale urgente. Prin semnarea Acordului de împrumut cu Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei vor fi achiziționate alte 170 de ambulanțe;

- renovarea/construcția a 35 de subdiviziuni medicale de *urgență prespitalicească* în zonele Centru, Nord, Sud și UTA Găgăuzia;

- extinderea listei de centre comunitare de sănătate mintală până la 41, beneficiari ai cărora sunt circa 243 000 de persoane;

- aprobarea Programului național privind sănătatea și drepturile sexuale și reproductive pentru anii 2018-2022 (Hotărârea Guvernului nr. 681/2018), în cadrul căruia au fost desfășurate, începând cu anul 2017, pentru prima dată în Republica Moldova, 90 de proceduri de „fertilizare în vitro”, acoperite din fondurile de asigurări obligatorii de asistență medicală;

- aprobarea Programului național de transplant pentru anii 2017-2021 (Hotărârea Guvernului nr. 258/2017), ceea ce a permis realizarea, până la momentul actual, a 52 de transplanturi, inclusiv 30 renale și 22 hepatice;

- majorarea cu 50% a *indemnizației unice*, pentru medici și farmaciști aceasta constituind 45 mii lei, iar pentru asistenții medicali – 36 mii lei, în scopul motivării tinerilor specialiști din domeniul sănătății de a activa în mediul rural;

- crearea Centrului pentru achiziții publice centralizate în sănătate (Hotărârea Guvernului nr.1128/2016), ceea ce a asigurat utilizarea eficientă a mijloacelor financiare ale sistemului de

sănătate. Astfel, în 2017 a fost obținută o eficientizare a *achizițiilor publice centralizate* de medicamente și dispozitive medicale de aproximativ 25%, comparativ cu anul 2016, iar în 2018, eficientizarea a fost de circa 16% în raport cu 2017, datorită reducerii prețurilor de achiziție.

Începând cu luna decembrie 2018, medicii și personalul medical din țară, salariați din bugetul Companiei Naționale de Asigurări în Medicină, vor primi *salarii mai mari*. Salariul medicilor va crește cu 20%, iar al personalului medical mediu – cu 10%. Totodată, în scopul motivării medicilor rezidenți, salariul acestora a fost majorat de 2,5 ori, *de la 2080 lei la 5200 lei*, pe durata desfășurării programului de rezidențiat.

Indicatori de rezultat:

- *Reducerea cu 16% a prețurilor la cele mai solicitate medicamente;*
- *Extinderea listei medicamentelor compensate cu 59 de denumiri comune internaționale;*
- *Creșterea cu 120 mii de persoane a numărului beneficiarilor de medicamente compensate;*
- *Crearea a 10 laboratoare regionale performante;*
- *Achiziționarea ambulanțelor moderne;*
- *Majorarea salariilor pentru medici cu 20%, iar pentru personalul medical mediu – cu 10%;*
- *Majorarea cu 50% a indemnizației unice pentru medici și farmaciști;*
- *Inițierea reformei asistenței medicale primare.*

XIII. CULTURA

Priorități din Program:
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Protejarea, promovarea și integrarea patrimoniului cultural național în sistemul valorilor europene și mondiale</i> • <i>Revitalizarea și dezvoltarea infrastructurii culturale naționale</i> • <i>Modernizarea și diversificarea ofertei de servicii culturale</i>

În domeniul culturii activitățile Guvernului au fost orientate spre consolidarea și integrarea patrimoniului cultural național în sistemul valorilor europene și mondiale, modernizarea și diversificarea ofertei de servicii culturale, educarea și stimularea consumului de produse și servicii culturale. Au fost elaborate și implementate proiecte în domeniile cărții, cinematografului, teatrului, muzicii, baletului și al promovării tradițiilor naționale.

În scopul *protejării, promovării și integrării patrimoniului cultural național în sistemul valorilor europene și mondiale*, au fost realizate următoarele acțiuni:

- adoptarea Legii nr. 75/2016 privind modificarea unor acte legislative, ce vizează înlăsprirea sancțiunilor penale și contravenționale în scopul protejării de deteriorare și distrugere a obiectelor de patrimoniu cultural;
- aprobarea Hotărârii Guvernului nr. 719/2016 cu privire la măsurile de protejare și valorificare a Rezervației cultural-naturale „Orheiul Vechi”, prin care s-au stabilit anumite priorități de intervenție în vederea reabilitării zonei rezervației „Orheiul Vechi”;
- aprobarea Regulamentului de finanțare a cinematografului (Hotărârea Guvernului nr. 333/2017);
- adoptarea Legii nr. 160/2017 cu privire la biblioteci, care asigură funcționalitatea sporită a tuturor tipurilor de biblioteci;
- adoptarea Legii nr. 161/2017 privind regimul mormintelor și operelor comemorative de război, care reglementează un spectru de acțiuni privind identificarea, înregistrarea, înființarea, întreținerea, păstrarea și asigurarea securității mormintelor și operelor comemorative de război, precum și reglementează obligațiile autorităților publice centrale și locale;
- adoptarea Legii muzeelor nr. 262/2017, care are drept scop modernizarea și eficientizarea activității instituțiilor muzeale;
- adoptarea Legii nr. 292/2017 pentru completarea unor acte legislative, care stabilește expres competențele consiliilor locale și raionale, precum și cele ale primarilor și președinților de raion în domeniul protejării patrimoniului cultural;
- au fost documentate bibliografic 670 de situri arheologice, documentate în teren – 380 de situri arheologice și documentate – circa 9500 de bunuri de patrimoniu cultural mobil;

- cu suportul UE, a fost lansat proiectul Twinning „Suport pentru promovarea patrimoniului cultural în Republica Moldova prin păstrarea și protecția acestuia”, al cărui obiectiv rezidă în acordarea suportului instituțiilor naționale din domeniu pentru consolidarea aplicării cadrului juridic și îmbunătățirea guvernanței în domeniul respectiv;

- au fost înscrise dosarele „Tehnici tradiționale de realizare a scoarței” și „Mărțișorul” pe Lista Reprezentativă a Patrimoniului Cultural Imaterial al Umanității (UNESCO);

- au fost realizate și desfășurate o serie de evenimente culturale, precum: Festivalul Internațional de Operă și Balet „Maria Bieșu”; Reuniunea Teatrelor Naționale; Festivalul de muzică clasică în aer liber „descOPERĂ”, Salonul Internațional de Carte – Bookfest Chișinău, Festivalul Internațional de Muzică „Mărțișor”; Ziua Portului Popular; Ziua Internațională a Monumentelor și Siturilor 2018 etc.

În scopul *revitalizării și dezvoltării infrastructurii culturale naționale*, evidențiem următoarele:

- cu suportul Guvernului României, au fost inițiate proiecte de restaurare și conservare a trei obiecte valoroase de patrimoniu: Muzeul Național de Artă al Moldovei, Sala cu Orgă și Teatrul Republican Muzical-Dramatic „B.P. Hașdeu” din Cahul. Totodată, cu suportul Fondului Ambasadorilor pentru Conservare Culturală al SUA, au fost efectuate lucrări de restaurare a Bisericii „Adormirea Maicii Domnului” din Căușeni;

- cu suportul proiectului de competitivitate (USAID), în Moldova a fost creat Centrul național de susținere a industriilor creative „Creative Hub”;

- a fost creat Centrul de excelență în educație artistică „Ștefan Neaga” (Hotărârea Guvernului nr. 851/2016).

Pentru *modernizarea și diversificarea ofertei de servicii culturale*, au fost întreprinse următoarele acțiuni:

- au fost realizate *27 de proiecte de producție cinematografică*, precum și *143 de proiecte culturale ale asociațiilor obștești*, din care peste 1/3 realizate la nivel local;

- a fost implementat *Programul NOVATECA în bibliotecile publice*, prin intermediul căruia bibliotecile au fost dotate cu instrumentarul necesar prestării unor servicii moderne, precum și au fost instruiți 1600 de bibliotecari.

Pentru *susținerea personalităților notorii din domeniul culturii* care au împlinit vârsta de 60 de ani, a fost *dublat numărul beneficiarilor indemnizației lunare de merit*, iar cuantumul indemnizației a crescut cu 24,4 %, constituind în prezent 5600 lei lunar.

Indicatori de rezultat:

- *Înscrierea a 2 dosare în Lista Reprezentativă a Patrimoniului Cultural Imaterial al Umanității (UNESCO): „Tehnici tradiționale de realizare a scoarței” și „Mărțișorul”;*

- *670 de situri arheologice au fost documentate bibliografic, 380 de situri arheologice – documentate în teren și documentate – circa 9500 de bunuri de patrimoniu cultural mobil;*

- *3 obiecte de patrimoniu în curs de restaurare și conservare: Muzeul Național de Artă al Moldovei, Sala cu Orgă, Teatrul Republican Muzical-Dramatic „B.P. Hașdeu” din Cahul;*
- *27 de proiecte de producție cinematografică realizate și 143 de proiecte culturale ale asociațiilor obștești;*
- *1082 de biblioteci modernizate și incluse în rețeaua NOVATECA.*

XIV. TINERET ȘI SPORT

Priorități din Program:

- *Creșterea nivelului de implicare a tinerilor în procesul de consolidare a democrației participative*
- *Asigurarea accesului la servicii de calitate pentru tineri*
- *Promovarea voluntariatului și a recunoașterii sociale a muncii prestate de voluntari*
- *Dezvoltarea infrastructurii sportive și susținerea sportivilor de performanță*

În scopul dezvoltării cadrului juridic privind politicile și activitățile de tineret a fost adoptată Legea nr. 215/2016 cu privire la tineret, care definește segmentul de vârstă al tinerilor (14-35 ani) și stabilește cadrul organizatoric al instituțiilor de tineret, principiile de asociere, de creare a oportunităților de participare și dezvoltare multilaterală a tinerilor la diverse aspecte ale vieții prin integrare și implicare deplină.

Pentru *sporirea nivelului de implicare a tinerilor la procesul de consolidare a democrației participative, precum și a nivelului de calitate a serviciilor pentru tineret*, au fost realizate următoarele acțiuni:

- aprobarea următoarelor programe: Programul național de asistență pentru consolidarea și dezvoltarea consiliilor raionale/municipale ale tinerilor; Programul anual de granturi pentru organizațiile de tineret în volum de peste 15 mil. lei, de care beneficiază circa 170 mii de tineri; Programul „Capitala Tineretului”; Programul de dezvoltare a centrelor de tineret pentru anii 2017-2022; Programul „Diversificarea accesului la educație a tinerilor prin instruire la distanță”, destinat dezvoltării competențelor de comunicare în limba română a 381 de tineri reprezentanți ai minorităților etnice din diferite regiuni ale țării;

- semnarea Acordului de parteneriat dintre Ministerul Educației, Culturii și Cercetării (MECC) și Fondul Națiunilor Unite Pentru Populație (UNFPA) privind crearea Fondului comun pentru dezvoltarea serviciilor de tineret, inclusiv pentru cei mai vulnerabili (19 decembrie 2017), în acest scop au fost atrase resurse financiare de la partenerii externi în mărime de 7,27 mil. lei;

- intensificarea activității platformei „Rețeaua națională a consiliilor raionale/municipale ale tinerilor”.

În scopul *promovării voluntariatului și al recunoașterii sociale a muncii prestate de voluntari* au fost întreprinse următoarele acțiuni:

- modificarea cadrului normativ cu privire la delegarea salariaților, prin care voluntarii beneficiază de aceleași drepturi și facilități ca și angajații delegați ai agenților economici sau ai unităților publice;

- acreditarea a circa 150 de instituții-gazdă a activității de voluntariat, precum și organizarea anuală a Festivalului Voluntarilor, a Conferinței Naționale a Voluntariatului și a Săptămânii Naționale a Voluntariatului.

În domeniul sportului evidențiem următoarele acțiuni orientate spre asigurarea securității în timpul evenimentelor sportive, reconsiderarea mecanismelor financiare de motivare și recompensă a performanței sportive, dezvoltarea infrastructurii sportive moderne:

- adoptarea Legii nr.207/2017 cu privire la ratificarea Convenției Consiliului Europei privind abordarea integrată a siguranței, securității și deservirii în timpul meciurilor de fotbal și al altor evenimente sportive;

- transmiterea în administrarea MECC, gestiunea Școlii sportive specializate de atletism din mun. Bălți, a stadionul „Locomotiv” din mun. Bălți (Hotărârea Guvernului nr.515/2018);

- semnarea contractului de parteneriat public-privat pentru proiectarea și construcția arenei polivalente multifuncționale „Arena Chișinău”, lucrările au demarat începând cu luna noiembrie a anului curent;

- adoptarea Legii cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative potrivit căreia se dispune asigurarea antrenorilor care au pregătit sportivi medaliați la Jocurile Olimpice, la campionatele mondiale sau europene cu o indemnizație pe viață, care va fi achitată lunar;

- majorarea cu 35% a cuantumului bursei lunare acordată sportivilor de performanță (numărul sportivilor care au beneficiat anual de burse mai mari a crescut, constituind la momentul actual 83 de sportivi. În acest scop, a fost majorat bugetul alocat cu circa 1400 mii lei);

- majorarea în medie cu 50% mărimii premiilor anuale pentru performanță sportivă (numărul de sportivi și antrenori care au beneficiat de premii pentru performanță a crescut. În perioada 2016-2017 au fost premiați 402 sportivi și 332 de antrenori, în acest scop din bugetul de stat s-au alocat cumulativ 15,2 mil. lei. Pentru anul 2018, premiile vor fi acordate la Gala Națională a Sportului, bugetul planificat constituind 8,5 mil. lei;

- pentru prima dată au fost stabilite premii pentru performanțele obținute la Jocurile Olimpice de Tineret de la Buenos Aires, Argentina, 2018 (ediția de vară): medalia de aur – 120 000 lei ; medalia de argint – 90 000 lei; medalia de bronz – 70 000 lei; locul IV – 50 000 lei; locul V – 38 000 lei; locul VI – 28 000 lei; locul VII – 21 000 lei; locul VIII – 16 000 lei.

- acordarea susținerii financiare din partea statului pentru participare la competițiile internaționale pentru 5000 de sportivi. Performanțele obținute s-au materializat în 85 de medalii la ramurile de sport olimpice și 250 – la ramurile de sport neolimpice;

- organizarea a circa 600 de acțiuni sportive naționale la ramurile de sport olimpice și neolimpice practicate în Republica Moldova, la care au participat peste 40000 de sportivi.

Indicatori de rezultat:

- *Instituirea rețelei naționale a consiliilor raionale/municipale ale tinerilor;*
- *Finanțarea a 73 de proiecte în cadrul Programului anual de Granturi pentru organizațiile de tineret;*

- *Asigurarea funcționalității centrelor de tineret, inclusiv prin atragerea resurselor financiare externe;*
- *Desfășurarea acțiunilor de promovare a voluntariatului.*
- *Asigurarea antrenorilor și a sportivilor medaliați la Jocurile Olimpice, la campionatele mondiale sau europene cu o indemnizație viageră, achitată lunar;*
- *Majorarea cu 35% a cuantumului bursei lunare acordate sportivilor de performanță, majorarea bugetului și a numărului beneficiarilor;*
- *Majorarea în medie cu 50% a mărimii premiilor anuale pentru performanță sportivă.*

XV. MASS-MEDIA

Priorități din Program:
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Asigurarea funcționării mass-mediei pe principii democratice și într-un spațiu mediatic securizat</i> ▪ <i>Instituirea unui cadru normativ eficient de reglementare a activității mass-mediei</i>

Conștientizând rolul major al mass-mediei în informarea cetățenilor asupra problemelor de interes public, în formarea opiniei acestora și în dezvoltarea societății democratice, precum și apreciind importanța independenței mass-mediei, a responsabilității etice față de societate, în acest domeniu au fost realizate următoarele acțiuni:

- adoptarea Concepției naționale de dezvoltare a mass-mediei din Republica Moldova (Legea nr. 67/2018), al cărei scop rezidă în fortificarea rolului sistemului mediatic în asigurarea dreptului la informație al cetățenilor;

- adoptarea Codului serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr.174/2018, care instituie noi reglementări privind aplicarea principiilor de comunicare audiovizuală, în temeiul cărora trebuie să activeze toți furnizorii de servicii media. Stipulările acestuia se circumscriu reglementărilor statuate la nivelul UE pe segmentul legislativ al serviciilor mass-media și audiovizuale, subsumate Politicii europene în domeniul pieței interne;

- adoptarea Legii nr.31/2018 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, prin intermediul căreia publicațiile periodice publice se înregistrează în Registrul de stat al persoanelor juridice, deținut de către Agenția Servicii Publice.

- lansarea Clubului de presă al Guvernului în scopul consolidării platformei de dialog dintre Guvern și mass-media (2 ședințe desfășurate).

Indicatori de rezultat:

- *Adoptarea cadrului normativ referitor la furnizarea și distribuția serviciilor media audiovizuale;*

- *Modificarea procedurii de înregistrare a publicațiilor periodice publice;*

- *Lansarea activității Clubului de presă al Guvernului.*

XVI. DIASPORA

<p>Priorități din Program:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Abordarea integrată a migrației și diasporei la nivel central și local;</i> • <i>Dezvoltarea și promovarea sistemelor și produselor electronice pentru facilitarea accesului diasporei la servicii online de calitate;</i> • <i>Desfășurarea programelor cu și pentru diasporă în vederea păstrării identității naționale;</i> • <i>Dezvoltarea unui set de instrumente financiare pentru atragerea investițiilor diasporei.</i>
--

Principalele rezultate obținute în contextul realizării angajamentelor naționale și globale de maximizare a impactului pozitiv și minimizare a efectelor negative ale fenomenului migrației sunt următoarele:

- organizarea ședinței Comitetului național de coordonare a Programului global comun „Integrarea migrației în strategiile naționale de dezvoltare OIM/PNUD”, al cărui scop rezidă în abilitarea Guvernului și a partenerilor echipei de țară a Națiunilor Unite (EȚNU) în integrarea migrației în strategiile naționale, în conformitate cu prioritățile naționale de dezvoltare, prin implementarea unei abordări specifice contextului național, bazate pe dovezi participative și holistice față de subiectul migrației și dezvoltării la nivel național și local;

- aprobarea Strategiei naționale „Diaspora-2025” și a Planului de acțiuni pentru anii 2016-2018 privind implementarea acesteia (Hotărârea Guvernului nr. 200/2016). La momentul actual, se află în procedură de definitivare Planul de acțiuni pentru anii 2019-2021 privind implementarea Strategiei naționale „Diaspora-2025”;

- aprobarea Mecanismului de coordonare a politicii de stat în domeniul diasporei, migrației și dezvoltării (Hotărârea Guvernului nr. 725/2017), prin intermediul căruia au fost delimitate atribuțiile ce țin de funcționarea Biroului relații cu diaspora și Biroului Relații Interetnice, a fost instituit Comitetul interministerial în domeniul diasporă, migrație și dezvoltare (CIDMD). Au fost desfășurate două ședințe ale Comitetului, cu participarea reprezentanților donatorilor, partenerilor de dezvoltare, ai Congresului Autorităților Locale din Moldova și ai mediului academic/universitar;

- instituirea a 20 de comitete locale responsabile de domeniul diasporă, migrație și dezvoltare (Cahul, Călărași, Cimișlia, Drochia, Dubăsari, Edineț, Ialoveni, Fălești, Nisporeni, Orhei, Râșcani, Soroca, Strășeni, Șoldănești, Ștefan Vodă, Hâncești, Telenești etc.); autoritățile publice locale de nivelul întâi și al doilea au desemnat 400 de persoane responsabile de domeniul diasporă, migrație și dezvoltare, la nivel decizional și tehnic;

- consolidarea și dezvoltarea capacităților instituționale ale autorităților administrative centrale în domeniu (au fost desfășurate sesiuni de instruire tematică în regiunile Nord, Centru, Sud);

- dezvoltarea de către Agenția Servicii Publice, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, Casa Națională de Asigurări Sociale, Casa Națională de Asigurări în Medicină, Serviciul Fiscal de Stat, Î.S. „Poșta Moldovei” a sistemelor electronice în vederea facilitării accesului online la serviciile destinate cetățenilor Republicii Moldova, inclusiv celor stabiliți temporar sau permanent peste hotare.

- desfășurarea negocierilor legate de dezvoltarea unui sistem de transfer al remitențelor între Oficiul Național al Poștei Moldovei și omologii săi străini (de exemplu, din Italia, Statul Israel);

- implementarea Programului „Guvernul mai aproape de tine” în Statul Israel, Franța, Federația Rusă, Regatul Spaniei, Portugalia, Grecia, Olanda, Regatul Belgiei etc.;

- aprobarea în baza celor mai bune practici internaționale a Planului de acțiuni pentru anii 2017-2020 privind (re)integrarea cetățenilor Republicii Moldova reîntorși de peste hotare (Hotărârea Guvernului nr. 724/2017);

- pentru prima dată, prin intermediul comenzii de stat, în cadrul Academiei de Administrare Publică a fost introdus cursul de instruire *Diaspora, Migrația și Dezvoltarea* pentru dezvoltarea competențelor funcționarilor autorităților administrative centrale și autorităților publice locale pentru asigurarea funcționalității cadrului strategic și operațional al domeniului (Hotărârea Guvernului nr. 49/2018);

- implementarea programului-cadru „Valorificarea potențialului migrației în Republica Moldova”, finanțat de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare; programul „Diaspora Engagement Hub” (DEH) cu următoarele subprograme: Proiecte inovatoare ale Diasporei; Reîntoarcerea profesională a Diasporei; Parteneriate tematice regionale; Abilitarea femeilor din Diasporă; Centre Educaționale în Diasporă; Proiecte de crowdfunding pentru membrii diasporei; Seminar internațional „Elaborarea de politici publice cu studenții din diasporă” etc.;

- prin intermediul Programului „Diaspora Engagement Hub” au fost oferite 60 de granturi, care au susținut inițiativele reprezentanților diasporei pentru dezvoltarea Republicii Moldova prin proiecte inovative, parteneriate tematice, transfer de expertiză și abilitarea femeilor din diasporă. În acest scop, peste 45 000 de membri ai diasporei au beneficiat de acces la informații și servicii de ordin socio-cultural, economic și investițional, filantropie și educație (ceea ce constituie 150% din obiectivul preconizat).

- organizarea evenimentelor publice în cadrul proiectului „Consolidarea cadrului instituțional al Republicii Moldova în domeniul migrației și dezvoltării”, numărul total de beneficiari direcți și indirecti din țară și de peste hotare fiind estimat la circa 94 450 de persoane de diverse vârste (copii, tineri, maturi, femei/bărbați);

- implementarea Proiectului „Consolidarea capacităților de dezvoltare a Moldovei prin crearea parteneriatelor dintre diasporă și țara de origine”, finanțat de Fondul pentru Dezvoltare al Organizației Internaționale pentru Migrație;

- semnarea Acordului dintre Guvernul Republicii Moldova și Organizația Internațională pentru Migrație, Misiunea în Moldova privind implementarea proiectului „Consolidarea capacităților de dezvoltare a Moldovei prin crearea parteneriatelor dintre diasporă și țara de origine”, a cărui realizare a contribuit la susținerea activităților la 13 centre educaționale din diasporă pentru păstrarea identității naționale, culturale și lingvistice (Kazahstan, Italia, Portugalia, Belgia, Irlanda, Canada, Franța, Federația Rusă, Georgia etc.), la realizarea programului „Grupurile de excelență ale diasporei” prin atragerea persoanelor înalt calificate din diasporă la dezvoltarea socioeconomică a țării prin transferul de cunoștințe dobândite peste hotare;

- desfășurarea Zilelor Diasporei la nivel național și local, precum și Congresul Diasporei (2016, 2018) (Hotărârea Guvernului nr.735/2016);

- realizarea Programului guvernamental „DOR - Diasporă*Origini*Reveniri”, care a întrunit circa 100 de persoane anual. În cadrul programului copii au fost antrenați în activități de cunoaștere a portului popular, meșteșugăritului, instrumentelor populare și altor activități ce reprezintă patrimoniul cultural și istoric al țării;

- aprobarea Programului Diaspora Acasă Reușește „DAR 1+3”, a cărui implementare va începe din ianuarie 2019 (Hotărârea Guvernului nr. 801/2018).

Indicatori de rezultat:

- *Desfășurarea ședințelor Comitetului Național de Coordonare a Programului global comun „Integrarea migrației în strategiile naționale de dezvoltare OIM/PNUD”;*
- *Aprobarea Strategiei naționale „Diaspora-2025” și a Planului de acțiuni pentru anii 2016-2018 privind implementarea acesteia;*
- *Instituirea a 20 de comitete locale responsabile de domeniul diasporă, migrație și dezvoltare;*
- *Aprobarea Planului de acțiuni pentru anii 2017-2020 privind (re)integrarea cetățenilor Republicii Moldova reîntorși de peste hotare;*
- *Implementarea programelor relevante domeniului diasporă, migrație și dezvoltare;*
- *Implementarea Programului guvernamental „DOR - Diasporă*Origini*Reveniri” și aprobarea Programului Diaspora Acasă Reușește „DAR 1+3”.*

XVII. MINORITĂȚI NAȚIONALE

Priorități din Program:
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Asigurarea condițiilor pentru dezvoltarea identității etnice</i> ▪ <i>Încurajarea cunoașterii culturii, istoriei, limbii și religiei atât ale minorităților naționale, cât și ale majorității etnice</i> ▪ <i>Asistarea asociațiilor obștești ale minorităților naționale în realizarea activității lor statutare</i>

Activitățile întreprinse în vederea asigurării respectării și promovării libertăților și drepturilor fundamentale ale cetățenilor, reprezentanți ai minorităților naționale, au fost direcționate spre încurajarea participării active la viața publică, culturală, socială, lingvistică și economică, consemnate inclusiv în Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene. Evidențiem următoarele acțiuni:

- a fost dublat bugetul alocat pentru acțiunile culturale în domeniul relațiilor interetnice, în anul 2018 acesta constituind valoarea de 740,3 mii lei;

- au fost aprobate *Strategia de consolidare a relațiilor interetnice în Republica Moldova pentru anii 2017-2027* (Hotărârea Guvernului nr.1464/2016) și Planul de acțiuni pentru perioada 2017-2020 (Hotărârea Guvernului nr.1019/2017), care asigură implementarea politicii strategice de consolidare a relațiilor interetnice prin promovarea principiilor de integrare, nediscriminare și egalitate, participarea tuturor cetățenilor societății în diferite sfere ale activității statului;

- a fost aprobat *Planul de acțiuni pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2016-2020* (Hotărârea Guvernului nr. 734/2016), al cărui scop este atenuarea discrepanțelor în domeniile educație, sănătate, angajarea în câmpul muncii, securitatea socială dintre persoanele rome și majoritatea populației. În vederea asigurării principiului participativ la realizarea politicii publice privind incluziunea romilor, a fost creat și un grup de lucru intersectorial;

- a fost modificat mecanismul de finanțare a *serviciului de mediator comunitar*, care, începând cu 2018, se efectuează de la bugetul de stat, nu din bugetele locale. A crescut de 2,3 ori bugetul alocat pentru finanțarea activității mediatorilor comunitari, precum și a fost consolidat rolul acestora. În prezent sunt angajați 30 de mediatori comunitari în localitățile populate de etnici romi, în raport cu anul 2015 când au activat doar 5 mediatori comunitari.

- prin intermediul Companiei de stat „Teleradio-Moldova”, s-a oferit spațiu de emisie pentru difuzarea emisiunilor radio în limbile ucraineană, bulgară, găgăuză și ebraică;

- au fost alocate resurse financiare în scopul asistării asociațiilor obștești ale minorităților naționale în realizarea activităților statutare, numărul organizațiilor etnoculturale fiind în creștere (actualmente, 100 de organizații etnoculturale ce reprezintă aproape 40 de etnii, dar și 12

organizații obștești ale tinerilor care reprezintă ucrainenii, rușii, găgăuzii, bulgarii, polonezii, evreii, romii, grecii, belarușii etc.);

- a fost creat *Muzeul de istorie a evreilor din Republica Moldova* (Hotărârea Guvernului nr.1019/2018) și a fost inaugurat la Chișinău Centrul-Muzeu „Memoria Holocaustului și Toleranță Interetnică”, al cărui scop este crearea condițiilor necesare pentru păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității etnice, culturale, lingvistice și religioase a persoanelor aparținând minorităților naționale;

- au fost desfășurate circa 1000 de acțiuni, inclusiv expoziții, lansări de carte, serate de omagiere și comemorare, festivaluri, conferințe, mese rotunde, seminare, concerte, spectacole, concursuri, sărbători naționale etc.;

- au fost realizat Programul de studiere a limbii de stat, destinat cetățenilor alolingvi, prioritar tinerilor și copiilor. Au beneficiat anual de cursuri de instruire lingvistică circa 600 de persoane ce reprezintă minoritățile naționale, 150 de copii (5-7 ani) și părinții acestora, care au studiat limba română;

- a fost realizat proiectul „Diversificare accesului la educație a tinerilor prin instruirea la distanță”, prin intermediul căruia sunt instruiți tineri din diverse regiuni ale Republicii Moldova.

Indicatori de rezultat:

- *Majorarea de 2 ori a bugetului alocat pentru acțiunile culturale în domeniul relațiilor interetnice;*
- *Angajarea a 30 de mediatori comunitari;*
- *Desfășurarea a circa 1000 de evenimente pentru susținerea asociațiilor obștești ale minorităților naționale;*
- *Majorarea numărului persoanelor ce reprezintă minoritățile naționale care au beneficiat de cursuri de instruire lingvistică.*

XVIII. SOCIETATEA CIVILĂ

Priorități din Program:

- *Dezvoltarea mecanismelor de promovare a participării organizațiilor societății civile la procesul decizional*
- *Elaborarea noii Strategii privind dezvoltarea societății civile pentru anii 2016-2020 în parteneriat cu organizațiile societății civile*
- *Asigurarea respectării libertății de asociere*

În scopul dezvoltării mecanismelor de promovare a participării organizațiilor societății civile la procesul decizional, au fost realizate următoarele acțiuni:

- a fost aprobat mecanismul de consultare publică cu societatea civilă în procesul decizional (Hotărârea Guvernului nr. 967/2016), care lărgeste spectrul de mijloace prin intermediul cărora societatea civilă este implicată în procesul decizional, precum și sporește nivelul de responsabilizare a autorităților publice prin actualizarea procedurilor interne referitoare la transparența decizională;

- a fost aprobată Strategia de dezvoltare a societății civile pentru perioada 2018-2020 și Planul de acțiuni pentru implementarea acesteia (Legea nr. 51/2018), fiind îmbunătățit cadrul juridic, financiar și instituțional existent și fiind create condiții necesare pentru dezvoltarea continuă a societății civile în Republica Moldova;

- a fost aprobat Regulamentul cu privire la mecanismul de desemnare procentuală (Hotărârea Guvernului 1286/2016), care stabilește modul prin care contribuabilii, persoanele fizice pot redirecționa 2% din suma impozitului pe venit către beneficiarii desemnării procentuale;

- a fost adoptată Legea nr.223/2017 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, care a introdus conceptul de antreprenoriat social și întreprindere socială. La momentul actual, se află în procedură de definitivare mecanismele privind organizarea și funcționarea Comisiei Naționale pentru Antreprenoriat Social, precum și privind desfășurarea concursului de selectare a membrilor Comisiei Naționale pentru Antreprenoriat Social din partea societății civile;

- a fost adoptată Legea nr. 31/2018 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, prin care înregistrarea și reînregistrarea organizațiilor necomerciale se efectuează de către Agenția Servicii Publice, ceea ce va permite simplificarea și debirocratizarea procesului;

- a fost elaborat proiectul de lege cu privire la organizațiile necomerciale (adoptat de Parlament în prima lectură la 3 mai 2018). Noua lege este în corelare cu standardele europene și internaționale privind libertatea de asociere, prin uniformizarea cadrului legal de reglementare a activității sectorului necomercial, dar și eliminarea unor restricții teritoriale de activitate ale organizațiilor necomerciale;

- a fost reinstabilit Consiliul Național pentru Participare, ce asigură dezvoltarea și promovarea unui parteneriat strategic viabil între autoritățile publice, societatea civilă și sectorul privat, în vederea participării părților interesate la identificarea și realizarea priorităților strategice de dezvoltare a țării la toate etapele (Hotărârea Guvernului nr. 233/2017). Au avut loc 12 ședințe ale Consiliului;

- a fost intensificată activitatea Consiliului Economic pe lângă Prim-ministru, care constituie o platformă de dialog public-privat, 25% din subiectele inițiate în cadrul respectivei platforme au venit din partea sectorului asociativ;

- a fost intensificată activitatea Comisiei naționale pentru consultări și negocieri colective care asigură un parteneriat social la nivel național și care s-a întrunit în 19 ședințe, fiind discutate soluții pentru anumite probleme ce țin de domeniul muncii și social-economice și adoptate decizii.

În aceeași ordine de idei, poate fi menționată și activitatea Consiliului Național pentru Protecția Drepturilor Copilului prezidat de Prim-ministru, și Comitetului național pentru combaterea traficului de ființe umane, din care fac parte și ONG-urile din domeniile promovării drepturilor copilului, prevenirii și combaterii traficului de ființe umane.

Pentru dezvoltarea parteneriatului social la nivel național:

- a fost asigurată transparența în activitatea Comisiei de certificare prin publicarea pe pagina web oficială a Ministerului Justiției a deținătorilor certificatului de utilitate publică, a datelor privind activitatea și deciziile Comisiei;

- a fost instituită Platforma societății civile „Republica Moldova – Uniunea Europeană”, care asigură un dialog cu privire la aspectele legate de realizarea obiectivului european și monitorizarea implementării de către autorități a angajamentelor asumate în baza Acordului de Asociere;

- cu asistența UE în domeniul implicării societății civile și responsabilizării autorităților publice, în cadrul proiectului „Asistență pentru implementarea Misiunii Înaltilor Consilieri ai Uniunii Europene pentru Republica Moldova”, Guvernul a beneficiat de consilierea și suportul Înaltului Consilier pe acest domeniu.

Indicatori de rezultat:

- *Modificarea cadrului normativ și instituțional privind transparența decizională;*
- *Aprobarea Strategiei de dezvoltare a societății civile pentru anii 2018-2020;*
- *Instituirea mecanismelor de promovare a participării organizațiilor societății civile la procesul decizional instituite;*
- *Simplificarea procedurilor de înregistrare și reînregistrare a organizațiilor necomerciale.*